

Geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter i EU –
eller ett tillräckligt skydd genom befintliga rättsliga instrument?

Jenny Vuorenlinna
Pro gradu-avhandling
Handelsrätt
Helsingfors universitet
Juridiska fakulteten
Handledare: Marcus Norrgård

Sammandrag

Fakultet: Juridiska fakulteten

Utbildningsprogram: Magisterprogrammet i rättsvetenskap

Studieinriktning: Handelsrätt

Författare: Jenny Vuorenlinna

Arbetets titel: Geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter i EU – eller ett tillräckligt skydd genom befintliga rättsliga instrument?

Arbetets art: Magisteravhandling

Månad och år: Augusti 2021

Sidantal: XVI + 72

Nyckelord: Geografiska ursprungsbeteckningar, icke-jordbruksprodukter, immaterialrätt, handelsrätt

Handledare: Marcus Norrgård

Förvaringsställe: Helsingfors universitets bibliotek

Övriga uppgifter:

Sammandrag:

Namn på produkter med en särskild anknytning till geografisk plats kan idag skyddas i EU genom systemet för registrering av geografiska ursprungsbeteckningar. Skydd kan beviljas för produkter som härstammar från ett visst geografiskt område och som till följd av detta fått en särskild kvalitet eller ett särskilt rykte. I nuläget omfattar EU:s system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar livsmedel, jordbruksprodukter, vin och spritdrycker. För andra produktklasser finns inget motsvarande skydd. Detta har lett till en diskussion i EU om att utvidga det rådande systemet till att omfatta även andra produkter än jordbruksprodukter, vilket kunde möjliggöra skydd för exempelvis traditionella hantverk.

En utvidgning av det nuvarande skyddssystemet till att omfatta andra produkter än jordbruksprodukter har ansetts vara en lösning på det idag fragmenterade rättsläget, där dessa produkter skyddas genom nationella kvalitetsordningar, olika varumärkesrättsliga lösningar eller annan produktspecifik reglering. Samtidigt kan en utvidgning av systemet för geografiska ursprungsbeteckningar också medföra potentiella negativa effekter. Avhandlingens syfte är därför att utreda vilka alternativa rättsliga instrument som i nuläget kan skydda geografiskt anknutna produkter som faller utanför EU:s system för geografiska ursprungsbeteckningar.

I avhandlingen utreds möjligheten till skydd genom EU:s reglering om otillbörliga förfaranden i affärsverksamhet samt unionens varumärkeslagstiftning, eftersom dessa delar många funktioner med skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Den redan befintliga lagstiftningen verkar kunna ge ett grundläggande skydd för geografiskt anknutna produkter. Skyddets omfattning är ändå inte jämförbart med skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar, som i vissa situationer åtnjuter ett mer omfattande skydd än varumärken, även om dessa skyddsformer på många punkter är jämförbara.

Regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar bygger på en mångfald av bakomliggande intressen, så som konsumentskydd, reglering av konkurrens samt jordbruksrelaterade frågor. Av dessa orsaker anses ofta reglering av otillbörliga affärsmetoder eller varumärkesrätten medföra ett otillräckligt skydd för geografiskt anknutna produkter. Det finns emellertid skäl att behålla en restriktiv inställning till en utvidgning av skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar i EU. Därmed bör även alternativa instrument för att skydda icke-jordbruksprodukter beaktas i utredningen av ett möjligt framtida skyddssystem för andra produkter än jordbruksprodukter.

Innehåll

KÄLLOR.....	I
FÖRKORTNINGAR.....	XVI
1 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och avgränsning	3
1.3 Metod och material.....	5
1.4 Disposition.....	7
1.5 Geografiska ursprungsbeteckningar som immateriella rättigheter.....	7
2 INTERNATIONELL REGLERING	13
2.1 Internationella instrument.....	13
2.1.1 Pariskonventionen	13
2.1.2 Madridöverenskommelsen	15
2.1.3 Lissabonöverenskommelsen.....	15
2.1.4 Genèveakten	17
2.1.5 TRIPS-avtalet	19
2.2 Inverkan av bilaterala handelsavtal	22
2.3 Sammanfattning.....	24
3 REGLERING AV GEOGRAFISKA URSPRUNGSBETECKNINGAR I EU.....	26
3.1 Bakgrund	26
3.2 Definitioner och skyddsnivå.....	30
3.2.1 Beteckningarna SUB och SGB.....	30
3.2.2 Skyddets omfattning och tillämpning.....	34
3.3 Ett framtida skydd för icke-jordbruksprodukter?	39
3.4 Sammanfattning.....	46
4 SKYDD AV ICKE-JORDBRUKSPRODUKTER GENOM BEFINTLIG REGLERING	48
4.1 Inledning	48
4.2 Skydd genom förbud mot otillbörliga affärsmetoder	48
4.3 Skydd genom EU:s varumärkesreglering	53
4.3.1 Registrering av EU-varumärken.....	53
4.3.2 Registrering av EU-kollektivmärken.....	59
4.3.3 EU-kontrollmärken.....	63
4.4 Ett tillräckligt skydd av icke-jordbruksprodukter genom befintliga rättsliga instrument?.....	65
5 AVSLUTNING.....	71

Källor

Litteratur

Aarnio (1997)

Aarnio, Aulis, Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. I verket Häyhä, Juha (red.), Minun Metodini. Borgå 1997, s. 35–56.

Agdomar (2008)

Agdomar, Michelle, Removing the Greek from Feta and Adding Korbel to Champagne: The Paradox of Geographical Indications in International Law. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 18(2), s. 541-608.

Anttila (2016)

Anttila, Jukka, Maataloustuotteiden suojatut alkuperänimitykset Euroopan Unionissa. *Ympäristöjuridiikka* 2–3/2016, s. 81–94.

Beresford (2007)

Beresford, Lynne, Geographical Indications: The Current Landscape. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 17(4) 2007, s. 979-998.

Blakeney (2012)

Blakeney, Michael, Geographical indications and the international trade in Australian wines. *International Trade Law & Regulation*, 18(3) 2012, s. 70-78.

Blakeney (2014)

Blakeney, Michael, The registration of geographical trade marks in Europe. *International Trade Law & Regulation* 20(1) 2014, s. 1-12.

Blank (2021)

Multilateral protection of geographical indications in WTO and WIPO. *International Trade Law & Regulation* 27(1) 2021, s. 36-53.

Bowen – Zapata (2009)

Bowen – Sarah – Zapata, Ana Valenzuela, Geographical indications, terroir, and socioeconomic and ecological sustainability: The case of tequila. *Journal of Rural Studies* 25, 2009, s. 108–119.

Brocza (2018)

Brocza, Stefan, The EU System for the Protection of Geographical Indications and Its External Dimensions. *Korea Legislation Research Institute Journal of Law and Legislation* 8.1(71) 2018, s. 72–116.

Broude (2005)

Broude, Tomer, Taking trade and culture seriously: Geographical indications and cultural protection in WTO law. *University of Pennsylvania Journal of International Economic Law* 26(4) 2005, s. 623-692.

Chalk – Dunlop (2009)

Chalk, Peter J.– Dunlop, Alexander, Indigenous Trade Marks and Human Rights: An Australian and New Zealand Perspective. *The Trademark Reporter* 99(4) 2009, s. 956-982.

Coppola (2014)

Coppola, Nicola, The CJEU confirms the exclusive character of EU competence in PDO/PGI schemes, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 9(9) 2014, s. 717-718.

Covarrubia (2016)

Covarrubia, Patricia, Protection of non-agricultural GIs: a window on what is happening in Latin America. *European Intellectual Property Review* 38(3) s. 129-131.

Covarrubia (2019)

Covarrubia, Patricia, Geographical Indications of Traditional Handicrafts: A Cultural Element in a Predominantly Economic Activity. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 50(7) 2019, s. 441–466.

Clark – Schmitz – Zalewska (2018)

Clark, Birgit – Schmitz, Philip – Zalewska, Alicja, No tea for two? European Court of Justice confirms the essential function of an EU collective mark is not to distinguish goods according to geographical origin. *European Intellectual Property Review* 40(3) 2018, s. 199-205.

Craven – Mather (2001)

Craven, Emily – Mather, Charles, Geographical indications and the South Africa–European Union Free Trade Agreement. *Area* 33(3) 2001, s. 312–320.

de Almeida (2005)

de Almeida, Alberto Francisco Ribeiro, The TRIPS Agreement, the Bilateral Agreements Concerning Geographical Indications and the Philosophy of the WTO, *European Intellectual Property Review* 27(4) 2005, s. 150–153.

de Almeida (2008)

de Almeida, Alberto Francisco Ribeiro, Key Differences Between Trade Marks and Geographical Indications. *European Intellectual Property Review* 30(10) 2008, s. 406-411.

de Almeida (2014)

de Almeida, Alberto Francisco Ribeiro, The legal nature of geographical indications and designations of origin. *European Intellectual Property Review*, 36(10) 2014, s. 640–652.

Delphine (2013)

Delphine, Marie-Vivien, The Protection of Geographical Indications for Handicrafts or How to Apply the Concepts of Natural and Human Factors to all Products. *The WIPO Journal* 4(2) 2013, s. 191–205.

Delphine m.fl. (2019)

Delphine, Marie-Vivien – Carimentrand, Aurélie – Fournier, Stéphane – Cerdan, Claire – Sautier, Denis, Controversies around geographical indications Are democracy and representativeness the solution?. *British Food Journal* 121(12), 2019 s. 2995-3010.

Duivenvoorde (2015)

Duivenvoorde B. Bram, The Consumer Benchmarks in the Unfair Commercial Practices Directive. *Studies in European Economic Law and Regulation*, Springer, Cham vol 5, 2015.

Evans (2010)

Evans, G.E., The Comparative Advantages of Geographical Indications and Community Trade Marks for the Marketing of Agricultural Products in the European Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 41(6) 2010, s. 645–674.

Figuerola (2021)

Figuerola, Paul, When Imitation Is Not Flattery: Addressing Cultural Exploitation in Guatemala Through a Sui Generis Model. *Brigham Young University Law Review* 46(4) 2021, s. 979-1026.

Gangjee (2012)

Gangjee, Dev, Relocating the Law of Geographical Indications. Cambridge University Press 2012.

Gangjee (2012 II)

Gangjee, Dev, Geographical Indications and Cultural Heritage. *The WIPO Journal*, 4(1) 2012, s. 92–102.

Gangjee (2016)

Gangjee, Dev, Research Handbook on Intellectual Property and Geographical Indications. Edward Elgar Publishing Limited 2016.

Gangjee (2020)

Gangjee, Dev, Sui Generis or Independent Geographical Indications Protection. I verket: Calboli, Irene – Ginsburg, Jane, *The Cambridge Handbook of International and Comparative Trademark Law*, Cambridge University Press 256, 2020, s. 1–21.

Gervais (2014)

Gervais, Daniel, A Cognac after Spanish Champagne? Geographical Indications as Certification Marks. I verket: Dreyfuss R. – Ginsburg J., *Intellectual Property at the Edge*:

The Contested Contours of IP. Cambridge Intellectual Property and Information Law, Cambridge University Press 2014, s. 130-156.

Giovannucci m.fl. (2009)

Giovanucci, Daniele – Josling, Tim – Kerr, William – O'Connor, Brian – Yeung, May T., Guide to Geographical Indications Linking Products and their Origins. International Trade Centre, Schweiz 2009.

González (2012)

González, Miguel Ángel Medina, Collective, Guarantee and Certification Marks and GIs: Connections and Dissimilarities. Journal of Intellectual Property Law & Practice 7(4) 2012, s. 251– 263.

Haarman, Mansala (2012)

Haarman, Pirkko-Liisa – Mansala Marja-Leena. Immateriaalioikeuden perusteet. Talentum 2012.

Heath (2008)

Heath, Christopher, Parmigiano Reggiano by Another Name: the ECJ's Parmesan Decision. International Review of Intellectual Property and Competition Law 39(8) 2008, s. 951-962.

Heath – Delphine (2015)

Heath, Christopher – Delphine, Marie-Vivien, Geographical Indications And the Principles of Trade Mark Law - A Distinctly European Perspective. International Review of Intellectual Property and Competition Law 46(7) 2015, s. 819-842.

Hirvonen (2011)

Hirvonen Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisu 17/2011.

Howells, Micklitz, Wilhelmsson (2006)

Howells, Geraint – Micklitz, Hans – Wilhelmsson, Thomas, European Fair Trading Law: The Unfair Commercial Practices Directive. Ashgate 2006.

Jokuti (2009)

Jokuti, Andras, Where is the What if the What is in Why? A Rough Guide to the Gaze of geographical Indications. European Intellectual Property Review 31(3) 2009, s. 118-123.

Kamperman Sanders (2010)

Incentives for and Protection of Cultural Expression: Art, Trade and Geographical Indications. The Journal of World Intellectual Property 13(2) 2010, s. 81–93.

Kamperman Sanders (2015)

Kamperman Sanders, Anselm, Geographical Indications of Origin: When GIs Become Commodities, All Gloves Come Off. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 46, 2015, s. 755–759.

Kireeva – Vergano (2006)

Geographical Indications and the Interface Between Trade Mark Protection and Sui Generis Protection: the Example of China, Thailand and Vietnam. *International Trade Law and Regulation* 12(4) 2006, s. 97-107.

Knaak (2015)

Knaak, Roland, Geographical Indications and their Relationship With Trade Marks in EU law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 46(7) 2015, s. 843-867.

Leistner (2008)

Leistner, Matthias, Unfair Competition Law, European Union and Member States. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 39(6) 2008, s. 750-752.

Mantrov (2014)

Mantrov, Vadim, EU Law on Indications of Geographical Origin – Theory and Practice. Springer International Publishing 2014.

Marette m.fl. (2008)

Marette, Stephan, Recent International and Regulatory Decisions About Geographical Indications. *Agribusiness* 24(4) 2008, s. 453–472.

Maus (2014)

Maus, Gregory, Arguments Over Geographical Indications: Spreading the Trademark System Through the Korean-U.S. Free Trade Agreement. *Drake Journal of Agricultural Law* 19(2) 2014, s. 217-237.

Micara (2016)

Micara, G. Anna, The Geneva Act of the Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and Their International Registration: An Assessment of a Controversial Agreement. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 47, 2016, s. 673–696.

Michels (2021)

Michels, L. S., Blueprint for International Trips Plus Geographical Indication Protections? An Analysis of Geographical Indication Protection Proposals in The European Union India Bilateral Trade and Investment Agreement. *Gonzaga Journal of International Law*, (2012). s. 112-144.

Miribung (2020)

Miribung, Georg, Changes Happen Slowly – Some Comments on Geographical Indications Between the Geneva Act and Regulation 2019/1753. *European Food and Feed Law Review* 15(1) 2020, s. 25-34.

Moretti (2016)

Moretti, Giancarlo, The Registration of Geographical Indications for Non-Agricultural Products in France and its Impact on Proposed EU Legislation. *European Intellectual Property Review* 38(11) 2016, s. 686–696.

Moretti (2020)

Moretti, Giancarlo, Non-Agricultural Geographical Indications in the European Union: A Sector on Need Of Harmonisation. *European Intellectual Property Review* 2020, 42(6), s. 345–352.

Nakano – Caenegem (2021)

Nakano, Kana – van Caenegem, William, An Australian GI System Made From Local Ingredients. *European Intellectual Property Review* 43(1) 2021, s. 16-33.

Peczenic (1990)

Peczenic, Aleksander, Om den förvaltningsrättsliga forskningen och rättsdogmatiken. *Förvaltningsrättslig Tidskrift*, häfte 2, 1990, s. 41–52.

Pihlajarinne (2010)

Pihlajarinne, Taina, Feta-juustosta Lapin puikulaan – maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suoja. *Lakimies* 2010/4 s. 608–623.

Poutanen (2009)

Poutanen, Anna-Maija, Onko juusto mistään kotoisin? Maantieteelliset alkuperämerkinnät alkuperän ja laadun takeena. *Edilex* 24.1.2009, s. 79–122.

Raustiala – Munzer (2007)

Raustiala, Kal – Munzer, Stephen R., The Global Struggle over Geographic Indications. *The European Journal of International Law* 18(2) 2007, s. 337–365.

Repas – Keresteš (2018)

Repas, Martina – Keresteš, Tomaz, The Certification Mark as a New EU-Wide Industrial Property Right. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 49(3) 2018, s. 299-317.

Rubino (2018)

Rubino, Vito, The Exhaustive Character of the EU Regulation on geographical Indications of Wines Following the European Court of Justice Judgment Port Charlotte II. *European Food and Feed Law Review* 13(2) 2018, s. 134-141.

Sathyarajan (2018)

Sathyarajan, Sachin, Protecting Geographical Indications in the "Old World" Developing Countries: the Cases of Basmati Rice, Jinhua Ham and Ethiopian Heritage Coffees. *European Intellectual Property Review* 40(11) 2018, s. 729-735.

Seville (2016)

Seville, Catherine, *EU Intellectual Property Law and Policy*, Second Edition. Edward Elgar Publishing Limited 2016.

Sharoni (2017)

Sharoni, Sari, The Mark of a Culture: The Efficacy and Propriety of Using Trade Mark Law to Deter Cultural Appropriation: Part 1: Social Science Theories of Cultural Appropriation. *European Intellectual Property Review* 39(7) 2017, s. 412-427.

Sharoni (2017 II)

Sharoni, Sari, The Mark of a Culture: The Efficacy and Propriety of Using Trade Mark Law to Deter Cultural Appropriation: Part 2: practical consequences and legal hurdles. *European Intellectual Property Review*, 39(8) 2017, s. 467-478.

Schovsbo (2006)

Schovsbo, Jens, Det immaterialretlige puslespil. *Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 6/2006, s. 530-535.

Scozzafava m.fl (2018)

Scozzafava, Gabriele – Gerini, Francesca – Dominici, Andrea – Contini, Caterina – Casini, Leonardo, Reach for the Stars: The Impact on Consumer Preferences of Introducing a New Top-Tier Typology Into a PDO Wine. *Wine Economics and Policy*, 7(2) 2018, s.140-152.

Song (2018)

Song, Xinzhe, The Role Played by the Regime of Collective and Certification Marks in the Protection of Geographical Indications - Comparative Study of Law and Practice in France, the EU and China. *Journal of World Intellectual Property* 21(5-6) 2018, s. 437-457.

Nadde-Phlix (2013)

Souheir, Nadde-Phlix, IP Protection in EU Free Trade Agreements vis-à-vis IP Negotiations in the WTO. I verket: Drexl, Josef – Grosse Ruse-Khan, Henning – Nadde-Phlix, Souheir, *EU Bilateral Trade Agreements and Intellectual Property: For Better or Worse?*. MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law 20. Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2014, s. 133-156.

Stern (1994)

Stern, Stephen, EC and Australia Sign Wine Treaty. *European Intellectual Property Review*, 16(5) 1994, s. 105-106.

Stern (2007)

Stern, Stephen, Are GIs IP?. *European Intellectual Property Review* 29(2) 2007, s. 39-42.

Stuyck (2015)

Stuyck, Jules, The Court Of Justice And The Unfair Commercial Practices Directive. *Common Market Law Review* 52(3) 2015, s. 721–752.

Taubman – Wager – Jayashree (2012)

Taubman, Antony – Wager, Hannu – Watal, Jayashree, *A Handbook on the WTO TRIPS Agreement*,. Cambridge University Press, New York 2012.

Thapa (2021)

Thapa, Rojina, Protection of Geographical Indications in the WTO and the EU. *European Intellectual Property Review* 43(4) 2021, s. 237-241.

Turner (2012)

Turner, Stephanie B. The Case of the Zia: Looking Beyond Trademark Law to Protect Sacred Symbols. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property* 11, 2012, s. 116-145.

Voon (2009)

Voon, SL, Tania, *Geographical Indications, Culture and the WTO. Le Indicazioni di Qualita Degli Alimenti*, Giuffré Editore 2009, s. 300-311.

Wadlow (2012)

Wadlow, Christopher, The Emergent European Law of Unfair Competition and its Consumer Law Origins. *Intellectual Property Quarterly* 1, 2012, s. 1-24.

Wennersten (2014)

Wennersten, Ulrika, *Immaterialrätt och skydd av samhällsideal. En studie av klassikerskyddet i upphovsrätten och undantagen i varumärkesrätten, mönsterrätten och patenträtten för allmän ordning och goda seder*. Lunds universitet 2014.

Wilhelmsson (2006)

Wilhelmsson, Thomas, Harmonizing Unfair Commercial Practices Law: The Cultural and Social Dimensions. *Osgoode Hall Law Journal* 44(3) 2006, s. 461-499.

Zafrilla Díaz-Marta – Kyrylenko (2021)

Zafrilla Díaz-Marta, Vicente – Kyrylenko, Anastasiia, The Ever-growing Scope of Geographical Indications' Evocation: From Gorgonzola to Morbier. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 16(4-5) 2021, s. 442–449.

Zago – Pick (2004)

Zago, Angelo M. – Pick, Daniel, Labeling Policies in Food Markets: Private Incentives, Public Intervention, and Welfare Effects. *Journal of Agricultural and Resource Economics* 29(1) 2004, s. 150-165.

Zappalaglio (2019)

Zappalaglio, Andrea, The Debate Between the European Parliament and the Commission on the Definition of Protected Designation of Origin: Why the Parliament Is Right. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 50(5) 2019, s. 595–610.

Offentligt tryck

Förordningar och direktiv

Rådets förordning 2081/1992 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004

Rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 av den 15 januari 2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1576/89.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 av den 21 november 2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2436 av den 16 december 2015 för tillnärmning av medlemsstaternas varumärkeslagstiftning.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001 av den 14 juni 2017 om EU-varumärken.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/787 av den 17 april 2019 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra livsmedel, skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008.

Kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/33 av den 17 oktober 2018 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller ansökningar om skydd av ursprungsbeteckningar, geografiska beteckningar och traditionella uttryck inom vinsektorn, invändningsförfarandet, begränsningar i fråga om användning, ändringar av produktspecifikationer, avregistrering av skydd samt märkning och presentation.

EU-dokument

Kommissionens memo/03/160, Why Do Geographical Indications Matter to Us?, 30 juli 2003.

Kommissionens grönbok COM(2008) 641 slutgiltig, Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet: produktnormer, produktionskrav och kvalitetsordningar, Bryssel den 15.10.2008.

Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 207/2009 om gemenskapsvarumärken, COM/2013/0161 final - 2013/0088 (COD).

Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och Rådet i enlighet med artikel 184.8 i rådets förordning (EG) nr 1234/2007 vad gäller erfarenheterna från genomförandet av 2008 års vinreform, COM(2012) 737 final, Bryssel den 10.12.2012.

Kommissionens grönbok COM(2014) 469 final, Tillvarata Europas traditionella kunnande på bästa sätt: en möjlig utvidgning av Europeiska unionens skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter, Strasbourg den 15.7.2014.

Europaparlamentets resolution av den 6 oktober 2015 om en möjlig utvidgning av Europeiska unionens skydd av geografiska beteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter (2015/2053(INI)), 6 oktober 2015.

Kommissionens förslag COM(2018) 394 final, Förslag till europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter, (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, (EU) nr 251/2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter, (EU) nr 228/2013 om särskilda åtgärder inom jordbruket till förmån för unionens yttersta randområden och (EU) nr 229/2013 om särskilda åtgärder inom jordbruket till förmån för de mindre Egeiska öarna, 2018/0218(COD), Bryssel den 1.6.2018.

Rådets beslut (EU) 2019/1754 av den 7 oktober 2019 om Europeiska unionens anslutning till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar.

Att utnyttja EU:s innovationspotential, En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens, Meddelande från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén, Bryssel den 25.11.2020 COM(2020) 760 final.

Rådets slutsatser om politik för immateriella rättigheter och översyn av systemet för industriella formgivningar i unionen, EUT C 379I, 10.11.2020.

Kommissionens inledande konsekvensbedömning, ref. Ares(2020)7158775, 27.11.2020.

Avtal mellan Europeiska unionen och Folkrepubliken Kinas regering om samarbete kring och skydd av geografiska beteckningar, OJ L 408I, 4.12.2020.

Övriga dokument

WIPO/GEO/MVD/01/1, Symposium on the international protection of geographical indications, 30.10.2001.

WIPO/GEO/SFO/03/01, Introduction to geographical indications and recent developments in the world intellectual property organization, 1 juni 2003.

WIPO Intellectual Property Handbook, 2004, No. 489 (E).

Svenska Regeringens proposition 2007/08:115, Ny marknadsföringslag, 6 mars 2008.

Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, final report, 28.2.2013, oriGIn, REDD.

Sveriges justitiedepartementets faktrapomemoria 2013/14:FPM111.

Rättsfall

Mål C-108/97 (Windsurfing Chiemsee)

Domstolens dom den 4 maj 1999, Windsurfing Chiemsee Produktions- und Vertriebs GmbH (WSC) mot Boots- und Segelzubehör Walter Huber och Franz Attenberger, ECLI:EU:C:1999:230.

Mål C-47/90 (Rioja I)

Domstolens dom den 9 juni 1992, Etablissements Delhaize freres och Compagnie Le Lion SA mot Promalvin SA och AGE Bodegas Unidas SA [1992] ECR I-03669.

Mål C-3/91 (Turrón de Jijona)

Domstolens dom den 10 november 1992, Exportur SA mot LOR SA och Confiserie du Tech SA, ECLI:EU:C:1992:420, Svensk specialutgåva XIII 00159.

Mål C-388/95 (Rioja II)

Domstolens dom den 16 maj 2000, Konungariket Belgien mot Konungariket Spanien [2000] ECR I-03123.

Mål C-210/96 (Gut Springenheide)

Domstolens dom den 16 juli 1998, Gut Springenheide GmbH och Rudolf Tusky mot Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung, rättsfallssamling 1998 I-04657, ECLI:EU:C:1998:369.

Mål C-87/97 (Cambozola)

Domstolens dom den 4 mars 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola och Käserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG, Eduard Bracharz GmbH, ECLI:EU:C:1999:115, nr. 1999 I-01301.

Mål C-312/98 (Warsteiner Brauerei)

Domstolens dom den 7 november 2000, Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV mot Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG, 2000 I-09187, ECLI:EU:C:2000:599.

Mål C-269/99 (Spreewälder Gurken)

Domstolens dom den 6 december 2001, Carl Kühne GmbH & Co. KG m.fl. mot Jütro Konservenfabrik GmbH & Co. KG, ECLI:EU:C:2001:659, nr. 2001 I-09517.

Mål C-108/01 (Prosciutto di Parma)

Domstolens dom den 20 maj 2003, Consorzio del Prosciutto di Parma och Salumificio S. Rita SpA mot Asda Stores Ltd och Hygrade Foods Ltd., ECLI:EU:C:2003:296, nr. 2003 I-05121.

Förenade målen C-465/02 och C-466/02 (Feta)

Domstolens dom den 25 oktober 2005, Förbundsrepubliken Tyskland och Konungariket Danmark mot Europeiska gemenskapernas kommission, 25 oktober 2005, ECLI:EU:C:2005:636, nr. 2005 I-09115.

Mål T-379/03 (Cloppenburg)

Domstolens dom den 25 oktober 2005, Peek & Cloppenburg KG mot EUIPO, ECLI:EU:C:2005:373, nr 2005 II-04633.

Mål C-478/07 (Bud II)

Domstolens dom av den 8 september 2009, Budějovický Budvar, národní podnik mot Rudolf Ammersin GmbH, EUT C 267, 7.11.2009, s. 12–13.

Mål C-540/08 (Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag)

Domstolens dom den 9 november 2010, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag GmbH & Co. KG mot ”Österreich”-Zeitungsverlag GmbH, ECLI:EU:C:2010:660.

Mål C-388/13 (UPC Magyarország)

Domstolens dom den 16 april 2015, Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság mot UPC Magyarország Kft, ECLI:EU:C:2015:225.

Mål C-35/13 (Salame Felino)

Domstolens dom av den 8 maj 2014, Assica – Associazione Industriali delle Carni e dei Salumi och Kraft Foods Italia SpA mot Associazioni fra produttori per la tutela del ”Salame Felino” m.fl., ECLI:EU:C:2014:306.

Mål C-75/15 (Verlados)

Domstolens dom av den 21 januari 2016, Viiniverla Oy mot Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, EUT C 98, 14.3.2016, s. 16–16.

Mål C-389/15

Domstolens dom den 25 oktober 2017, Kommissionen mot rådet, ECLI:EU:C:2017:798.

Mål C-56/16 P (Port Charlotte II)

Domstolens dom av den 14 september 2017, Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet mot Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto, IP, ECLI:EU:C:2017:693.

Mål C-44/17 (Glen Buchenbach)

Domstolens dom av den 7 juni 2018, Scotch Whisky Association, The Registered Office mot Michael Klotz, ECLI:EU:C:2018:415.

Mål C-614/17 (Manchego)

Domstolens dom av den 2 maj 2019, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego mot Industrial Quesera Cuquerella SL, Juan Ramón Cuquerella Montagud, EUT C 220, 1.7.2019, s. 4–4.

Mål C-490/19 (Morbier)

Domstolens dom av den 17 december 2020, Syndicat interprofessionnel de défense du fromage Morbier mot Société Fromagère du Livradois SAS, EUT C 53, 15.2.2021, s. 13–13.

Champagne mot Steven Vickers

WIPO Case Nr. DCO2011-0026, WIPO Arbitration and Mediation Center, ADMINISTRATIVE PANEL DECISION, Comité Interprofessionnel du vin de Champagne v. Steven Vickers.

MD:307/16 (*Viiniverla*)

Marknadsdomstolens dom 308/16, dnr 2014/198, 31.5.2016, Viiniverla Oy.

Sveriges MD 2003:13 (Moraknäcke)

Marknadsdomstolens dom 29.4.2003, Dnr C 4/01, Leksandsbröd Aktiebolag mot Wasabröd Aktiebolag.

Övriga källor

Australia-European Union Free Trade Agreement: Consultation on a Possible New Geographical Indications Right, Australian Government, September 2020.

EU:s kvalitetsordningar. www.ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_sv, hämtad 1.6.2021.

EU-skydd av geografiska beteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter, EU-kommissionen, publicerade initiativ 2020, www.ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12778-EU-skydd-av-geografiska-beteckningar-for-andra-produkter-an-jordbruksprodukter_sv, hämtad 10.8.2021.

Evaluation Support Study on Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed Protected in the EU, EU-kommissionens rapport, Europeiska unionens publikationsbyrå 2020.

Geographical indications for non-agricultural products, Cost of non-europe report, European Parliamentary Research Service 2019.

Geographical Indication Protection in the United States, United States Patent and Trademark Office. www.uspto.gov/sites/default/files/web/offices/dcom/olia/globalip/pdf/gi_system.pdf, hämtad 1.6.2021.

Main Provisions and Benefits of the Geneva Act of the Lisbon Agreement (2015). WIPO 2018, www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_lisbon_flyer.pdf, hämtad 1.6.2021.

Morakniv, Vår Historia, www.morakniv.se/foretaget/var-historia, hämtad 10.8.2021.

Nygård – Wramner, Terroir – Ett nyckelbegrepp för att ge lokalproducerade livsmedel geografisk identitet. I verket: Rytkönen, Paulina –Bonow, Madeleine –Wramner, Per, Från matproduktion till gastronomi. Södertörns högskola 2013, s. 201–235.

Strengthening sustainable food systems through geographical indications – An analysis of economic impacts. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Europe Bank for Reconstruction and Development, FAO Investment Centre, Rom 2018, www.fao.org/3/i8737en/i8737en.pdf, hämtad 1.6.2021.

Study on economic value of EU quality schemes, geographical indications (GIs) and traditional specialities guaranteed (TSGs), Final Report, Europeiska kommissionen 2019.

Registration details of geographical indications, Intellectual Property India, www.ipindia.gov.in/writereaddata/Portal/News/367_1_Registered_GI.pdf, hämtad 1.8.2021.

Traditional knowledge, WIPO, www.wipo.int/tk/en/tk/, hämtad 10.8.2021.

WIPO:s förteckning över underskrifter till Genèveakten, www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/lisbon.pdf, hämtad 1.8.2021.

Konsortiet *Consorzio del Formaggio Parmigiano-Reggiano*s bolagsordning, www.parmigianoreggiano.com/consortium-articles-of-association/, hämtad 10.8.2021.

Förkortningar

AO	Appellation of Origin
AOC	Apellation d'Origine Contrôlée
EU	Europeiska unionen
EUIPO	Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (European Union Intellectual Property Office)
FEU	Fördraget om Europeiska unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
GTS	Garanterad traditionell specialitet
IS	Indication of Source
PDO	Protected Designation of Origin
PGI	Protected Geographical Indication
SGB	Skyddad geografisk beteckning
SUB	Skyddad ursprungsbeteckning
TK	Traditional Knowledge
TRIPS	Avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)
WIPO	Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (World Intellectual Property Organization)
WTO	Världshandelsorganisationen (World Trade Organization)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Idén om att vissa produkter besitter särskilda egenskaper till följd av platsen de är producerade på har ett starkt fäste i Europa. För att skydda och informera konsumenter om produkter med en särskild geografisk anknytning i EU tillämpas ett system för geografiska ursprungsbeteckningar. Geografiska ursprungsbeteckningar kan beskrivas som beteckningar som identifierar produkter som härstammar från ett visst geografiskt område och som till följd av deras ursprung fått en särskild kvalitet eller särskilda egenskaper.¹ Exempel på välkända skyddade geografiska ursprungsbeteckningar i EU är *Parmigiano Reggiano*, *Münchener Bier* och *Kalamata*.

Syftet med att reglera geografiska ursprungsbeteckningar är i första hand att skydda produkter mot missbruk, otillbörlig konkurrens och förfalskning av etablerade produktnamn. Samtidigt har systemet fler dimensioner. Geografiska ursprungsbeteckningar används också i syfte att skydda konsumenter, ge incitament för småskaligt jordbruk samt att bevara kulturhistoria och lokala traditioner. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation har också beskrivit geografiska ursprungsbeteckningar som ett medel för att stödja hållbar utveckling inom matproduktion, öka konsumenters vilja att betala för kvalitet, förbättra konkurrenskraft samt försäkra bättre avkastning för primärproducenter.²

Konceptet med att skydda geografiska ursprungsbeteckningar har sitt ursprung i nationella rättssystem, men regleras numera även genom ett flertal internationella instrument. I den Europeiska unionen (EU) infördes ett harmoniserat skydd av geografiska ursprungsbeteckningar på 90-talet.³ Idag är det möjligt att ansöka om skydd för namn på produkter inom kategorierna livsmedel, jordbruksprodukter, vin, aromatiserade vin samt

---

¹ Geographical indications for non-agricultural products, Cost of non-europe report, European Parliamentary Research Service 2019, s. I.

²² Strengthening sustainable food systems through geographical indications – An analysis of economic impacts, FAO – Europe Bank for Reconstruction and Development 2018, s. Xii.

³ Se Mantrov 2014, s. 115 för diskussion om regleringens uppkomst. Lagstiftning som till viss del rörde geografiska ursprungsbeteckningar tillämpades även tidigare i unionen, men det var först genom förordning 2081/92 ett enhetligt skydd av dessa beteckningar inrättades.

spritdrycker i EU, under unionens så kallade kvalitetsordningar.⁴ Fram till januari 2020 har mer än 3200 geografiska ursprungsbeteckningar registrerats i EU.⁵ Av dessa registreringar gäller över 1300 livsmedel och jordbruksprodukter, medan resterande märkningar omfattar vin och spritdrycker. Det ekonomiska värdet av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar i unionen är därmed betydande – enligt EU-kommissionens rapport uppgick försäljningsvärdet för produkter med skyddade geografiska ursprungsbeteckningar i unionen till 74 miljarder euro år 2017.⁶ Utöver skyddet på EU-nivå regleras geografiska ursprungsbeteckningar delvis också på nationell och internationell nivå, vilket lett till att skyddet ofta anses svåröverskådligt.⁷

För produkter som faller utanför kategorierna jordbruksprodukter, livsmedel eller vin- och spritdrycker finns idag inte någon harmoniserad lagstiftning på EU-nivå. Däremot möjliggörs skydd av sådana produkter på nationell nivå i flera av EU:s medlemsstater, samt genom olika internationella instrument. Till följd av detta har frågan om en utvidgning av det nuvarande systemet i EU till att omfatta även andra produkter än livsmedel, jordbruksprodukter och alkoholdrycker diskuterats aktivt under de senaste åren. EU-kommissionen uttryckte i sin handlingsplan för immateriella rättigheter från 2020 stöd för att stärka och modernisera systemet för geografiska ursprungsbeteckningar. I handlingsplanen föreslås en utredning av möjligheten att upprätta ett system för geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter.⁸

En utvidgning av det nuvarande systemet skulle kunna möjliggöra registrering av exempelvis hantverksprodukter, keramik, tyger, möbler och knivar eller andra kvalitetsprodukter med en särskild koppling till geografiskt ursprung som geografiska ursprungsbeteckningar.⁹ Bland de produkter som kunde gynnas av ett sådant system kan nämnas Muranoglas från Italien, *Poterie*

---

⁴ EU:s kvalitetsordningar, www.ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_sv, hämtad 10.8.2021.

⁵ Evaluation support study on Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed protected in the EU, EU-kommissionens rapport 2020, s. 33.

⁶ Study on economic value of EU quality schemes, geographical indications (GIs) and traditional specialties guaranteed (TSGs), Final Report, Europeiska kommissionen 2019, s. 16.

⁷ Moretti 2020, s. 2.

⁸ Att utnyttja EU:s innovationspotential, En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens, Meddelande från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén, Bryssel den 25.11.2020 com(2020) 760 final, s. 6-7. Frågan har också lyfts fram av rådet i dess slutsatser om en framtida immaterialrättslig policy i EU, se Council conclusions on intellectual property policy and the revision of the industrial designs system in the Union 12750/20, Brussels, 10 November 2020 (OR. en), s. 5.

⁹ Kommissionens inledande konsekvensbedömning Ares(2020)71587752020, s. 1.

de Vallauris-keramik från Frankrike och *Gablonz*-smyckeskonst från Tjeckien.¹⁰ Detta skulle innebära att produktnamnen skyddas i hela unionen, möjligtvis utgående från samma eller en liknande logik som den nuvarande regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar i EU bygger på.

Frågan om, och i så fall hur, systemet för geografiska ursprungsbeteckningar ska utvidgas till att omfatta ett bredare urval av produkter är emellertid omdebatterad och många öppna frågor kvarstår. Att hålla landsbygden levande och främja hållbar produktion har ett starkt stöd hos allmänheten, likaså ett fungerande konsumentskydd. Men frågan är om en utvidgning av systemet för skydd geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta även andra produkter än jordbruksprodukter är ett lämpligt sätt att uppnå dessa mål. Med tanke på grundprinciperna om en fri marknad och fri rörlighet av varor i EU bör varje begränsning i den fria konkurrensen vara väl motiverad och övervägd. Samtidigt har kritik riktats mot EU:s skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar, som ansetts utgöra en begränsning av den fria konkurrensen i unionen.¹¹ Det finns därför skäl att närmare utreda rättsläget för produkter som har en särskild geografisk anknytning men faller utanför EU:s nuvarande kvalitetsordningar, samt utreda vilka alternativa rättsliga instrument som kan skydda dessa produkter.

1.2 Syfte och avgränsning

Denna avhandling utgår ifrån den aktuella frågan om en utvidgning av EU:s system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta även andra produkter än livsmedel, jordbruksprodukter samt vin och spritdrycker. Som ett samlingsnamn för sådana övriga produkter används i denna avhandling begreppen ”geografiska icke-jordbruksprodukter” eller i kortare form ”icke-jordbruksprodukter”.¹² Med termen ”icke-jordbruksprodukter” avses i denna avhandling sådana produkter som har en särskild koppling till en geografisk plats, även om detta inte nämns uttryckligen varje gång begreppet behandlas.

---

¹⁰ Detta är exempel på produkter som har en stark geografisk anknytning och som nämnts i diskussioner om en utvidgning av skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar. Huruvida de skulle uppfylla kraven för registrering beror ändå på hur ett potentiellt framtida regelverk för registrering av andra produkter än jordbruksprodukter skulle utformas.

¹¹ Se Agdomar 2008, s. 577f för diskussion om påståendet att EU:s vilja att utvidga skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar utgör en form av handelsprotektionism. Se även Raustiala – Munzer 2007, s. 337f för kritik av EU:s omfattande skydd av geografiska ursprungsbeteckningar.

¹² Icke-jordbruksprodukter används som en direktöversättning av den engelska termen ”*non-agricultural products*”, som ofta förekommer i rättslitteraturen och EU-rättsliga dokument rörande geografiska ursprungsbeteckningar. Exempelvis används termen i den svenskspråkiga versionen av Europaparlamentets resolution av den 6 oktober 2015 om en möjlig utvidgning av Europeiska unionens skydd av geografiska beteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter (2015/2053(INI)).

Syftet med avhandlingen är att utreda och analysera de rättsliga möjligheter som i nuläget finns tillgängliga för att skydda icke-jordbruksprodukter i EU. Genom att kartlägga dessa redan befintliga skyddsmöjligheter kan avhandlingen bidra till en bättre förståelse av alternativen till att införa geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter. Frågan som avhandlingen utgår ifrån är följande: *finns det redan i nuläget tillräckliga rättsliga instrument för att skydda icke-jordbruksprodukter enligt geografiskt ursprung, utan en utvidgning av systemet för geografiska ursprungsbeteckningar?*

För att kunna besvara frågan behövs först en utredning av hur den nuvarande regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar är utformad. För att få en förståelse för den kontext EU:s skyddssystem verkar i inleds avhandlingen med en inblick i det internationella skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Därefter följer en utredning av EU:s reglering av dessa beteckningar, samt en inblick i diskussionen om att införa geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter. Slutligen är målet med avhandlingen att utreda och analysera möjligheten att skydda icke-jordbruksprodukter i EU genom lagstiftning om förbud mot otillbörliga affärsmetoder samt varumärkesrätt. Dessa instrument dela många funktioner med regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar i unionen, och kunde därför fungera som möjliga metoder för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter.

Ämnets relevans kan motiveras dels genom att frågan om en utvidgning av EU-systemet för geografiska ursprungsbeteckning är högaktuell. EU-kommissionen väntas presentera ett åtgärdsförslag om reglering av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter innan slutet av år 2021. Geografiska ursprungsbeteckningar är samtidigt ett område inom immaterialrätten som har både starka förespråkare och kritiker. Inom EU, där ett starkt stöd för geografiska ursprungsbeteckningar råder, har den mer återhållsamma inställningen fått en betydligt mindre roll. Därmed finns det utrymme för en mer nyanserad debatt om geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter, som belyser även möjliga alternativ till en utvidgning av det i nuläget omfattande skyddssystemet.

En viktig bakgrund till diskussionen om en utvidgning av det gällande systemet för geografiska ursprungsbeteckningar är behovet av att skydda traditionell kunskap (eng. *traditional knowledge*) och kulturarv. Problematiken kring att skydda kultur genom immateriella rättigheter behandlas i sin korthet i kapitel 3, för att ge en inblick i ett av argumenten för ett

utvidgat skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Syftet med avhandlingen är ändå inte att besvara frågan om geografiska ursprungsbeteckningar är ett lämpligt instrument för att skydda traditionell kunskap och kulturarv. Ämnet behandlas endast i syfte att klargöra vilken betydelse argumentet om skydd av kultur fått i EU:s utredning av ett möjligt skydd för icke-jordbruksprodukter.

I avhandlingen sammanfattas de viktigaste internationella rättsliga instrumenten som reglerar geografiska ursprungsbeteckningar. Målet är att belysa internationell reglering till den del det är nödvändigt för att bättre förstå den kontext EU:s system verkar i. Närmare analys av hur EU:s reglering samverkar med de internationella avtalen faller däremot utanför avhandlingens fokus. Förhållandet mellan EU-regleringen och bilaterala avtal med tredje länder berörs även i sin korthet, för att åskådliggöra vilken betydelse unionens lagstiftningsåtgärder kan ha på den globala marknaden. Avhandlingens analys avgränsas ändå till regleringen inom EU, eftersom det är på EU-nivå frågan om en utvidgning av systemet till att omfatta icke-jordbruksprodukter för närvarande utreds. Nationell rätt behandlas endast i syfte att ge exempel på tillämpning av EU-rätten. Eftersom avhandlingen utgår ifrån ett EU-rättsligt perspektiv lämnas även den finska lagstiftningen utanför avhandlingen.

Avhandlingen avgränsas slutligen till att behandla geografiska ursprungsbeteckningar. Därmed utesluts EU-skyddsformen garanterad traditionell specialitet (GTS) från avhandlingens fokus.¹³ Garanterad traditionell specialitet tillhör EU:s kvalitetsordningar för livsmedel och jordbruksprodukter, men förutsätter inte att produkten härstammar från något visst geografiskt område utan gäller endast tillverkningsmetoden i fråga. Därmed är GTS-märkningen inte en geografisk ursprungsbeteckning.¹⁴ Beteckningen skiljer sig på ett grundläggande sätt från de geografiskt kopplade ursprungsbeteckningarna gällande syfte och användning.

1.3 Metod och material

I avhandlingen används den rättsdogmatiska metoden för att utreda och kartlägga det gällande rättsliga systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Det huvudsakliga syftet

---

¹³ Skyddsformen garanterad traditionell specialitet regleras i avdelning III i EU:s förordning nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel. Skydd som garanterad traditionell specialitet kan tilldelas en produkt som är framställd enligt traditionella metoder, utan krav på geografiskt ursprung. Av finska produkter skyddas bland annat karelsk pirog sedan 2003 som en garanterad traditionell specialitet.

¹⁴ Deacon 2018, s. 524. GTS-märkningar används främst för produkter utan någon speciell geografisk anknytning, och systemet har hittills genererat få registreringar i jämförelse med SUB- och SGB-beteckningarna för geografiskt kopplade produkter. De rättigheter som tillkommer en skyddad GTS-produkt är också betydligt mindre omfattade än för geografiska ursprungsbeteckningar.

med rättsdogmatisk forskning är att tolka och systematisera gällande rätt.¹⁵ Rättskälleläran fungerar som utgångspunkt för den rättsdogmatiska forskningsmetoden.¹⁶ Den rättsdogmatiska metoden lämpar sig för att avgöra dels vad den gällande rätten omfattar, men även vad rättskällorna och normerna innebär i praktiken, samt hur de bör tolkas.¹⁷ Detta innebär att den rättsdogmatiska metoden lämpar sig för att undersöka hur geografiska ursprungsbeteckningar i nuläget skyddas i EU, samt för att utreda hur rättsläget ser ut för de produkter som faller utanför EU-systemets tillämpningsområde.

Avhandlingen utgår i första hand från EU-rättslig reglering, eftersom det harmoniserade systemet för geografiska ursprungsbeteckningar regleras på unionsnivå. Som källor för avhandlingen kommer därför i första hand EU-rättsligt material användas. Det huvudsakliga materialet som används för utredningen är förordningar, direktiv, rättspraxis, internationella avtal samt rättslitteratur. Eftersom de geografiska ursprungsbeteckningarnas roll har diskuterats aktivt i europeisk och internationell rättslitteratur används främst dessa litteraturkällor i avhandlingen. Regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar har behandlats sparsamt på nordisk nivå.

Vad gäller terminologin används olika benämningar för geografiska ursprungsbeteckningar i nationell, europeisk och internationell rättslitteratur, med varierande innebörd. I den engelskspråkiga litteraturen används ofta samlingsbegreppet *geographical indication*, förkortat GI, som ursprungligen härstammar från TRIPS-avtalet. Det finns emellertid ingen enhetlig internationell definition av begreppet geografiska ursprungsbeteckningar, utan terminologin varierar mellan olika avtal och nationella rättsordningar. Eftersom denna avhandling utgår ifrån ett EU-rättsligt perspektiv används de begrepp som är etablerade i unionen, under samlingstermen *geografisk ursprungsbeteckning*. Vidare används de mer specifika definitionerna som EU-regleringen omfattar, det vill säga termerna ”skyddad ursprungsbeteckning”, SUB (eng. *protected designation of origin, PDO*) samt ”skyddad geografisk beteckning”, SGB (eng. *protected geographical indication, PGI*). I den mån internationella avtal behandlas hänvisas även till de specifika definitionerna i dessa instrument.

---

¹⁵ Aarnio 1997, s. 36.

¹⁶ Peczenic 1990, s. 44.

¹⁷ Hirvonen 2011, s. 21.

1.4 Disposition

Avhandlingen inleds med en introduktion av geografiska ursprungsbeteckningar som en immateriell rättighet. Därefter sammanfattas de viktigaste internationella instrumenten som reglerar geografiska ursprungsbeteckningar. De internationella avtal som ingåtts har haft en viktig betydelse för utvecklingen geografiska ursprungsbeteckningar som en gren inom immaterialrätten. Likväl har den gällande EU-rättsliga regleringen influerats av tidigare internationella instrument. I kapitel 3 utreds den nuvarande regleringen inom EU samt bakgrunden till diskussionen om en utvidgning av det rådande systemet till att omfatta även icke-jordbruksprodukter. I kapitel 4 utreds möjligheten att skydda icke-jordbruksprodukter genom redan befintlig reglering inom unionen. De möjligheter som analyseras är främst reglering av otillbörliga affärsmetoder samt skydd genom EU:s varumärkeslagstiftning. Avhandlingen avslutas med en analys av det gällande rättsläget för icke-jordbruksprodukter, i ljuset av diskussionen om att utvidga systemet för geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta dessa produkter.

1.5 Geografiska ursprungsbeteckningar som immateriella rättigheter

Användningen av geografiska beteckningar som en garanti för kvalitet kan spåras tillbaka ända till forntidens Egypten, där geografiska ursprungsbeteckningar användes för att märka byggmaterial för pyramider.¹⁸ Geografiska ursprungsbeteckningar har rentav angetts vara den tidigaste formen av varumärken, även om klara bevis för detta synsätt saknas.¹⁹ Bland de geografiska beteckningar som än idag existerar dateras till exempel benämningen *Parmigiano* ända till 1200-talet.²⁰ Behovet av ett särskilt skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar uppkom i första hand till följd av att etablerade geografiska namn missbrukades och imiterades av producenter utan koppling till det geografiska området i fråga.²¹ Idag tillämpar nästan alla nationer i världen någon form av skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar.²²

En definition som i rättslitteraturen ofta används övergripande för dessa beteckningar är geografisk indikation eller geografisk ursprungsbeteckning (eng. *geographical indication, GI*),

---

¹⁸ Kommissionens memo/03/160, 30 juli 2003, s. 3.

¹⁹ Mantrov 2014, s. 37.

²⁰ Kommissionens memo/03/160, 30 juli 2003, s. 3.

²¹ Mantrov 2014, s. 31.

²² Mantrov 2014, s. 33.

som härstammar från Världshandelsorganisationens (WTO) TRIPS-avtal som trädde i kraft 1995.²³ Enligt TRIPS-avtalets modell består en geografisk ursprungsbeteckning av följande element, vilket även EU-kommissionen hänvisat till:

- 1) En särskild beteckning eller symbol som används på en produkt
- 2) Produkten i fråga härstammar från ett visst geografiskt område
- 3) Produkten i fråga har till följd av dess geografiska ursprung fått en särskild kvalitet eller rykte.²⁴

Systemet som idag tillämpas i EU har till viss del ärvt strukturer och begrepp från internationella och nationella ordningar för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Enligt EU-kommissionen utgör geografiska ursprungsbeteckningar i vid mening *”beteckningar som identifierar varor som har sitt ursprung i ett land, en region eller en plats där en viss kvalitet, anseende eller andra produkttegenskaper i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung”*.²⁵ Idén bygger alltså dels på en produkts särskilda ursprung, men också på en kvalitetsfunktion.

Geografiska ursprungsbeteckningar skiljer sig alltså från enkla märkningar om en produkts ursprung (eng. *indication of source*).²⁶ Sådana härkomstbeteckningar utgör enkla, deskriptiva benämningar som visar varifrån en produkt härstammar, som exempelvis *”Made in Finland”*. Dessa märkningar kan visserligen skyddas mot missbruk genom exempelvis lagstiftning om konkurrens eller otillbörlig marknadsföring, men inte erhålla skydd som en industriell rättighet.²⁷ Systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar omfattar inte sådana enkla märkningar om en produkts ursprung som saknar hänvisning till särskild kvalitet eller rykte med anknytning till ett visst geografiskt område.²⁸

Regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar räknas vanligen som en särtyp inom immaterialrätten. Dessa rättigheter har samtidigt många likheter med andra immateriella rättigheter, främst i jämförelse med varumärken. I målet C-3/91 *Turrón de Jijona* fastställde

---

²³ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS. Alla stater som anslutit sig till WTO är bundna av TRIPS-avtalet. Se diskussion om bakgrunden till TRIPS-avtalet i Taubman – Wager – Watal 2012, s. xix.

²⁴ Geographical indications for non-agricultural products, Cost of non-europe report European Parliamentary Research Service 2019, s. 2.

²⁵ EU kommissionens grönbok COM(2014) 469 final, s. 4.

²⁶ Gangjee 2012, s. 27f.

²⁷ de Almeida 2014, s. 6.

²⁸ Taubman – Wager – Watal 2012, s. 83.

EU-domstolen att geografiska beteckningar omfattas av skyddet av industriell och kommersiell äganderätt i den mening som avses i artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (härefter *FEUF*).²⁹ Att geografiska ursprungsbeteckningar utgör immateriella rättigheter fastställdes sedan av EU-domstolen i mål C-108/01 *Prosciutto di Parma*.³⁰ Till följd av dessa avgöranden är klassificeringen av geografiska ursprungsbeteckningar som immateriella rättigheter i EU klar. Samtidigt avviker de geografiska ursprungsbeteckningarna till viss del från andra immaterialrätter vad gäller syfte och tillämpning, vilket har lett till att deras ställning inom det immaterialrättsliga systemet också ifrågasatts.

I praktiken fyller de geografiska ursprungsbeteckningarna en mer mångfasetterad funktion än övriga immateriella rättigheter, bland annat till följd av deras nära koppling till jordbrukspolitiska ändamål samt skydd av kultur och lokala traditioner. I litteraturen har regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar till följd av detta beskrivits som en samling av policybaserade bestämmelser, som utöver den immaterialrättsliga dimensionen innefattar konsumentskydd, konkurrensreglering samt jordbruksrelaterade frågor.³¹ Geografiska ursprungsbeteckningar fungerar samtidigt också som ett verktyg för att stärka namnet för geografiskt betydelsefulla produkter, och har därmed en mervärdesskapande funktion för producenter.³² Den nuvarande regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar i EU tillhör området för den gemensamma jordbrukspolitiken, vilket beskrivits som en sannolik förklaring till att geografiska ursprungsbeteckningar avviker från sedvanliga varumärkesrättsliga principer.³³

Geografiska ursprungsbeteckningar har samtidigt många likheter med varumärken. Både varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar har som uppgift att visa en produkts ursprung, kommersiellt respektive geografiskt, samt att informera konsumenterna om en viss kvalitet.³⁴ Flera länder har därför valt att skydda geografiska ursprungsbeteckningar som en integrerad del av varumärkesrätten. En grundläggande skillnad mellan varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar är att geografiska beteckningar skyddas som en kollektiv

---

²⁹ Mål C-3/91 *Turrón de Jijona*, p. 37. I målet fastställde domstolen att skyddet av en geografisk beteckning i en nation var berättigat och i enlighet med artikel 30 och 36 i fördraget om europeiska unionens funktionssätt, och att ett sådant skydd därmed kunde utsträckas till även ett annat medlemsland. Se även diskussion i Knaak 2015, s. 845f.

³⁰ Mål C-3/91, *Turrón de Jijona*, p. 37, mål C-108/01, *Prosciutto di Parma*, p. 64.

³¹ Jokuti 2009, s. 118.

³² Blank 2021, s. 37.

³³ Pezzolato 2015, s. 288.

³⁴ Gangjee 2012, s. 2.

rättighet, medan varumärken i allmänhet endast tillhör den som registrerat märket i fråga.³⁵ En geografisk ursprungsbeteckning kan användas av alla tillverkare inom ett visst specifikt geografiskt område, som tillverkar en produkt i enlighet med de kvalitetskrav som fastställts. De utgör alltså kollektiva märken som tillhör den gemenskap av producenter som är berättigade att använda beteckningen.³⁶ De geografiska ursprungsbeteckningarna delar också funktioner med kollektiva varumärken eller certifieringsmärken (i EU *kontrollmärken*), som också utgår ifrån att ett registrerat märke kan användas av ett större antal aktörer.

Innebörden av begreppet rättighetsinnehavare för geografiska ursprungsbeteckningar skiljer sig från de flesta andra immaterialrätter. Enligt FN-organet Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten WIPO:s definition saknar geografiska ursprungsbeteckningar egentliga ägare. Varje person och företag inom området som tillverkar produkten i fråga har således rätt att använda sig av en geografisk beteckning, i enlighet med kvalitetskrav och övriga procedurregler.³⁷ Ägandeformen har i litteraturen beskrivits som en typ av gemensamt ägande, närmast jämförbar med det tyska konceptet *Gemeinschaft zur gesamten Hand*.³⁸ Enligt denna uppfattning tillhör rättigheten en kollektiv grupp av rättighetsinnehavare, även om den i praktiken utnyttjas av enskilda aktörer. Likväl har alla aktörer som uppfyller ursprungs- och kvalitetskraven alltid har rätt att ansluta sig till gruppen av rättighetsinnehavare. Detta gäller oavsett hur mycket arbete övriga rättighetsinnehavare tidigare lagt ner för att skapa ett särskilt rykte och anseende för produkten i fråga.³⁹

I olika nationella rättssystem regleras geografiska ursprungsbeteckningar genom varierande rättsliga lösningar. En del nationer tillämpar *sui generis*-lagstiftning för att skydda och registrera geografiska ursprungsbeteckningar, alternativt allmän immaterialrättslig lagstiftning.⁴⁰ Ett *sui generis*-system innebär att separat lagstiftning antagits för att reglera specifikt just geografiska beteckningar.⁴¹ Ett sådant system tillämpas i exempelvis EU, där separata förordningar antagits för att reglera skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar.⁴² Motsvarande *sui generis* reglering har antagits även i Italien för beteckningen *denominazione*

---

³⁵ de Almeida 2014, s. 1. Däremot erbjuder kollektivmärken och certifieringsmärken möjligheter till kollektiv användning av registrerade märken, närmare diskussion följer i kapitel 4 i avhandlingen.

³⁶ Miribung 2020, s. 27.

³⁷ WIPO Intellectual Property Handbook, 2004, No. 489 (E), s. 121.

³⁸ de Almeida 2014, s. 7.

³⁹ de Almeida 2014, s. 8.

⁴⁰ Covarrubia 2019, s. 448. Se även Blank 2021, s. 37.

⁴¹ Gangjee 2020, s. 1. Begreppet *sui generis* kommer från latin och kan översättas till ”unik i sin karaktär”, eller ”av sitt eget slag”.

⁴² Gónzales 2012, s. 254.

di origine och Frankrike för beteckningen *appellation d'origine contrôlée*.⁴³ I länder där ingen separat lagstiftning finns för sådana beteckningar skyddas dessa vanligen genom övriga immateriella rättigheter, vanligen någon form av varumärkesreglering. Så är fallet till exempel i USA, där produktnamn kan skyddas enligt ursprung under det nationella systemet för varumärkesskydd – antingen som varumärken, certifieringsmärken eller kollektiva märken.⁴⁴

Både enligt EU:s reglering och TRIPS-avtalet skyddas registrerade geografiska ursprungsbeteckningar mot missbruk och otillåten användning av utomstående aktörer, även om det verkliga ursprunget nämns på produkten.⁴⁵ Enligt TRIPS-avtalet omfattar detta starkare skydd endast alkoholdrycker, medan bestämmelsen i EU:s reglering omfattar även jordbruksprodukter och livsmedel.⁴⁶ Enligt EU:s system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar gäller detta skydd även då en registrerad produkt används som en ingrediens. Vidare är geografiska ursprungsbeteckningar inte överlåtbara, till skillnad från varumärken. En geografisk ursprungsbeteckning kan därmed inte säljas eller licensieras åt en utomstående part, och rättigheten kan inte heller flyttas från det geografiska området den anknyter till.⁴⁷ En annan betydande skillnad mellan varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar i de flesta rättssystem är att geografiska ursprungsbeteckningar skyddas mot att bli generiska. Detta gäller även inom EU:s kvalitetsordningar, där ett produktnamn som registrerats som en geografisk ursprungsbeteckning är berättigat till ett oupphörligt skydd, och produktnamnen riskerar därmed inte att i ett senare skede bli generiska.⁴⁸ Därmed är skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar omfattande, och i vissa situationer starkare än varumärkesrättsligt skydd.

Sammanfattningsvis liknar de geografiska ursprungsbeteckningarna på många sätt varumärken. Samtidigt representerar de flera andra ändamål, och omfattas i vissa situationer av ett mer omfattande skydd. Därmed är geografiska ursprungsbeteckningar en speciell form av immaterialrätter, som skyddas enligt olika modeller i olika rättsordningar. På det internationella planet är regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar fragmenterat, och enhetliga

---

⁴³ Miribung 2020, s. 26.

⁴⁴ Geographical Indication Protection in the United States, United States Patent and Trademark Office, s. 1.

⁴⁵ Se förordning nr 1151/2012 artikel 13(1) och TRIPS-avtalet artikel 23(1).

⁴⁶ Det utökade skyddet benämns ofta som ”TRIPS-plus”-nivå, vilket hänvisar till ett skydd som inte förutsätter att en konsument faktiskt vilseletts av en geografisk märkning. Skyddsnivån har kritiserats under förhandlingar inför TRIPS-avtalet, medan EU förespråkat en utvidgning av det samma. Se bl.a. Blank 2021, s. 44 och 51.

⁴⁷ Pihlajarinne 2010 s. 611. Se även Micara 2016, s. 683.

⁴⁸ Se bl.a. artikel 13.2 i förordning nr 1151/2012, samt Haarman, Mansala 2012, s. 64.

definitioner och tillämpning av dessa beteckningar saknas. Den internationella regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar utreds närmare i följande kapitel.

2 Internationell reglering

2.1 Internationella instrument

System för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar tillämpas idag i många av världens länder. Hur dessa skyddssystem är uppbyggda på nationell nivå varierar betydligt.⁴⁹ För att skapa ett mer enhetligt skydd samt erbjuda mer fullständig information åt konsumenter har därför internationella avtal om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar utvecklats. De internationella instrumenten har bidragit till att utforma en mer enhetlig förståelse och reglering av konceptet geografiska ursprungsbeteckningar, och därmed varit av betydelse även för EU:s reglering inom området. I detta kapitel redogörs för de viktigaste internationella avtalen som ingåtts om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Utöver de internationella avtal som ingåtts regleras en betydande del av skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar genom olika former av bilaterala avtal. Dessa överenskommelser har även en stor betydelse för EU:s skydd av geografiska ursprungsbeteckningar och behandlas därför också i detta kapitel.

2.1.1 Pariskonventionen

Nationella regelverk om geografiska beteckningar har existerat länge, men det var först under slutet av 1800-talet internationell reglering inom området antogs.⁵⁰ Pariskonventionen för industriellt rättsskydd av den 20 mars 1883 (*Pariskonventionen*) var den första internationella rättsliga konventionen av betydelse för skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar i modern mening.

Pariskonventionen omfattar skydd av geografiska ursprungsbeteckningar under begreppen *indications of source* och *appellations of origin* i artikel 1.2 i konventionen, men utan att definiera innebörden av dessa närmare. Vad begreppen innebär ankommer i sin tur på de anslutna länderna att själva avgöra, vilket har ansetts medföra att skyddet av ursprungsbeteckningar som antogs genom Pariskonventionen var relativt svagt.⁵¹ WIPO har definierat *indication of source* i Pariskonventionen som en beteckning som hänvisar till ett land eller en region så som ursprungsorten för en produkt. En sådan beteckning måste enligt definitionen anknyta till en geografisk plats, inte till exempelvis det företag som tillverkat

---

⁴⁹ Marette 2008, s. 455.

⁵⁰ Mantrov 2014, s. 39.

⁵¹ Poutanen 2009, s. 88.

produkten.⁵² I praktiken omfattar definitionen enkla hänvisningar om ursprung, till exempel användningen av namnet på en geografisk plats på en produkt, eller uttryck som visar produktens ursprung.⁵³ Däremot saknas krav på särskild kvalitet eller egenskaper hos produkten vars namn skyddas, vilket senare kommit att bli en av grundstenarna i reglering av geografiska ursprungsbeteckningar.

Pariskonventionens skydd av geografiska beteckningar bygger främst på ett förbud mot användning av falska märkningar om ursprung på produkter. I artikel 10 i konventionen föreskrivs att produkter med falska märkningar om ursprung ska beslagtas vid import till länder som tillhör konventionen, om märkningen är skyddad i landet. Likväl ska enligt konventionen produkter med sådana falska ursprungsmärkningar beslagtas i landet där dessa förekommit.

Genom Pariskonventionen antogs också ett skydd av ursprungsbeteckningar genom förbud mot otillbörlig konkurrens i artikel 10bis. I artikeln fastställs att anslutna stater förbinder sig till att försäkra ett skydd mot illojal konkurrens, genom förbud mot olika former av vilseledande och misskrediterande geografiska indikationer. Även om artikeln i teorin kan fungera som ett skydd för geografiska beteckningar har den ändå ansetts vara av begränsad betydelse, eftersom nationella rättsordningarna tillämpar mycket varierande lagstiftning om förbud mot otillbörlig konkurrens.⁵⁴ Artikeln innefattar inga garantier om den nationella lagstiftningens effektivitet. I praktiken har bestämmelsen om illojal konkurrens ansetts vara svårtillgänglig för producenter som vill åberopa skyddet, i och med svårigheter att bevisa hur konsumenter uppfattat sambandet mellan produkt och geografisk plats.⁵⁵ Detta gäller särskilt då en producent måste bevisa att konsumenter vilseletts på en annan marknad än i hemlandet.

Pariskonventionen har reviderats ett antal gånger sedan den ursprungliga versionen och omfattar idag omkring 160 länder.⁵⁶ I Pariskonventionens artikel 19 fastställs att de anslutna staterna kan ingå separata avtal sinsemellan om skydd av immateriella rättigheter. I ljuset av denna bestämmelse har Madridöverenskommelsen och senare även Lissabonöverenskommelsen antagits, som mer detaljerat reglerar användningen av geografiska

---

⁵² WIPO, Introduction to geographical indications and recent developments in the world intellectual property organization, WIPO/GEO/SFO/03/01, s. 2.

⁵³ Gangjee 2012, s. 27.

⁵⁴ Gangjee 2012, s. 53.

⁵⁵ Micara 2016, s. 677.

⁵⁶ Finland anslöt sig till konventionen år 1921 och omfattas idag av den version som antogs år 1967 i Stockholm.

ursprungsbeteckningar. I det följande beskrivs dessa överenskommelser och deras betydelse för det internationella skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar.

2.1.2 *Madridöverenskommelsen*

Madridöverenskommelsen från 14 april 1891 angående undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar å handelsvaror (*Madridöverenskommelsen*) utgjorde följande steg i utvecklingen efter Pariskonventionen. Överenskommelsen antogs relativt kort efter Pariskonventionen, som en följd av det missnöje som uppstod bland många stater som ansåg att Pariskonventionens skyddsnivå var bristfällig. Missnöjet gällde i huvudsak artikel 10, eftersom den inte ansågs ge något egentligt skydd mot vilseledande beteckningar.⁵⁷

I likhet med Pariskonventionen fastställs i Madridöverenskommelsen bland annat att produkter som är märkta med falska märkningar för ursprung (*indication of source*) ska beslagtas vid import mellan de anslutna staterna. Madridöverenskommelsen utvidgade samtidigt bestämmelsen till att inte endast förbjuda import av falska ursprungsmärkningar, utan också vilseledande sådana. Samtidigt fastställs i artikel 1 i Madridöverenskommelsen att både direkta och indirekta beteckningar omfattas av förbudet. Indirekta märkningar är namn som inte direkt anknyter till en geografisk plats, men i praktiken är ”oupplösligen förbundna” med ett visst ursprung.⁵⁸ Detta kan alltså omfatta namn som inte i sig är rent geografiska, det vill säga namn på en ort eller region, men har ett namn som direkt kopplas till en viss geografisk plats.

Sammanfattningsvis har Madridöverenskommelsen ansetts haft en begränsad betydelse för skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Avtalet innefattade inte någon betydande materiell utvidgning av skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar, samtidigt som antalet anslutna länder har förblivit relativt lågt.⁵⁹ Madridöverenskommelsen omfattar i nuläget 36 länder.⁶⁰ Trots dessa brister utgjorde Madridavtal en viktig utgångspunkt för kommande internationella avtal och har bidragit till att forma innehållet i TRIPS-avtalet.⁶¹

2.1.3 *Lissabonöverenskommelsen*

Mer omfattande bestämmelser om geografiska ursprungsbeteckningar antogs genom Lissabonöverenskommelsen om skydd för ursprungsbeteckningar och om internationell

---

⁵⁷ Gangjee 2012, s. 65.

⁵⁸ Gangjee 2012, s. 66.

⁵⁹ Poutanen 2009, s. 92.

⁶⁰ Madridöverenskommelsen den 14 april 1891 om den internationella registreringen av varumärken.

⁶¹ Gangjee 2012, s. 66.

registrering av dem av den 31 oktober 1958 (*Lissabonöverenskommelsen*).⁶² Överenskommelsen förstärkte skyddet av geografiska beteckningar för alla typer av produkter och innebar stort steg framåt för det internationella skyddet av geografiska beteckningar.⁶³ Av de internationella överenskommelserna om geografiska ursprungsbeteckningar var Lissabonöverenskommelsen den första som innehöll en definition av begreppet geografisk ursprungsbeteckning.

I Lissabonöverenskommelsen skyddas produkter under termen ursprungsbeteckning (eng. *appellation of origin, AO*), som definieras i artikel 2. Termen ursprungsbeteckning definieras i överenskommelsen som geografiska benämningar för ett land, en region eller en plats som betecknar en produkt från det angivna området, vars kvalitet eller egenskaper beror uteslutande eller huvudsakligen på den geografiska omgivningen, inklusive både naturliga och mänskliga faktorer. Genom att definitionen förutsätter att både naturliga och mänskliga element samtidigt ska inverka på produktens slutliga kvalitet eller egenskaper är Lissabonöverenskommelsens definition av termen ursprungsbeteckning mycket restriktiv.⁶⁴ Enligt konventionen är det heller inte tillräckligt att en produkt endast har ett visst rykte som kan kopplas till en ort eller område för att den ska kunna uppfylla kraven för skydd.⁶⁵ Istället krävs det att det geografiska ursprunget ska ha inneburit en faktisk inverkan på produktens sammansättning. Sammanfattningsvis är begreppet *appellation of origin* mer krävande än de möjligheter till skydd som antogs genom Pariskonventionen och Madridöverenskommelsen, eftersom Lissabonöverenskommelsens definition av ursprungsbeteckning ger rätt till skydd endast för produkter med en särskilt stark koppling till den region den härstammar från.⁶⁶

Genom Lissabonöverenskommelsen infördes även ett internationellt system för registrering av ursprungsbeteckningar genom artikel 5 i överenskommelsen. I praktiken utförs de internationella registreringarna av Internationella Byrån som hör under WIPO. En ursprungsbeteckning som beviljats skydd i en stat som anslutit sig till Lissabonöverenskommelsen erhåller också skydd mot att förlora sin status till följd av att beteckningen blir generisk, enligt artikel 6 i överenskommelsen. Ursprungsbeteckningens skydd är därmed oupphörligt, så länge beteckningen fortsättningsvis skyddas i ursprungslandet.

---

⁶² Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration of 31 October 1958.

⁶³ Micara 2016, s. 675.

⁶⁴ Delphine 2013, s. 193.

⁶⁵ Poutanen, s. 93.

⁶⁶ WIPO, Main Provisions and Benefits of the Geneva Act of the Lisbon Agreement (2015), s. 3.

Skyddet i Lissabonöverenskommelsen omfattar både direkt användning av skyddade ursprungsbeteckningar, samt indirekta anspelningar på dessa genom användning av till exempel ”stil”, ”sort”, ”typ”, ”metod”, ”imitation”, ”som tillverkas i”, eller liknande.

Överenskommelsen har i nuläget 34 anslutna stater, varav sju är EU-medlemmar.⁶⁷ Varken Finland eller något annat nordiskt land har anslutit sig till överenskommelsen. Det låga antalet anslutna stater har förklarats av att Lissabonsystemet är anpassat till stater som tillämpar ett *sui generis*-system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, medan bestämmelserna är svårtillgängliga för länder som reglerar geografiska beteckningar genom till exempel lagstiftning om otillbörlig konkurrens eller varumärkeslagstiftning.⁶⁸ Lissabonöverenskommelsen har likväl beskrivits som det internationella avtal som erbjuder starkast skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, men är också det med lägst antal undertecknade stater.⁶⁹ Lissabonöverenskommelsens registreringssystem tillåter även registrering av andra produkter än livsmedel och jordbruksprodukter.⁷⁰

2.1.4 Genèveakten

Den senaste revideringen av Lissabonöverenskommelsen gjordes år 2015 genom Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om skydd för ursprungsbeteckningar och deras internationella registrering (*Genèveakten*).⁷¹ Genèveakten och Lissabonöverenskommelsen brukar tillsammans gå under namnet ”Lissabonsystemet”. Målsättningen med den nya Genèveakten var att få till stånd en moderniserad och mer attraktiv överenskommelse, utan att frångå de grundläggande principerna som lagts i Lissabonöverenskommelsen.⁷²

Den viktigaste förändringen Genèveakten medför i jämförelse med Lissabonöverenskommelsen är en utvidgad definition av begreppet geografiska ursprungsbeteckningar. Så som ovan beskrivits bygger definitionen i Lissabonöverenskommelsen på en snäv tolkning i form av konceptet ursprungsbeteckning

---

⁶⁷ WIPO:s förteckning över underskrifter till Genèveakten, hämtad 18.12.2020. De EU-länder som anslutit sig till Lissabonöverenskommelsen är Bulgarien, Frankrike, Italien, Portugal, Slovakien Tjeckien och Ungern. Vidare har Grekland, Rumänien och Spanien undertecknat akten men utan att ratificera den.

⁶⁸ Micara 2016, s. 678.

⁶⁹ Miribung 2019, s. 28.

⁷⁰ Geographical indications for non-agricultural products, Cost of non-europe report European Parliamentary Research Service 2019, s. 5.

⁷¹ Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications and Regulations Under the Geneva Act of the Lisbon Agreement, 20 maj 2015.

⁷² Micara 2016, s. 683.

genom begreppet *appellation of origin*. I Genèveakten skyddas geografiska ursprungsbeteckningar istället enligt följande definition:

”Any indication protected in the Contracting Party of origin consisting of or containing the name of a geographical area, or another indication known as referring to such area, which identifies a good as originating in that geographical area, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin (Artikel 2(1)(ii))”

I artikeln uppställs därmed inget absolut krav på geografisk anknytning genom kvalitet och egenskaper så som i Lissabonöverenskommelsen. I stället öppnar överenskommelsens definition upp för möjligheten att uppfylla koppling mellan produkt och geografisk plats genom ett särskilt *rykte* som kan tillskrivas ett visst geografiskt område.⁷³ Definitionen bygger på att en väsentlig koppling ska finnas mellan produkt och geografisk plats, inte nödvändigtvis en absolut sådan. Därmed möjliggör definitionen skydd av ett bredare urval av produkter som har en särskild koppling till en viss geografisk plats. I artikeln ställs inte heller krav på att naturliga eller mänskliga faktorer måste inverka på produktens kvalitet för att kravet på anknytning till geografisk plats ska kunna uppfyllas.

Genèveakten innehåller även en bestämmelse om samexistens och prioritet mellan varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar, något som förbisågs i Lissabonöverenskommelsen. Enligt artikel 13.1 i Genèveakten tillåts under särskilda omständigheter ett tidigare i god tro registrerat eller inarbetat varumärke att förbli i kraft vid konflikt med en senare ursprungsbeteckning. Artikeln medför alltså vissa undantag från den i övrigt exklusiva rätt till namn som ett registrerat varumärke innebär. Den breda formuleringen i artikeln samt hänvisningen ”särskilda omständigheter” har ändå ansetts medföra en bred bedömningsmarginal åt staterna som anslutit sig till Genèveakten att avgöra när samexistens ska vara tillåten.⁷⁴

I övrigt medför Genèveakten inte några stora materiella förändringar i regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar i jämförelse med Lissabonöverenskommelsen. I huvudsak ger akten möjlighet till ökad flexibilitet, exempelvis gällande registreringsförfarandet i artikel 5, men också i fråga aktens tillämpningsområde. Genèveakten möjliggör även att organisationer

---

⁷³ Skribentens kursivering.

⁷⁴ Micara 2016, s. 691.

ansluter sig till regelverket, vilket EU gjorde i oktober 2019.⁷⁵ Unionen har exklusiv behörighet i frågor gällande Genèveakten, vilket fastställdes av EU-domstolen i mål C-389/15, där det konstaterades att Genèveaktens huvudsakliga syfte är att reglera och främja handelsförhållanden mellan unionen och tredjeländer som tillhör Lissabonavtalet.⁷⁶ Detta innebär att det ankommer på EU att ansöka om internationell registrering vid WIPO av EU-beteckningar som faller under konventionen.⁷⁷ EU:s system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar har ansetts omfatta i stort sett samma nivå av skydd som föreskrivs Genèveakten.⁷⁸ I praktiken kan anslutningen ändå ses som ett uttryck för unionens positiva inställning till skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar, inte minst med tanke på Genèveakten betydelse för internationell registrering av geografiska ursprungsbeteckningar.

2.1.5 TRIPS-avtalet

Världshandelsorganisationens (WTO) TRIPS-avtal från 1994 har ansetts vara det viktigaste internationella avtalet för reglering av geografiska ursprungsbeteckningar.⁷⁹ TRIPS-avtalet medförde ett nytt koncept och en ny definition av geografiska ursprungsbeteckningar, med en definition som skiljer sig från den snäva definitionen av ursprungsbeteckningar som etablerades genom Madridöverenskommelsen. Definitionen av geografiska ursprungsbeteckningar (eng. *geographical indications*) i artikel 22(1) förutsätter en koppling mellan en produkts kvalitet, rykte eller övriga egenskaper samt geografisk plats enligt följande:

*”Geographical indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.”*⁸⁰

Till skillnad från den snäva definitionen i Lissabonöverenskommelsen kräver TRIPS-avtalet inte element av mänskliga och naturliga faktorer som inverkar på produkten. Avtalet innefattar i praktiken ingen närmare vägledning gällande hur kopplingen mellan produkt och geografisk

---

⁷⁵ Rådets beslut (EU) 2019/1754 av den 7 oktober 2019 om Europeiska unionens anslutning till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar.

⁷⁶ Dom C-389/15 av den 25 oktober 2017.

⁷⁷ Blank 2021, s. 49.

⁷⁸ Blank 2021, s. 47.

⁷⁹ De Almeida 2014, s. 3.

⁸⁰ Artikel 22.1 i TRIPS-avtalet.

plats ska uppfyllas.⁸¹ Detta ger utrymme för nationell lagstiftning att närmare definiera hur kopplingen ska fastställas i praktiken.

I artiklarna 22–24 läggs grunden för TRIPS-avtalets skydd för geografiska ursprungsbeteckningar. I artiklarna förutsätts bland annat att medlemsstater förbinder sig att erbjuda skydd mot felaktiga och missvisande geografiska indikationer samt användning av geografiska ursprungsbeteckningar på sätt som innebär illojal konkurrens. Skyddet gäller för geografiska ursprungsbeteckningar för alla typer av produkter, vilket ger medlemsländerna möjlighet att självständigt bestämma vilka produkter som ska omfattas.⁸² Hur skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar enligt avtalet verkställs i praktiken är också upp till varje ansluten stat att individuellt avgöra och erbjuder utrymme för variationer i nationell lagstiftning.⁸³

I TRIPS-avtalet fastställs två olika nivåer av skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. I artikel 23 fastställs att vin och spritdrycker tillmäts ett starkare skydd än andra produkter. Bland annat skyddas geografiska ursprungsbeteckningar för vin- och spritdrycker mot missvisande anspelningar på geografisk plats genom användning av termer som ”-typ”, ”-stil”, ”inspirerad av” eller motsvarande. Även förfarandet för hur missbruk bevisas varierar enligt dessa två nivåer av skydd. För att fastställa att missbruk av en geografisk ursprungsbeteckning inträffat enligt artikel 22(2) måste en part bevisa att användningen av en ursprungsbeteckning i fråga lett till att konsumenter vilseletts.⁸⁴ Kravet för vin och spritdrycker i artikel 23 är betydligt lägre ställt, eftersom det är tillräckligt att en part kan bevisa att en geografisk ursprungsbeteckning använts av en tredje man som inte är berättigad till det. Skyddet gäller även om produktens verkliga ursprung anges och oberoende av om en risk för vilseledande av konsumenter föreligger eller inte.⁸⁵ Artikel 22 omfattar därmed främst ett förbud mot missvisande och vilseledande användning av geografiska namn, medan ett betydligt mer långtgående skydd fastställs för vin och spritdrycker i artikel 23.

I förhandlingarna till TRIPS-avtalet blev det tydligt att varierande inställningar till geografiska ursprungsbeteckningar råder mellan olika stater och handelsblock, så som mellan EU och

---

⁸¹ Delphine 2013, s. 196.

⁸² Taubman – Wager – Watal 2012, s. 79.

⁸³ Taubman – Wager – Watal 2012, s. 88.

⁸⁴ Se Thapa 2021, s. 240 för vidare diskussion.

⁸⁵ Taubman – Wager – Watal 2012, s. 89.

USA.⁸⁶ EU understödde ett starkt system för skydd av ursprungsbeteckningar, medan bland annat USA motsatte sig ett erkännande av ursprungsbeteckningar som en separat form av immaterialrätt bland andra rättigheter.⁸⁷ TRIPS-avtalets definition uppstod därmed som en kompromiss mellan dessa två kontraster, som utgjorde ett tillräckligt flexibelt system för att kunna ena länderna.

TRIPS-avtalets bestämmelser om geografiska ursprungsbeteckningarna omfattar fler stater än något av de andra internationella avtalen inom området. Trots detta har avtalets reglering av geografiska ursprungsbeteckningar mottagits med skepsis av en del anslutna stater.⁸⁸ Det ramverk som TRIPS-avtalet skapat för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar är i sig relativt flexibelt och definitionerna är brett formulerade. Till följd av detta har TRIPS-avtalets skyddssystem dels kritiserats för att vara för flexibelt och tvetydigt.⁸⁹ Avsikten bakom flexibiliteten är att bestämmelserna ska kunna införas i nationell lagstiftning enligt nationella principer. Detta reflekterar samtidigt det faktum att det fortfarande finns en stor diversitet mellan nationella regleringar av geografiska ursprungsbeteckningar och att den internationella harmoniseringen på området är svag.⁹⁰ TRIPS-avtalets breda definitioner gör det samtidigt ändå möjligt att anta striktare bestämmelser på nationell nivå, som utgår ifrån nationella behov och traditioner.⁹¹

I den internationella litteraturen har kritik även riktats mot TRIPS-avtalets bestämmelser till följd av att deras skyddsomfattning har ansetts vara oberättigad och för långtgående.⁹² Bland annat har det absoluta skyddet i artikel 23 väckt motstånd bland länder som motsätter sig ett starkt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Artikel 23 medför att det för vissa produkter är omöjligt för parter utanför det geografiska området i fråga att över huvud taget hänvisa till ett skyddat namn, oberoende av om det verkliga ursprunget tydligt markeras på produkten.⁹³ Bestämmelsen visar på att regleringen i TRIPS-avtalet omfattar betydligt mer än

---

⁸⁶ De Almeida 2014, s. 4. Se även Taubman, Wager och Watal 2012, s. 77f, samt Blakeney 2012, s. 70. I förhandlingarna motsatte sig USA och Australien starkt det expansiva skydd EU förespråkade. Det bör ändå poängteras att få länder motsätter sig skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i sin helhet. I själva verket skyddar exempelvis USA och Australien också vissa produkter enligt nationella system för geografiska ursprungsbeteckningar, även om de traditionellt förhåller sig skeptiska till ett omfattande skydd av ursprungsbeteckningar.

⁸⁷ De Almeida 2014, s. 4.

⁸⁸ Brocza 2018, s. 78.

⁸⁹ Brocza 2018, s. 81.

⁹⁰ Taubman – Wager – Watal 2012, s. 77.

⁹¹ Michels 2012, s. 120.

⁹² Raustiala – Munzer 2007, s. 365.

⁹³ Raustiala – Munzer 2007, s. 340.

en konsumentsskyddsmekanism, eftersom konsumentens uppfattning om en produkts verkliga ursprung inte längre är avgörande för vad som utgör godkänd användning av ett geografiskt namn. I kontrast till detta efterlyser förespråkare av geografiska ursprungsbeteckningar ofta ett starkare skydd även för andra produkter än alkoholdrycker, med hänvisning till att detta skulle minska asymmetrin i det rådande rättsläget och ge viktiga incitament för producenter.⁹⁴

De delade åsikterna till trots har TRIPS-avtalets reglering av geografiska ursprungsbeteckningarna har varit inflytelserik i och med att den bidragit till att skapa en internationell förståelse av systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar.⁹⁵ Definitionerna i TRIPS ligger även som grund för överenskommelser om geografiska ursprungsbeteckningar i ett flertal bilaterala handelsavtal.⁹⁶

2.2 Inverkan av bilaterala handelsavtal

Utöver de multilaterala avtal som ingåtts för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar sker en stor del av den internationella utvecklingen genom bilaterala handelsavtal.⁹⁷ För EU:s del har olika former av frihandelsavtal spelat en viktig roll för att förstärka skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar i tredje länder.⁹⁸ Genom olika frihandelsavtal har EU förhandlat fram ett starkare skydd av geografiska ursprungsbeteckningar som registrerats i unionen också i tredje länder, till en högre skyddsnivå än vad exempelvis TRIPS-avtalet erbjuder.⁹⁹ I litteraturen har EU:s interna system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i kombination med de bilaterala och multilaterala avtal som unionen ingått beskrivits som världens mest omfattande system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar.¹⁰⁰

Skydd av geografiska ursprungsbeteckningar är en viktig komponent i så gott som alla EU:s frihandelsavtal, och dessa utgår i allmänhet från den skyddsnivå som råder i EU.¹⁰¹ Till exempel har avtal ingåtts som skyddar beteckningar som annars skulle ses som generiska i tredje.¹⁰² Den reglering som EU inför på den inre marknaden påverkar likväl tredje länder som ingår någon typ av handelsavtal med unionen. EU har exempelvis genom bilaterala handelsavtal fått många

---

⁹⁴ Thapa 2021, s. 241.

⁹⁵ Michels 2012, s. 117.

⁹⁶ Gangjee 2012, s. 214.

⁹⁷ Miribung 2020, s. 26.

⁹⁸ Brocza 2018, s. 101.

⁹⁹ Brocza 2018, s. 101.

¹⁰⁰ Brocza 2018, s. 72.

¹⁰¹ Nadde-Phlix 2013, s. 142.

¹⁰² De Almeida 2014, s. 5.

stater med en återhållsam inställning till geografiska ursprungsbeteckningar att utvidga sina skyddssystem, för att dessa i utbyte ska få bättre tillgång till unionens marknad.¹⁰³ Som exempel kan nämnas Australien, som införde ett system för geografiska ursprungsbeteckningar för viner i samband med ingåendet av ett frihandelsavtal med EU under 90-talet.¹⁰⁴

I de bilaterala avtalen står det också klart att EU i har intagit en positiv inställning till att i framtiden skydda även andra produkter än jordbruksprodukter som geografiska ursprungsbeteckningar. I en del av avtalen som ingåtts har klausuler införts där det explicit nämns vilka icke-jordbruksprodukter som kunde komma att skyddas i framtiden, ifall avtalsparternas lagstiftning skulle möjliggöra det. En sådan lösning antogs i det separata bilaterala handelsavtalet mellan EU och Kina om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, som trädde i kraft i mars 2021.¹⁰⁵ I avtalet finns även en lista över kinesiska hantverksprodukter i bilaga VII som benämns som produkter som potentiellt kan skyddas på EU:s marknad i framtiden, beroende på hur parternas lagstiftning utvecklas.¹⁰⁶

Som ovan visats har EU intagit en positiv inställning i bilaterala handelsavtal till att i framtiden omfatta även icke-jordbruksprodukter i skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Däremot har de bilaterala avtalen inte medfört någon materiell utvidgning av EU:s skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, utan endast indikationer om att ett utvidgat system kan bli relevant i framtiden, med hänvisning till de skrivelser som antagits om potentiellt framtida skydd för icke-jordbruksprodukter.

Den internationella utvecklingen av ett skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar sker därmed på fler plan än endast nationella och multilaterala förhandlingar. Hur skyddet utformas i EU i fortsättningen har därmed effekter också på tredje länder som sluter frihandelsavtal med unionen. Målsättningar som är svåra att genomdriva i förhandlingar till multilaterala avtal såsom exempelvis TRIPS-avtalet kan istället omfattas i bilaterala handelsavtal. EU har exempelvis använt sig av bilaterala avtalsförhandlingar för att införa ett så kallat ”TRIPS-plus”-skydd för livsmedel och jordbruksprodukter på avtalsparters

---

¹⁰³ Gangjee 2016, s. 178.

¹⁰⁴ Nakano – Caenegem 2021, s. 16, Stern 1994, s. 105. För pågående diskussion om att utvidga det australiensiska systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, se Australia-European Union Free Trade Agreement: Consultation on a Possible New Geographical Indications Right, Australian Government, September 2020.

¹⁰⁵ Avtal mellan Europeiska unionen och Folkrepubliken Kinas regering om samarbete kring och skydd av geografiska beteckningar, *OJ L 408I*, 4.12.2020, p. 3–4. I avtalet skyddas 100 geografiska ursprungsbeteckningar från vardera partens sida, som kommer åtnjuta skydd på parternas marknader.

¹⁰⁶ Se artikel 1.2 i avtalet.

marknader, samt för att återfå rätten till produktnamn som anses generiska på tredje länders marknad.¹⁰⁷

Samtidigt har användningen av geografiska ursprungsbeteckningar som ett instrument för handelspolitik kritiserats, eftersom det ger de förhandlande parterna betydande makt att avgöra vilka beteckningar som ska få omfattas av skydd på ett tredje lands marknad, definitioner samt möjligtvis att allmänt använda termer på en marknad ska få registreras som ursprungsbeteckningar.¹⁰⁸ Likväl kan den starkare parten i en förhandling utnyttja sin marknadsställning för att kräva ett strängare skydd för geografiska ursprungsbeteckningar på en svagare förhandlingsparts marknad, i utbyte mot tillträde till den egna marknaden.¹⁰⁹ Genom tidigare handelsavtal har EU även lyckats få tidigare varumärken i tredje länder att upphöra, för att kunna skydda europeiska geografiska ursprungsbeteckningar.¹¹⁰ Därmed kan effekterna av en potentiell utvidgning av EU:s skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar sträcka sig betydligt längre än att endast beröra den inre marknaden.

2.3 Sammanfattning

De multilaterala avtalen har haft en stor betydelse för utvecklingen av geografiska ursprungsbeteckningar som en form av immaterialrätt. Avtalen har också influerat den nuvarande regleringen i EU och kommer vara av fortsatt betydelse, inte minst till följd av unionens anslutning till Genèveakten. Samtidigt är det internationella skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar ett komplext system, delvis till följd av att området regleras genom ett flertal olika avtal men också på grund av skillnader mellan nationella synsätt på geografiska ursprungsbeteckningar.¹¹¹ Vidare är de avtal som upprättats undertecknade av olika uppsättningar av stater.¹¹² Därtill råder varierande förhållningssätt till reglering av jordbruk och handel, samt till frågor om skydd av de kulturella arv som geografiska ursprungsprodukter kan utgöra.¹¹³ Dessa skillnader bidrar till att göra systemet mer svårtillgängligt för producenter, särskilt gällande skydd av produkter på tredje länders marknader. Samtidigt kan det

---

¹⁰⁷ Brocza 2018, s. 101.

¹⁰⁸ Brocza 2018, s. 116.

¹⁰⁹ Se diskussion i Craven – Mathler 2001, s. 312-318 om EU:s förhandlingar med Sydafrika inför TDCA-avtalet om handel, utveckling och samarbete, där geografiska ursprungsbeteckningar ledde till svåra förhandlingar, bland annat till följd av EU:s krav på skydd av beteckningarna ”Sherry” och ”Port” på den Sydafrikanska marknaden.

¹¹⁰ Giovannucci m.fl 2009, s. s. 63.

¹¹¹ Taubman – Wager – Watal 2012, s. 77.

¹¹² Mantrov 2014, s. 41.

¹¹³ Miribung 2020, s. 25f.

fragmenterade systemet påverka konsumenters förståelse av beteckningarna, vilket kan försvaga beteckningarnas funktion i att informera konsumenter om särskild kvalitet.

Den internationella regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar har också präglats av en uppdelning mellan den så kallade ”gamla världen”, däribland Europa, och den ”nya världen” bestående av länder och regioner som historiskt haft en hög grad av inflyttning, såsom Nord- och Sydamerika samt Australien.¹¹⁴ Länder i den gamla världen har varit starka förespråkare av internationell reglering av geografiska ursprungsbeteckningar, vilket kan förklaras av att många välkända produkter har sitt ursprung i dessa områden. I andra delar av världen har intresset för en sådan utveckling varit svagare, inte minst eftersom skyddet av geografiska namn kan hindra användning av vissa produktnamn som används i vardagsspråk av konsumenter.¹¹⁵ Dessa länder förhåller sig ofta skeptiska till utökade administrativa processer samt ett absolut skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, som kan ha begränsande effekter på den fria marknaden.¹¹⁶

I förhållande till skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter medför de internationella avtalen möjligheter till skydd, eftersom dessa inte begränsar skyddet till någon särskild produktklass. Det är istället upp till länderna själva att avgöra vilken omfattning skyddet ska ha och vilka produkter som ska omfattas, förutsatta att miniminivåerna uppfylls. Detta innebär att regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar varierar också mellan länder som anslutit sig till de internationella avtalen. Avsaknaden av en enhetlig internationell definition av geografiska ursprungsbeteckningar samt uppfattning om vilket skydd dessa ska omfattas av bör därmed hållas i åtanke i diskussionen om att utvidga systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i EU.

---

¹¹⁴ Kamperman, Sanders 2015, s. 755. Se även Taubman – Wager – Watal 2012, s. 77 gällande TRIPS-avtalet.

¹¹⁵ Raustiala – Munzer 2007, s. 351.

¹¹⁶ Raustiala – Munzer 2007, s. 351.

3 Reglering av geografiska ursprungsbeteckningar i EU

3.1 Bakgrund

Regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar i EU sträcker sig tillbaka till 1992, då rådets förordning nr 2081/1992 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (härefter *förordning nr 2081/1992*) antogs.¹¹⁷ Grunden till skyddssystemet härstammar från olika medlemsstaters nationella reglering av geografiska ursprungsbeteckningar. Framförallt har EU-regleringen influerats av det franska *AOC*-systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar (*Appellation d'origine contrôlée*).¹¹⁸

Syftet med systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i EU bygger i grunden på att informera om ursprung och kvalitet, skydda konsumenter, skapa mervärde för producenter samt säkerställa en sund konkurrens på marknaden.¹¹⁹ I beredningsdokument samt utredningar om de geografiska ursprungsbeteckningarnas betydelse nämns även ofta syftet att skydda kulturarv och lokala traditioner som grund för regleringen.¹²⁰ Samtidigt anses systemet ofta vara ett viktigt verktyg för att stödja mindre aktörer och främja landsbygdens livskraft och utveckling i unionen.¹²¹

Idag består EU:s regelverk för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i huvudsak av fyra förordningar som reglerar beteckningar för livsmedel och jordbruksprodukter samt vin och spritdrycker. Regleringen benämns ofta som EU:s kvalitetsordningar (eng. *quality schemes*) och är en del av EU:s gemensamma jordbrukspolitik.¹²² I följande förordningar fastställs de produkttyper som kan kvalificera sig för skydd enligt kvalitetsordningar närmare:

---

¹¹⁷ Rådets förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel.

¹¹⁸ Nygård – Wramner 2013, s. 210. Se även Delphine 2017, s. 226 om det franska AOC-systemet.

¹¹⁹ Se bland annat artikel 1 i förordning nr 1151/2012.

¹²⁰ Kommissionens inledande konsekvensbedömning Ares(2020)7158775, s. 4-5. Se även Jokuti 2009 s. 119f.

¹²¹ Förordning nr 1151/2012 skäl 4, Jokuti 2009 s. 120.

¹²² Som rättslig grund för förordningarna nämns en kombination av artikel 43 i FEUF inom avsnittet för jordbruk och fiskeri, samt artikel 118 i FEUF om ett enhetligt skydd av immaterialrätter i unionen, se dokumentinformationen till förordningarna.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 av den 21 november 2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel (härefter *förordning nr 1151/2012*)
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007 (härefter *förordning nr 1308/2013*)
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/787 av den 17 april 2019 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra livsmedel, skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008 (härefter *förordning nr 2019/787*)
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91 (härefter *förordning nr 251/2014*)

Då EU:s *sui generis*-lagstiftning för geografiska ursprungsbeteckningar antogs omfattade den inledningsvis jordbruksprodukter och livsmedel.¹²³ Regleringen som idag tillämpas för vin och spritdrycker bygger till stor del på de bestämmelserna som utformats för livsmedel och jordbruksprodukter, med vissa avvikelser.¹²⁴ Eftersom regleringen för livsmedel och jordbruksprodukter på så sätt utgör grunden för det nuvarande systemet för geografiska ursprungsbeteckningar, analysen i denna avhandling utgå främst från förordning nr 1151/2012.

Så som beskrivits ovan omfattar systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i EU endast livsmedel, jordbruksprodukter samt vin och spritdrycker. För dessa produktklasser är EU:s kompetens exklusiv, vilket innebär att nationell lagstiftning i regel inte kan existera parallellt med EU-lagstiftningen.¹²⁵ Regleringens exklusiva karaktär gällande livsmedel och jordbruksprodukter fastställdes av EU-domstolen i mål C-478/07 *Bud II*, där en del av frågeställningen var huruvida förordning nr 510/2006 (föregångaren till förordning nr

¹²³ Förordning nr 1151/2012 ersatte förordning nr 510/2006, som i sin tur ersatte den ursprungliga akten förordning nr 2081/1992.

¹²⁴ Se diskussion i Gonzáles 2012, s. 254. Se även skäl 92 i förordning nr 1308/2013 om införandet av en ordning för bedömning av ansökningar om ursprungsbeteckningar, förordning nr 1151/2012 som utgångspunkt.

¹²⁵ Mål C-478/07 *Bud II*. Se även diskussion i Gönzales 2012, s. 254 samt Goebel – Groseschel 2016 s. 379.

1511/2012) skulle anses vara av uttömmande karaktär och därmed ett hinder för nationell lagstiftning om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar.¹²⁶ Domstolen konstaterade att syftet med förordning nr 510/2006 inte var att skapa ett kompletterande system till nationell lagstiftning för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar.¹²⁷ Med hänvisning till förordningens utformning och ändamål fastställde domstolen att regleringen skulle förlora sin poäng om det hade varit tillåtet för medlemsstaterna att tillämpa egna, nationella system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningarna, vid sidan om unionsbestämmelserna.¹²⁸

En liknande tolkning gjordes i förhållande till geografiska ursprungsbeteckningar för viner i mål C-56/16 P *Port Charlotte II*, som handlade om en varumärkesregistrering för whiskymärket *Port Charlotte*. En portugisisk organisation invände mot registreringen, med hänvisning till att namnet utgjorde ett intrång i beteckningarna *Porto* och *Port*, som registrerats som geografiska ursprungsbeteckningar enbart på den nationella marknaden i Portugal. I målet utgick domstolen ifrån slutsatsen i *Bud II*, för att fastställa att unionsregleringen gällande geografiska ursprungsbeteckningar för viner på samma sätt ska ses som ett uttömmande och exklusivt system, som inte tillåter nationell lagstiftning som reglerar samma område.¹²⁹

Slutsatsen i målet *Port Charlotte II* är att EU-regleringen för viner på samma sätt som för livsmedel och jordbruksprodukter är uttömmande och hindrar nationell lagstiftning inom området. I praktiken är rättsläget ändå mer komplext.¹³⁰ Exempelvis tillåts medlemsländerna även efter avgörandet *Port Charlotte II* att fortsätta tillämpa så kallade ”traditionella uttryck” för nationell klassificering av vin. Till följd av detta används exempelvis i Italien de nationella beteckningarna *D.O.C.G.*, *D.O.C.* och *I.G.T.* för kvalitetsviner, parallellt med unionens geografiska ursprungsbeteckningar. En förteckning över sådana nationella beteckningar

---

¹²⁶ Mål C-478/07 *Bud II*. I målet fastställde domstolen att förordning nr 510/2006 (Rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, föregångare till förordning nr 1151/2012) hindrar tillämpningen av ett avtal som ingåtts mellan två medlemsstater om att skydda en geografisk ursprungsbeteckning, som inte registrerats enligt det unionsrättsliga systemet utan erkänts genom ett bilateralt avtal mellan länderna.

¹²⁷ Mål C-478/07 *Bud II*, p. 114.

¹²⁸ Mål C-478/07 *Bud II*, p. 116-128 för argumentationen samt p. 129 för domstolens slutsats. Se även diskussion i Rubino 2018, s. 137.

¹²⁹ Mål C-56/16 P *Port Charlotte II*, p. 83 och 96. I målet tillämpades förordning nr 1234/2007, som senare ersatts med förordning nr 1308/2013. I punkt 83 uttryckte domstolen att nationella system för att bevilja sådana geografiska ursprungsbeteckningar för sådana produkter som omfattas av förordning nr 1234/2007 skulle riskera att kvalitetsgarantin inte kan säkerställas, samtidigt som målsättningen att skapa jämlik konkurrens inom unionens inre marknad skulle äventyras.

¹³⁰ Se diskussion i Rubino 2018, s. 139.

återgavs landspecifikt i förordning nr 607/2009.¹³¹ Numera måste nya traditionella uttryck godkännas av kommissionen.¹³²

Utgångspunkten verkar alltså vara att unionens reglering ska ses som uttömmande även gällande beteckningar för vin, enligt samma logik som tillämpas för livsmedel och jordbruksprodukter. Detta betyder i praktiken att medlemsstaterna inte kan anta separata, självständiga system för de produktklasser som redan regleras på EU-nivå.¹³³ Samtidigt görs ett undantag för traditionella uttryck som inrättats för kvalitetsviner i vissa medlemsländer, med hänvisning till att dessa inte är direkt geografiskt kopplade och därmed inte är industriella rättigheter.¹³⁴ Detta trots att de italienska märkningarna uttryckligen definierar kvalitetsviner också enligt geografiskt område.¹³⁵ Detta exemplifierar hur EU-domstolens praxis verkar sträva efter ett mer integrerat och stärkt system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar inom unionen, medan tillämpningen inte nödvändigtvis är lika samordnad bland medlemsländerna i praktiken. Utvecklingen mot ett system som regleras exklusivt på EU-nivå har också kritiserats, bland annat med hänvisning till att avgörandet *Bud II* inte beaktar EU:s i övrigt delade kompetens som ska gälla i immaterialrättsliga frågor enligt artikel 118 FEUF.¹³⁶

Sammanfattningsvis är målet med unionsregleringen av geografiska ursprungsbeteckningar alltså inte att bygga ett system som tillämpas vid sidan av nationella bestämmelser, så som exempelvis varit fallet för unionens varumärkeslagstiftning.¹³⁷ Samtidigt är det möjligt för medlemsstaterna att anta lagstiftning om geografiska ursprungsbeteckningar för produkter som faller utanför EU:s *sui generis*-system för livsmedel, jordbruksprodukter samt vin och spritdrycker.¹³⁸ I praktiken innebär detta att system för att registrera geografiska

---

¹³¹ Se bilaga XII i Kommissionens förordning (EG) nr 607/2009 av den 14 juli 2009 om vissa tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 479/2008 när det gäller skyddade ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, traditionella uttryck, märkning och presentation av vissa vinprodukter. Förordningen har ersatts med Kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/33 av den 17 oktober 2018.

¹³² Rubino 2018, s. 139. Se även artikel 39 i förordning 2019/33.

¹³³ EU kommissionens grönbok COM(2014) 469 final, Strasbourg den 15.7.2014 s. 8 och mål C-478/07 *Bud II*, punkt 114.

¹³⁴ Rapport från kommissionen till europaparlamentet och rådet COM(2012) 737 final, s. 9. Se även diskussion i Rubino 2018, s. 139.

¹³⁵ Scozzafava m.fl. 2018, s. 141.

¹³⁶ Coppola 2014, s. 718. Se även Heath – Dephine 2015, s. 837 f och Rubino 2018 s. 140 f för kritik av domen *Bud II* samt EU:s exklusiva kompetens i frågor gällande geografiska ursprungsbeteckningar som tillhör unionens kvalitetsordningar.

¹³⁷ För diskussion se Heath – Delphine 2015, s. 837f, samt förordning nr 40/94 om gemenskapsvarumärken.

¹³⁸ Se mål C-312/98 *Warsteiner Brauerei*, p. 54 samt mål C-35/13 *Salame Felino*, p. 28. I målet *Salame Felino* konstaterade domstolen att förordning nr 2081/92 (föregångare till förordning nr 1151/2012) ska tolkas så att en benämning som inte registrerats som en geografisk ursprungsbeteckning i unionen inte ska erhålla skydd under kvalitetsordningarna. Däremot kan en sådan produkt skyddas enligt nationella system för geografiska

ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter i nuläget kan tillämpas fritt på nationell nivå i unionen.

3.2 Definitioner och skyddsnivå

3.2.1 Beteckningarna SUB och SGB

EU:s system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar utgår ifrån två huvudsakliga skyddsbeteckningar med separata definitioner och märkningar. I förordning nr 1151/2012 definieras dessa under benämningarna ”skyddad ursprungsbeteckning” (SUB) samt ”skyddad geografisk beteckning” (SGB). Dessa begrepp utgår ifrån grundtanken om ursprungets betydelse för en produkt, det vill säga att produkter kan ha särskilda egenskaper och kvalitet till följd av deras koppling till en geografisk region. En sådan geografisk koppling innebär att produkterna i fråga kan vara berättigade till ett särskilt skydd mot missbruk och otillbörlig användning av utomstående genom systemet för geografiska ursprungsbeteckningar.

Orsaken till uppdelningen i två olika definitioner är den kompromiss som arbetades fram mellan medlemsstaterna under beredningen av lagstiftningen. Flera länder i Sydeuropa hade sedan tidigare tillämpat system där produktnamn skyddades enligt system med liknande definitioner som för skyddade ursprungsbeteckningar, med krav på en starkare koppling mellan geografisk plats och kvalitet.¹³⁹ I andra rättsordningar, exempelvis i Tyskland och Storbritannien, hade man istället använt sig av en svagare skyddsform som liknade den mer flexibla formen för skyddade geografiska beteckningar.¹⁴⁰ Den snävare skyddsformen för ursprungsbeteckningar anses ha sitt ursprung i de tidigare definitionerna och klassificeringarna för kvalitetsviner.¹⁴¹ Kompromissen resulterade i ett system med två olika definitioner som i praktiken ändå omfattas av samma nivå av skydd.¹⁴²

---

benämningar, men endast förutsatt att det inte förekommer någon särskild koppling mellan produktens egenskaper och dess geografiska ursprung. Sådana nationella bestämmelser får inte heller leda till att syftet med EU-regleringen inom området äventyras eller att den fria rörligheten för varor påverkas negativt (se p. 39 i domen). Se även Mantrov 2014, s. 134.

¹³⁹ De Almeida 2014, s. 3.

¹⁴⁰ De Almeida 2014, s. 3.

¹⁴¹ Anttila 2016, s. 84.

¹⁴² De Almeida 2014, s. 3, Gónzales 2012, s. 255. Behovet av en mer flexibel skyddsdefinition genom märkningen SGB bekräftades även i mål C-3/91 *Turrón de Jijona*, p. 28, där domstolen konstaterade att det bör finnas möjlighet till skydd för geografiska namn för produkter som inte direkt fått sina särskilda kvalitets- och smakegenskaper av den trakt den kommer ifrån, utan istället åtnjuter ett särskilt anseende bland konsumentkretsen med koppling till geografisk plats.

Produkter vars namn erhållit skydd antingen som ursprungsbeteckningar eller geografiska beteckningar ska enligt förordning nr 1151/2012 märkas med en av dessa symboler:

Till vänster skyddad ursprungsbeteckning (SUB), till höger skyddad geografisk beteckning (SGB).

Bild: Europeiska kommissionen, EU:s kvalitetsordningar.¹⁴³

Enligt artikel 12.3 i förordning nr 1151/2012 är användningen av dessa symboler obligatorisk för produkter som registrerats som ursprungsbeteckningar eller geografiska beteckningar i unionen. Däremot finns inget motsvarande krav för vin och spritdrycker.¹⁴⁴

I artikel 5.1 i förordningen fastställs kraven för begreppet skyddad ursprungsbeteckning (SUB). Enligt förordningen är en ursprungsbeteckning ett sådant namn som hänvisar till en produkt

- ”a) som härstammar från en viss ort eller region eller, i undantagsfall, ett visst land,*
- b) vars kvalitet eller egenskaper helt eller väsentligen beror på en viss geografisk omgivning med de naturliga och mänskliga faktorer som förknippas med den, och*
- c) vars samtliga produktionsled äger rum i det avgränsade geografiska området.”*

Definitionen liknar närmast det begrepp som tillämpas i Lissabonöverenskommelsen (*appellation of origin*), som har en snäv omfattning. För en skyddad ursprungsbeteckning krävs en absolut anknytning till en geografisk plats genom att alla produktionsled måste äga rum i området. Samtidigt förutsätts att produktens kvalitet ska ha påverkats av både naturliga och mänskliga faktorer samtidigt. Således ställs kraven för att registrera en ursprungsbeteckning högre än för en geografisk beteckning.

---

¹⁴³ EU:s kvalitetsordningar, www.ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_sv, hämtad 10.8.2021.

¹⁴⁴ Evaluation support study on Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed protected in the EU, EU-kommissionens rapport 2020, s. 5.

I artikel 5.2 definieras termen skyddade geografiska beteckningar (SGB), som liknar definitionen av skyddad ursprungsbeteckning men är mer flexibel och kan tillämpas på ett större urval av produkter. För att uppfylla förutsättningarna för skydd under termen geografisk beteckning krävs enligt artikeln att namnet identifierar en produkt

”a) som härstammar från en viss ort eller region eller ett visst land,

b) vars särskilda kvalitet, rykte eller andra egenskaper huvud sakligen kan tillskrivas det geografiska ursprunget, och

c) för vilken minst ett av produktionsleden äger rum i det avgränsade geografiska området.”

Istället för kriteriet om att alla skeden av produktionen ska ske inom samma geografiska område är det här tillräckligt att ett av produktionsleden äger rum i det specificerade geografiska området. Enligt kommissionens grönbok från 2008 framgår likväl att det inte är ett krav att råvarorna kommer från den geografiska platsen som registreringen gäller, men att de åtminstone måste komma från ett område som omger platsen.¹⁴⁵ Detta möjliggör ett mer lättillgängligt skydd för produkter med koppling till en viss region. Samtidigt fastställs att produktens särskilda rykte utgör en av vägarna för att uppfylla kravet på geografisk anknytning. Detta skiljer sig från skyddade ursprungsbeteckningar, där definitionen kräver att en produkts kvalitet eller egenskaper är en direkt följd av det geografiska ursprungsområdet produkten framställts i. Att produktens rykte kan utgöra den huvudsakliga kopplingen till geografisk plats möjliggör skydd av produkter som främst har koppling till platsen genom bearbetning, istället för genom framställning av råvarorna som produkten tillverkas av.¹⁴⁶ Detta konstaterades även av EU-domstolen i mål C-269/99 *Spreewälder Gurken*.¹⁴⁷

Kravet på den särskilda kopplingen mellan geografiskt ursprung samt naturliga och mänskliga faktorer som format EU-regleringen bygger på konceptet *terroir*, som härstammar från franskans uttryck för land eller jord.¹⁴⁸ Begreppet kommer ursprungligen från fransk rätt och beskriver den logik som användes för att särskilja viner enligt deras geografiska ursprung.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet: produktnormer, produktionskrav och kvalitetsordningar 2008, KOM(2008) 641, s. 13.

¹⁴⁶ Grönbok om jordbruksprodukters kvalitet: produktnormer, produktionskrav och kvalitetsordningar 2008, KOM(2008) 641 slutgiltig, s. 13.

¹⁴⁷ Mål C-269/99 p. 61: *”Vad beträffar registreringen av beteckningen ”Spreewälder Gurken” som SGB, kan det konstateras att en produkt, enligt artikel 2.2 b i w nr 2081/92 i motsats till artikel 2.2 a i samma förordning, kan anses ha sitt ursprung i ett berört geografiskt område på grund av att det bearbetats eller framställts inom detta område, även om råvarorna producerats i ett annat område.”*

¹⁴⁸ Zappalaglio 2019, s. 608.

¹⁴⁹ Gangjee 2012, s. 83.

Logiken bakom *terroir* utgår ifrån antagandet att en produkt till följd av den geografiska plats den tillverkats på har fått en särskilt karaktär och kvalitet, vilket är grundtesen för hela systemet med geografiska ursprungsbeteckningar. Enligt en bredare tolkning av definitionen ska även mänskliga faktorer inverkan på en produkt omfattas av termen, vilket är utgångspunkten för den EU-rättsliga regleringen.¹⁵⁰ Även om *terroir* inte har någon egentlig juridisk definition eller innebörd har begreppet influerat både internationell reglering och nationella rättsordningar. Termen har också haft betydelse för utvecklingen av den EU-rättsliga definitionen av begreppet ursprungsbeteckning.¹⁵¹ Samtidigt har teorin om *terroir* kritiserats för att vara svårt att bekräfta i praktiken och därmed kontroversiellt.¹⁵² Detta eftersom det nödvändigtvis inte går att påvisa någon vetenskapligt bekräftad skillnad mellan en produkt som framställts i en viss specifik region, jämfört med andra omkringliggande orter.

Avgörande för vilka produkter som kan skyddas enligt systemet är också hur ett geografiskt område i fråga ska avgränsas. Enligt EU-domstolen ska begreppen "område" och "ort" i förordningen tolkas geomorfologiskt, och inte ur en administrativ synvinkel.¹⁵³ Det är därmed inte administrativa gränser som ska avgöra vilka produktnamn som kan kvalificeras för skydd under kvalitetsordningarna, utan huruvida produktens egenskaper eller kvalitet kan kopplas till ett visst geografiskt område i praktiken. Endast de producenter som har sin tillverkning inom det avgränsade området som en geografisk ursprungsbeteckning omfattar kan dra nytta av beteckningen i fråga. I praktiken ska definitionen av ett geografiskt område i första hand fastställas av de behöriga nationella myndigheterna som är ansvariga för kontroll av beteckningarna, samt av genom prövning av nationella domstolar.¹⁵⁴

Den geografiska avgränsningen kan i praktiken leda till svårigheter för aktörer vars produktion inte anses falla inom det avgränsade området.¹⁵⁵ Efter registrering av en geografisk ursprungsbeteckning kan producenter vars tillverkning faller utanför det geografiska området bli tvungna att fasa ut användningen av det geografiska namnet i fråga.¹⁵⁶ Därmed kan

---

¹⁵⁰ Moretti 2016, s. 687.

¹⁵¹ Moretti 2016, s. 687.

¹⁵² Nakano – Caenegem 2021, s. 20.

¹⁵³ Förenade målen C-465/02 och C-466/02, Förbundsrepubliken Tyskland och Konungariket Danmark mot Europeiska gemenskapernas kommission, 25 oktober 2005, p. 35.

¹⁵⁴ Mål C-269/99 *Spreewälder Gurken*, p. 62.

¹⁵⁵ Evans 2010, s. 652.

¹⁵⁶ Evans 2010, s. 652.

registrering av en geografisk ursprungsbeteckning sannolikt också medföra ökade kostnader för producenter som bedöms falla utanför det område den geografiska beteckningen omfattar.

3.2.2 Skyddets omfattning och tillämpning

I praktiken skyddas de geografiska ursprungsbeteckningarna genom registrering i unionen, varefter de åtnjuter skydd i samtliga medlemsstater. Skyddets omfattning fastställs i artikel 13 i förordning nr 1151/2012. Enligt artikel 13.1 a skyddas registrerade namn mot alla former av indirekt eller direkt kommersiellt bruk av en tredje man för produkter som är jämförbara med den produkten som namnet registrerats för. Enligt samma bestämmelse skyddas registrerade namn även mot alla former av användning som utgör exploatering av produktens anseende, också i situationer där en registrerad produkten i fråga används som ingrediens. Slutdelen av artikel 13.1 a låter därmed förstå att även användning av det registrerade namnet av utomstående för produkter som inte i sig liknar den produkt registreringen omfattar kan utgöra en förbjuden användning.

Enligt artikel 13.1 b skyddas registrerade namn även mot alla former av anspelningar på det registrerade namnet av utomstående aktörer, exempelvis genom hänvisningar genom begrepp som ”typ”, ”stil”, ”metod”, ”sådan som tillverkas i”, ”imitation” eller liknande. Detta gäller även i situationer där en registrerad produkt används som ingrediens. Skyddet mot missbruk genom anspelningar förklarades närmare av EU-domstolen i mål C-87/97 *Cambozola*, där domstolen fastställde att anspelning på ursprungsbeteckningen ”Gorgonzola” genom användningen av namnet ”Cambozola” kunde utgöra en förbjuden anspelning i förordningens mening. Begreppet ”anspelning” skulle enligt domstolen även omfatta situationer där det ord som används för en vara innefattar en del av ett namn som skyddats, och som får en konsument att tänka på just den produkt som den skyddade beteckningen gäller.¹⁵⁷ Det faktum att det framgick av produktens omslag att den i själva verket var tillverkad i Tyskland skulle inte tillmätas betydelse, oberoende av om någon risk för att konsumenter skulle vilseledas förelåg eller inte.¹⁵⁸ Vidare har domstolen också konstaterat att en förbjuden anspelning kan föreligga också i situationer där anspelningen sker genom figurkännetecken.¹⁵⁹ Detta kan ske genom att en produkt saluförs med symboler eller figurmärken som för konsumenternas tankar till en

---

¹⁵⁷ Mål C-87/97 *Cambozola*, p 25.

¹⁵⁸ Mål C-87/97 *Cambozola*, p 42.

¹⁵⁹ Mål C-614/17 *Manchego*, p. 18 och 22.

registrerad geografisk ursprungsbeteckning, utan att det registrerade namnet uttryckligen används.

Bedömningen av konsumentens uppfattning om en sådan anspelning ankommer i praktiken på den nationella domstolen att avgöra. I bedömningen ska hänsyn tas till nivån av visuell och/eller fonetisk likhet med beteckningen, eller till om det omtvistade namnet i fråga begreppsmässigt liknar den registrerade ursprungsbeteckningen.¹⁶⁰ Avgörande för bedömningen av en påstådd anspelning är huruvida konsumenten direkt kommer att tänka på en särskild produkt som registrerats enligt systemet för ursprungsbeteckningar då konsumenten ser det omtvistade namnet.¹⁶¹ Utgående från EU-domstolens praxis verkar det inte vara ett krav att produkterna i fråga är lika varandra för att en förbjuden anspelning ska kunna komma på fråga, utan det är tillräckligt att en anspelning får en konsument att tänka på den produkt som den geografiska ursprungsbeteckningen i fråga gäller för.¹⁶² Bestämmelsen visar att skyddet inte endast finns till för att hindra att konsumenter vilseleds, utan för att försäkra att ett namn som registrerats och fått ett gott anseende inte kan utnyttjas i någon form av utomstående.

Förbudet mot anspelningar på registrerade geografiska ursprungsbeteckningar har jämförts med skyddet för välkända varumärken i EU:s varumärkeslagstiftning.¹⁶³ Denna nivå av skydd sträcker sig även till situationer där det inte förekommer någon risk för att konsumenter vilseleds. I artikel 9.2 c i EU:s varumärkesförordning nr 2017/1001 fastställs att välkända varumärken åtnjuter ett starkare skydd och att dessa skyddas från användning av tredje man genom identiska eller liknande tecken, oberoende av om de varor eller tjänster tecknet används för liknar de som varumärket registrerats för eller inte. Detta förhöjda skydd förutsätter att varumärket är känt inom unionen, samt att användningen av en tredje aktör medför att en otillbörlig fördel dras utan anledning eller att användningen skadar det registrerade EU-varumärkets särskiljningsförmåga eller renommé. Förklaringen till att geografiska ursprungsbeteckningar i praktiken omfattas av en lika hög skyddsnivå som välkända varumärken har förklarats genom att dessa namn ofta uppnått en viss nivå av välkändhet bland konsumenter, som ofta är orsaken till att de skyddats.¹⁶⁴ Detta skulle kunna utgöra om än inte i

---

¹⁶⁰ Mål C-44/17 *Scotch Whisky Association*, p. 50-51. Se även mål C-75/15 p. 33 och där nämnd rättspraxis.

¹⁶¹ Mål C-490/19 *Morbier*, p. 26.

¹⁶² Mål C-76/96 *Cambozola*, p. 26. Se diskussion i Heath – Delphine 2015, s. 831.

¹⁶³ Pezzolato 2015, s. 293.

¹⁶⁴ Song 2018, s. 444.

sig ett berättigande, åtminstone en förklaring till det omfattande skydd som tillmäts registrerade geografiska ursprungsbeteckningar.

I den finska domen MD:307/16 *Verlados* visar hur extensivt skyddet för registrerade ursprungsbeteckningar kan vara i praktiken.¹⁶⁵ I målet fastställde domstolen efter att ha inhämtat ett förhandsavgörande av EU-domstolen att namnet ”Verlados” inte kunde godkännas för en alkoholhaltig dryck från den finska byn Verla. Domstolen ansåg att slutet ”-ados” var en tillräckligt tydlig anspelning på den enligt förordning nr 110/2008 registrerade ursprungsbeteckningen för den franska drycken ”Calvados”.¹⁶⁶ Det ansågs inte vara av betydelse att den finska produkten såldes endast på den nationella marknaden till en begränsad grupp konsumenter, med en tydlig märkning om produktens verkliga ursprungsort. I förhandsavgörandet från EU-domstolen konstaterades att dylika anspelningar ska tolkas utgående från den uppfattning en ”*normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument*” har, och domstolen fastställde att begreppet ”*konsument*” ska innebära en europeisk konsument, och inte vara begränsat till den medlemsstats marknad där produkten i fråga tillverkas.¹⁶⁷

Sammanfattningsvis har ett i princip absolut skydd mot anspelningar av utomstående aktörer utvecklats för geografiska ursprungsbeteckningar, både genom förordningen men också till följd av EU-domstolens avgöranden. Samtidigt har utvecklingen i rättspraxis under det senaste decenniet vad gäller tolkningen av ”anspelning” i 13.1 i förordning nr 1151/2012 kritiserats för att vara osystematisk och för expansiv.¹⁶⁸ Kritik har väckts även mot att tillämpningen av förbudet mot anspelningar inte längre bygger på ändamålet att informera och skydda konsumenter, utan snarare ger innehavarna av ett registrerat namn en exklusiv rätt att förfoga över beteckningen.

I artikel 13.1 c i förordning nr 1151/2012 är kopplingen till den konsumentskyddande funktionen tydligare. I artikeln fastställs ett förbud mot ”alla andra osanna eller vilseledande uppgifter om ursprung, härkomst, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper” hos en produkt, då dessa framgår antingen av förpackningen, behållare, reklammaterial eller övriga handlingar som gäller produkten. Slutligen kompletteras artikel 13.1 c av den brett utformade bestämmelsen i artikel 13.1 d, som föreskriver att registrerade geografiska

---

¹⁶⁵ MD:307/16 31.5.206

¹⁶⁶ Förordning nr 110/2008 är föregångaren till förordning (EU) 2019/787, som tillämpas från och med maj 2021.

¹⁶⁷ Mål C-75/15 *Verlados*, p. 25-28.

¹⁶⁸ Zafrilla Díaz-Marta – Kyrilenko 2021, s. 446.

ursprungsbeteckningar skyddas mot ”*alla andra förfaranden som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung*”. Artikel 13.1 d kan därmed omfatta alla typer av handlingar som inte går under bestämmelserna a-c i samma artikel.

EU-domstolen har förtydligat skyddet i artikel 13.1 d genom bland annat mål C-490/19 *Morbier*, där domstolen besvarade frågan om det är förbjudet att återge en form som är kännetecknande för en produkt som skyddats som en geografisk ursprungsbeteckning, ifall detta kan vilseleda konsumenter. Tvisten gällde ostsorten *Morbier*, och frågan om denna beteckning kunde erhålla skydd mot att andra aktörer producerar likadana ostar med ett mörkt streck av aska i mitten av ostmassan. Domstolen fastställde i sitt förhandsavgörande att artikel 13.1 d ska tolkas så, att den hindrar en utomstående aktör från att återge ett utseende eller en form som är kännetecknande för produkt vars namn registrerats som en geografisk ursprungsbeteckning, om detta kan vilseleda en konsument att få uppfattningen att produkten i fråga omfattas av den registrerade beteckningen.¹⁶⁹ Detta innebär i praktiken att skyddade geografiska ursprungsbeteckningar i vissa fall kan komma att hindra tredje män från att tillverka likadana produkter, ifall det finns risk för att konsumenter till följd av detta vilseleds gällande produktens ursprung.

Det är upp till den nationella domstolen att efter förhandsavgörandet i *Morbier* avgöra ifall avbildningen i fråga riskerar att vilseleda konsumenter. Klart är ändå att domstolens slutsats ger betydande utrymme för en utvidgning av skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. En slutsats om att skydda en registrerad ursprungsbeteckning från att utomstående producenter tillverkar till utseendet likadana produkter skulle vara en långtgående linjedragning, som onekligen innebär en extensiv tolkning av bestämmelserna i artikel 13 i förordning nr 1151/2012. Skyddet enligt förordningen omfattar enligt förordningens ordalydelse inte att innehavarna av en geografisk ursprungsbeteckning skulle ha ensamrätt till själva produkttypen som den skyddade beteckningen omfattar. Grundregeln är att även utomstående aktörer kan tillverka liknande produkter som de som skyddas enligt EU:s kvalitetsordningar, så länge de inte utnyttjar de skyddade beteckningarna på produkterna i fråga eller vilseleder konsumenter om en produkts verkliga ursprung. Vid en allt för extensiv tolkning av artikel 13.1 d som förbjuder ”*alla andra förfaranden som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga*

---

¹⁶⁹ Mål C-490/19 *Morbier*, p. 41.

ursprung” kan denna utgångspunkt komma att förändras, vilket riskerar leda till en långtgående begränsning av inte bara ett registrerat namn, utan till och med av tillverkningen av en produkt.

Ett annat särdrag för regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar är att beteckningar som en gång beviljats skydd inte senare kan bli generiska, vilket fastställs i artikel 13.2 i förordning nr 1151/2012. En sådan bestämmelse har ansetts vara nödvändig eftersom de geografiska benämningarna ofta används för större produktklasser, vilket medför en större risk för att de blir generiska.¹⁷⁰ Samtidigt kan tanken om att geografiska ursprungsbeteckningar ofta är kulturellt betydelsefulla ses om en orsak till bestämmelsen om att geografiska ursprungsbeteckningar inte kan bli generiska. Detta är en betydande skillnad jämfört med EU-varumärken, vars skydd upphör om det registrerade märket börjar ses som generiskt. På så sätt åtnjuter geografiska ursprungsbeteckningar till denna del ett starkare skydd än traditionella varumärken. Däremot kan namn som redan vid ansökningsfasen bedöms vara generiska i unionen inte registreras som geografiska ursprungsbeteckningar. Detta tog EU-domstolen ställning till i de förenade målen C-465/02 och C-466/02 *Feta*, som berörde frågan om benämningen fetaost skulle anses utgöra en generisk term eller inte.¹⁷¹ Domstolen hänvisade till en utredning av en vetenskaplig kommitté och fastställde att konsumenter i Grekland, men sannolikt även i övriga medlemsländer, fortfarande ser termen ”feta” som främst en geografiskt kopplad term och att termen därför inte var av generisk karaktär.¹⁷² Registreringen av namnet ”feta” är också ett exempel på att det inte endast är rent geografiska ortnamn som kan registreras under EU:s system för geografiska ursprungsbeteckningar. Det är tillräckligt att namnet har en sådan geografisk koppling att det identifierar en produkt enligt dess särskilda geografiska ursprung.¹⁷³

Skyddets omfattning i förhållanden till varumärken har också varit föremål för mycket diskussion i EU. Numera framgår det uttryckligen av artikel 14.2 i förordning nr 1151/2012 att ett varumärke som strider mot bestämmelserna i artikel 13 i förordningen registrerats eller förvärvats före registreringen av en geografisk ursprungsbeteckning får fortsätta användas i

---

¹⁷⁰ Michels 2012, s. 118.

¹⁷¹ Förenade målen C-465/02 och C-466/02 *Feta*. I målet yrkade sökande att termen ”feta” är generisk och därmed inte möjlig att registrera, bland annat med hänvisning till att fetaost sedan länge tillverkats i ett flertal olika länder och för att termen länge använts för att beskriva saltig ost i många länder också utanför Grekland. Domstolen konstaterade att tillverkningen av fetaost ändå förblivit koncentrerad till Grekland, att betydligt mer fetaost konsumeras i Grekland jämfört med resten av unionen, samt hänvisade till en konsumentundersökning som visade att majoriteten av de grekiska konsumenterna ansåg att feta är en geografisk beteckning snarare än en generisk sådan. Domstolen fastställde sedan att termen ”feta” inte hade blivit generisk.

¹⁷² Förenade målen C-465/02 och C-466/02, p. 83-86.

¹⁷³ Knaak 2015, s. 844, de Almeida 2008, s. 408.

unionen. Detta innebär alltså att tidigare varumärken kan samexistera med geografiska ursprungsbeteckningar, även om de hänvisar till samma geografiska beteckning. Därmed är skyddet av varumärken svagare, eftersom registrering av dessa kan förhindras om de strider mot en redan skyddad en geografisk ursprungsbeteckning. I motsats till detta kan en varumärkesinnehavare inte förhindra att en geografisk ursprungsbeteckning senare registreras.

Sammanfattningsvis är skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar i EU omfattande för de produkter som faller under unionens *sui generis*-reglering. Enligt artikel 13.3 ankommer det på medlemsstaternas myndigheter att vidta åtgärder för att se till att skyddet upprätthålls i praktiken. Så som ovan framhållits har även EU-domstolens praxis haft en stor inverkan på hur skyddet verkställs i praktiken. Det verkar även som att domstolen intagit en förhållandevis extensiv linje i tolkningen av artikel 13 i förordning nr 1151/2012 om skyddets omfattning. Detta överensstämmer samtidigt med unionens hittills proaktiva roll i att främja och utveckla ett system för geografiska ursprungsbeteckningar.

3.3 Ett framtida skydd för icke-jordbruksprodukter?

För produkter som inte tillhör klasserna livsmedel, jordbruksprodukter, vin eller spritdrycker finns för närvarande inget unionsrättsligt skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar. Samtidigt finns det produkter som faller utanför skyddssystemet men ändå har en särskild koppling till den geografiska plats de tillverkas på. Som exempel kan nämnas Muranoglas från Italien och Solingenknivar från Tyskland. Avsaknaden av ett skyddssystem på EU-nivå för dessa produkter har lett till att vissa medlemsstater antagit nationella kvalitetsordningar för att skydda dessa produkter. Samtidigt utnyttjas varumärkesrättsliga lösningar i viss utsträckning för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter.

Idag tillämpar 15 EU-medlemsstater nationell lagstiftning om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter.¹⁷⁴ En del har även antagit särskild lagstiftning för att skydda endast en viss produkt.¹⁷⁵ De nationella systemen utgår ifrån varierande definitioner, bestämmelser om genomförande, kostnader samt tillämpningsområde.¹⁷⁶ Det har framhållits att medlemsländernas varierande lagstiftning inom

---

¹⁷⁴ Moretti 2020, s. 346.

¹⁷⁵ Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, s. 48. Genom de specifika lagarna skyddas bland annat Solingenknivar i Tyskland, Bordado da Madeira-broderier i Portugal och Harris Tweed i Storbritannien.

¹⁷⁶ EU kommissionens grönbok COM(2014) 469 final, Strasbourg den 15.7.2014, s. 8. Se även Moretti 2020, s. 346f.

området står i konflikt med målsättningen med en inre marknad och försvårar ett effektivt skydd av geografiskt kopplade namn för icke-jordbruksprodukter.¹⁷⁷ Rättsläget för icke-jordbruksprodukter har beskrivits som fragmenterat, vilket har lett till diskussioner om behovet av en utvidgning av det nuvarande systemet för geografiska ursprungsbeteckningar i EU. Frågan har under den senaste tiden behandlats aktivt både av EU-instanser och i rättslitteraturen.¹⁷⁸

Frågan om en utvidgning av det nuvarande EU-systemet har också aktualiserats till följd av unionens förhandlingar om bilaterala handelsavtal med tredje länder, vars lagstiftning möjliggör skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter.¹⁷⁹ Geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter tillämpas i nuläget främst i Asien och Centralamerika.¹⁸⁰ Avsaknaden av ett enhetligt EU-skydd för sådana produkter har ansetts inverka negativt på dessa förhandlingar och beskrivits som ett hinder för internationell handel.¹⁸¹ Samtidigt möjliggör samtliga av de multilaterala avtalen som reglerar geografiska ursprungsbeteckningar skydd för alla produkttyper.¹⁸² Detta gäller även Genèveakten, som EU anslöt sig till i oktober 2019.¹⁸³ Genèveakten är ändå flexibel vad gäller metod för att skydda de geografiska namnen och det är upp till de anslutna staterna att bestämma om det ska ske genom varumärkesrätt, kollektivmärken eller *sui generis*-lagstiftning.¹⁸⁴ Anslutningen medför i sig inga ändringar av unionens system för geografiska ursprungsbeteckningar, men kan ses som en indikation på unionens proaktiva inställning till att skydda dessa.

Under det senaste decenniet har ett antal utredningar och initiativ presenterats av EU-organ i syfte att utreda behovet av ett utvidgat system för geografiska ursprungsbeteckningar. År 2014 publicerade EU-kommissionen en grönbok där ett starkt stöd uttrycktes för att utvidga

---

¹⁷⁷ Se Moretti 2020, s. 345f för diskussion, se även Kommissionens grönbok, Tillvarata Europas traditionella kunnande på bästa sätt: en möjlig utvidgning av Europeiska unionens skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter, COM(2014)469 final, s. 8, Europaparlamentets resolution av den 6 oktober 2015 om en möjlig utvidgning av Europeiska unionens skydd av geografiska beteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter (2015/2053(INI)) s. 3.

¹⁷⁸ Gangjee 2012 II, s. 92, Moretti 2020.

¹⁷⁹ Indien är ett exempel på en stat där majoriteten av de skyddade geografiska ursprungsbeteckningarna utgörs av icke-jordbruksprodukter. I nuläget skyddas 176 hantverksprodukter som ursprungsbeteckningar i Indien, samt ett flertal andra tillverkade produkter som inte är livsmedel eller jordbruksvaror, se Registration details of geographical indications, Intellectual Property India.

¹⁸⁰ Covarrubia 2019, s. 451.

¹⁸¹ Delphine 2017, s. 221.

¹⁸² Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, s. 96.

¹⁸³ Rådets beslut (EU) 2019/1754 av den 7 oktober 2019 om Europeiska unionens anslutning till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar.

¹⁸⁴ Miribung 2020, s. 29.

kvalitetsordningarna till att omfatta även icke-jordbruksprodukter.¹⁸⁵ I grönboken identifierade kommissionen fyra huvudsakliga fördelar med att utvidga systemet för geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta även andra produkter än jordbruksprodukter. Enligt kommissionen kunde en utvidgning av skyddet leda till fler arbetstillfällen, en positiv effekt på EU:s roll i förhandlingar om olika frihandelsavtal med tredje länder, förbättring av konsumenters möjligheter att fatta informerade beslut och få tillgång till tillförlitliga uppgifter om produkters ursprung, samt stödja värden som kulturarv, tradition och lokal kunskap i Europa.¹⁸⁶

Till följd av kommissionens utredningar antog EU-parlamentet 2015 en resolution med förslag om *sui generis*-reglering av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter.¹⁸⁷ Nästa steg i utvecklingen följde i november 2020, då rådet i sina slutsatser om en uppdaterad immaterialrättslig policy fastställde att man är redo att utreda möjligheten att införa ett system som skulle omfatta även andra produkter än jordbruksprodukter.¹⁸⁸ Därefter beslöt kommissionen i sin handlingsplan den 25 november 2020 att överväga en utvidgning av systemet, efter en utförlig konsekvensbedömning av en sådan åtgärd.¹⁸⁹ Kommissionen väntas nu publicera ett förslag till åtgärder under det fjärde kvartalet 2021, troligtvis i form av förslag till en förordning.¹⁹⁰ Förslagets innehåll är ännu okänt, men mycket tyder på att en utvidgning av det nuvarande systemet skulle bygga på de grundprinciper som det nuvarande *sui generis*-systemet omfattar.¹⁹¹

I kommissionens inledande konsekvensbedömning räknas tio huvudsakliga ändamål med en utvidgning av det nuvarande systemet upp.¹⁹² Dessa är bland annat att skapa en marknad för industriella- och hantverksprodukter med geografisk anknytning med hjälp av ett enhetligt

---

¹⁸⁵ Kommissionens grönbok COM(2014) 469 final.

¹⁸⁶ Kommissionens grönbok COM(2014) 469 final s. 4-12. Se även Sveriges justitiedepartements faktagenomemoria 2013/14:FPM111, s. 4. Slutsatserna grundade sig främst på följande rapport från år 2013, där både *sui generis*-lagstiftning för andra produkter än jordbruksprodukter samt alternativa skyddsmetoder utreddes, se. Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, final report, 18.2.2013.

¹⁸⁷ European Parliament resolution of 6 October 2015 on the possible extension of geographical indication protection of the European Union to non-agricultural products (2015/2053(INI))

¹⁸⁸ Council conclusions on intellectual property policy and the revision of the industrial designs system in the Union 12750/20, Brussels, 10 November 2020 (OR. en), s. 5.

¹⁸⁹ Att utnyttja EU:s innovationspotential, En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens, Meddelande från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén, Bryssel den 25.11.2020 com(2020) 760 final, s. 6-7.

¹⁹⁰ EU-skydd av geografiska beteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter, Europeiska kommissionen, publicerade initiativ 2020.

¹⁹¹ Denna uppfattning har även fått stöd i litteraturen, se Knaak 2015, s. 866. Se även den ofta citerade artikeln Zappalaglio – Guerrieri – Carls 2020 s. 66, där det framhålls att EU:s nuvarande *sui generis*-reglering i sin nuvarande form kan vara lämpad för att utvidgas till att omfatta även icke-jordbruksprodukter.

¹⁹² Kommissionens inledande konsekvensbedömning Ares(2020)71587752020, s. 4.

skyddssystem, att hindra otillbörlig konkurrens, försäkra att konsumenter får tillförlitlig information om icke-jordbruksprodukter med en särskild geografisk anknytning samt att maximera de möjligheter Lissabonsystemet (inklusive Genèveakten) medför för unionen. Vidare anges att en utvidgning kan förbättra konkurrenskraften och säkra rättvis avkastning för producenter, skapa incitament för investering i produktionsanläggningar, främja hög kvalitet och samarbete mellan producenter, samt stöda innovation och marknadsföring. Likväl nämns behovet av att skydda know-how och traditionell kunskap som annars riskerar att gå förlorad, stödja rurala områden och bibehålla arbetstillfällen, samt att öka attraktionskraften för regional turism i unionen. De ändamål som identifierats av kommissionen är därmed mångfasetterade och tangerar utöver den immaterialrättsliga nivån även konkurrens, konsumentskydd och stödjande funktioner för rural utveckling. Samtidigt är ändamålen långt jämförbara med de syften som ligger till grund för de nuvarande kvalitetsordningarna för livsmedel och jordbruksprodukter.¹⁹³

En potentiell utvidgning av skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar kan emellertid medföra nya problem. Ökad reglering innebär sannolikt administrativa kostnader, samtidigt som ett starkt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar ofta kritiserats för att hindra den fria marknaden. Ett större antal registrerade produktnamn innebär att ett större antal namn inte kan användas fritt av andra aktörer på marknaden, särskilt med hänvisning till omfattningen av EU:s skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Olika uppfattningar om hur omfattande skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar i EU ska vara råder också inom unionen. Traditionellt sett har länder med starka jordbruk och livsmedelstraditioner förespråkat ett starkt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. I de nordiska länderna har geografiska ursprungsbeteckningar varit av mindre betydelse. Detta har ansetts bero dels på strukturen på de inhemska marknaderna där andra typer av nationella kvalitetsmärkningar fått en större betydelse, samtidigt som livsmedelspriserna överlag är höga.¹⁹⁴ Dessa skillnader i inställning

---

¹⁹³ I artikel 4 i förordning 1151/2012 samt skäl 18 fastställs att syftet med regleringen är att skydda namn som immateriella rättigheter på ett enhetligt sätt i unionen, försäkra skäligen avkastning för producenter för en produkts kvalitet och egenskaper, samt att informera konsumenter om en produkts särskilda egenskaper som följer av dess geografiska ursprung

¹⁹⁴ Anttila 2016, s. 89. Anttila framhåller att konsumenter i Finland överlag har en dålig kännedom om geografiska ursprungsbeteckningar, samtidigt som intresset för att betala extra för produkter som är av ett särskilt geografiskt ursprung och kvalitet varit förhållandevis lågt.

till geografiska ursprungsbeteckningar överlag verkar avspegla sig i den rådande diskussionen om en utvidgning av skyddet till icke-jordbruksprodukter.¹⁹⁵

En annan utmaning med att utvidga skyddet till icke-jordbruksprodukter utgångspunkt är att etablera en trovärdig koppling mellan geografisk plats och produkt. För livsmedel, jordbruksprodukter och viner är detta enklare, om en produkt exempelvis odlas på en viss geografisk plats. Detta följer logiken bakom konceptet *terroir*, som ligger till grund för de geografiska ursprungsbeteckningarna för livsmedel, jordbruksprodukter och alkoholdrycker. För exempelvis hantverksprodukter är denna linjedragning inte lika naturlig. Istället bygger anknytningen till geografisk plats ofta på mänsklig know-how och tradition.¹⁹⁶ Samtidigt tillåter den nuvarande EU-regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar att kopplingen mellan geografisk plats och produkt sker främst via produktens särskilda rykte, även om dessa produkter i praktiken är färre.¹⁹⁷ Enligt samma logik borde kopplingen mellan plats och produkt därmed vara möjlig att fastställa även för icke-jordbruksprodukter. Att avgöra när en sådan särskild koppling föreligger är sannolikt ändå mer komplicerat och mindre förutsebart, eftersom mänsklig know-how och traditionell kunskap är rörliga faktorer, och inte på samma sätt fäst vid exempelvis ett odlingsområde.¹⁹⁸ En utvidgning av systemet för geografiska ursprungsbeteckningar till icke-jordbruksprodukter har därför ansetts behöva en ändrad form av bedömning av kopplingen mellan produkt och plats.¹⁹⁹

Skyddet av just traditionell kunskap och kulturarv är ett av de syften som nämns i diskussionen om en utvidgning av EU:s nuvarande system för geografiska ursprungsbeteckningar. Ett starkt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar rättfärdigas ofta genom behovet av att skydda lokala traditioner och kulturhistoria.²⁰⁰ Efterfrågan på ett mer omfattande system för geografiska ursprungsbeteckningar har kopplats delvis till bristen på ett effektivt skydd för

---

¹⁹⁵ Detta framkommer av inläggen till EU:s offentliga konsultation som avslutades 18 januari 2021 angående förslaget att utvidga skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta icke-jordbruksprodukter. Se bland annat inlägg av Dansk industri (F1455163), Svenska patentombudsforeningen (F1455065), svensk näringsliv (F1454524), Suomen yrittäjät (F1304636).

¹⁹⁶ Delphine 2017, s. 230.

¹⁹⁷ Mål C-3/91 *Turrón de Jijona*, p. 28. Se även Delphine 2017, s. 235.

¹⁹⁸ Raustiala – Munzer 2007, s. 343.

¹⁹⁹ Moretti 2016, s. 696.

²⁰⁰ Gangjee 2012 II, s. 98. Enligt Gangjee används skydd av kultur ofta som ett rättfärdigande för ett skyddssystem som går längre än att omfatta endast ett infotmaions- och konsumentskyddssyfte. Behovet av att skydda knowhow och kulturarv nämns även i Kommissionens inledande konsekvensbedömning Ares(2020)7158775, s. 4-5. Som bakgrund kan även nämnas artikel 3 i Fördraget om Europeiska unionen, där det fastställs att unionen ska arbeta för att det europeiska kulturarvet skyddas och utvecklas.

traditionell kunskap (eng. *traditional knowledge*) i nuvarande immaterialrättslig reglering.²⁰¹ Enligt WIPO kan traditionell kunskap beskrivas som traditionella uttryck för kultur, exempelvis särskilda tecken och symboler, som är associerade med intellektuell aktivitet i traditionella sammanhang.²⁰² Traditionell kunskap har också beskrivits som färdigheter och kunskaper som ofta återfinns hos olika ursprungsbefolkningar, och omfatta bland annat medicinsk kunskap, folklöre, kunskap om odling eller andra kulturellt kopplade traditioner.²⁰³ Detta syfte har emellertid fått ett begränsat utrymme i de offentliga dokument och utredningar som publicerats av EU-organen. Ett sådant immaterialrättsligt skydd har ansetts kunna bidra till att skydda traditionella produktionsmetoder och kultur, som annars riskerar att slås ut av massproduktionsindustrier.²⁰⁴ Idén bottnar i behovet av att förhindra missbruk och otillbörligt utnyttjande av know-how och identitet hos grupper som utvecklat vissa särskilda kunskaper under en längre tid.²⁰⁵

EU-kommissionen har uttryckt att geografiska ursprungsbeteckningar har en nyckelroll i att bevara EU:s kulturarv och traditionella tillverkningsmetoder.²⁰⁶ Samtidigt har skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar beskrivits som en mer frihandelsvänlig form av skydd av olika kulturella uttryck i form av immateriella rättigheter.²⁰⁷ I den nuvarande *sui generis*-regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar i EU får argumentet om skydd av kulturarv emellertid förhållandevis lite utrymme.²⁰⁸ Samtidigt har immaterialrättens roll i att skydda kulturarv ifrågasatts.²⁰⁹ Ett immaterialrättsligt skydd i syfte att skydda kulturellt betydelsefulla föremål skulle i praktiken kräva detaljerad reglering av ursprungskulturer i sig, till exempel definitioner av vilka som har rätten att använda sig av vissa kulturella uttryck samt bedömning av verkens skyddsvärde i sig, vilket riskerar att hämma kulturen i fråga.²¹⁰

---

²⁰¹ Delphine 2013, s. 191. Se även Se bland annat The WIPO Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore – Background brief s. 1-8.

²⁰² Traditional knowledge, WIPO, www.wipo.int/tk/en/tk/, hämtad 10.8.2021.

²⁰³ Raustiala och Munzer 2007, s. 345.

²⁰⁴ Jakuti 2009, s. 120.

²⁰⁵ Raustiala och Munzer 2007, s. 346.

²⁰⁶ Kommissionens memo/03/160, Bryssel 30.7.2003, Why Do Geographical Indications Matter to Us?, s. 3.

²⁰⁷ Gangjee 2012, Geographical indications and cultural heritage, s. 100; Kamperman Sanders 2010, s. 82.

²⁰⁸ I skäl 1 till förordning nr 1151/2012 återfinns visserligen hänvisningar till unionens ”levande kulturella och gastronomiska arv” samt till att unionens jordbrukare och producenter bidrar till att hålla traditioner levande. Trots det verkar ordalydelsen i förordning nr 1151/2012 tyda på att det i första hand är andra grunder som föranlett lagstiftningen i fråga, så som konsumentskydd och skapande av mervärde för geografiskt anknutna produkter.

²⁰⁹ Sharoni 2017, s. 426, Turner 2012, s. 116-118. För en kritisk analys av geografiska ursprungsbeteckningars roll i skyddet av kultur, se Voon 2009, s. 307-311. Voon ifrågasätter det kulturella argumentets roll i skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Voon hänvisar exempelvis till logiken i TRIPS-avtalet, och ifrågasätter varför ett mer omfattande skydd har rättfärdigats för alkoholdrycker med hänvisning till kulturella grunder.

²¹⁰ Sharoni 2017, s. 426.

I litteraturen har bland annat *Voon* uttryckt att de kulturella aspekterna av syftet med att skydda geografiska ursprungsbeteckningar är underordnat syftet att motverka otillbörlig konkurrens och att vilseleda konsumenter.²¹¹ I litteraturen har skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar beskrivits som främst ett medel för att främja frihandel genom att se till att full information görs tillgänglig för konsumenter.²¹² Ett sådant synsätt verkar även råda i EU, eftersom endast begränsad uppmärksamhet riktats till syftet att skydda kulturarv och traditionell kunskap. Samtidigt har de geografiska ursprungsbeteckningarnas faktiska möjlighet att fungera som ett skydd av kultur ifrågasatts.²¹³ Det har även framhållits att skydd av lokal kultur och kulturell diversitet inte i sig självt är tillräckligt som grund för en utvidgning av systemet för geografiska ursprungsbeteckningar.²¹⁴ Samtidigt bör det poängteras att det finns olika sätt att uppnå ett skydd av kulturellt värdefulla produkter, och skydd genom geografiska ursprungsbeteckningar är bara ett av dessa. Exempelvis skulle en mer restriktiv skyddsform kunna införas för att skydda produkter med en särskild kulturell betydelse, istället för ett system där i princip alla produkter som har en särskild anknytning till geografisk plats kan erhålla skydd.²¹⁵

Vidare har *Broude* framhållit att för det fall att kultur ska kunna fungera som ett rättfärdigande för åtgärder som begränsar den fria handeln, måste det i första hand säkerställas att de inskränkande åtgärderna faktiskt har en verklig betydelse för skydd och främjande av lokala kulturer och kulturell mångfald.²¹⁶ Denna aspekt är särskilt relevant i diskussionen om en utvidgning av EU:s nuvarande system till icke-jordbruksprodukter. Det kulturella argumentet för att utvidga systemet för geografiska ursprungsbeteckningar förblir i nuläget svagt, eftersom effekterna av sådan reglering på bevarandet av kulturarv inte utretts grundligt av EU-organen.

Utgående från de beredningsdokument som EU-institutionerna hittills publicerat gällande utvidgning av det nuvarande systemet verkar skyddet av kultur och tradition stå i en

---

²¹¹ Voon 2009, s. 311.

²¹² Broude 2005, s. 647. *Broude* framhåller att de ursprungliga syftena med geografiska ursprungsbeteckningar är att förebygga missbruk, renommésnyltning och utnyttjande av en geografisk plats särskilda rykte.

²¹³ Broude 2005, s. 680. *Broude* framhåller bland annat att argumentet om skydd av kultur inte ska användas för att rättfärdiga protektionism.

²¹⁴ Broude 2005, s. 627.

²¹⁵ Ett alternativ kunde vara att utreda möjligheten att inrätta ett registreringssystem enbart för särskilt betydelsefulla och långvariga kulturellt anknutna produkter, som löper en betydande risk att utnyttjas och imiteras på marknaden. Tillämpningen av ett sådant registreringssystem kunde vara mycket restriktivt och endast omfatta exempelvis produkter som framställts under en lång tid av en särskild folkgrupp. Se diskussion i Covarrubia 2016, s. 129f. Covarrubia lyfter fram Panama på ett exempel på ett land som inträttat *sui generis*-lagstiftning om ett kollektivt immaterialrättsligt skydd av ursprungsbefolkningars kulturella rättigheter och traditionell kunskap. För vidare diskussion om Panamas *Law No. 20*, se Figueroa 2021, s. 1004ff.

²¹⁶ Broude 2005, s. 691.

underordnad roll till övriga intressen.²¹⁷ Att endast använda skyddet av kultur som ett rättfärdigande för ett utvidgat skyddssystem, utan insyn i vilken praktisk betydelse geografiska ursprungsbeteckningar har för att skydda kultur, urholkar trovärdigheten av unionens vilja att verkligen skydda kulturarv. Det bör ändå tilläggas att frågan är känslig och att närmare utredning av skyddet av kultur genom immateriella rättigheter i EU är behövligt.

3.4 Sammanfattning

Som ovan visats ger EU:s nuvarande skydd av geografiska ursprungsbeteckningar idag ett omfattande skydd för livsmedel, jordbruksprodukter, vin och spritdrycker. Registrerade produktnamn skyddas i många situationer mot direkt eller indirekt kommersiell användning, missbruk, imitationer och anspelningar, samt mot alla former av handlingar som kan vilseleda en konsument om produktens ursprung. Samtidigt saknas en motsvarande skyddsmöjlighet för icke-jordbruksprodukter med en särskild geografisk anknytning. Detta har lett till diskussioner om behovet av ett utvidgat system för geografiska ursprungsbeteckningar, som också skulle omfatta icke-jordbruksprodukter. En sådan utvidgning kunde bidra till ett mer enhetligt skydd för dessa produkter inom unionen.

Det råder idag delade åsikter om behovet av att utvidga systemet för geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta icke-jordbruksprodukter. I diskussionen om att utvidga systemet bör det samtidigt hållas i åtanke att immaterialrätter utgör undantag från fri konkurrens och den fria marknaden. Så som framhållits av *Zafrilla Díaz-Marta* och *Kyrylenko* är det av största vikt att immaterialrätter endast omfattar den nivå av skydd som är nödvändigt för att uppnå en balans mellan de positiva effekter immaterialrättslig reglering kan medföra och de begränsande effekter de kan ha på den fria konkurrensen.²¹⁸ En utvidgning av EU:s nuvarande kvalitetsordningar till att omfatta ett större spann av produkter bör därför föregås av noga övervägning av nyttan i förhållande till effekterna av ökad reglering. Detta är särskilt angeläget

---

²¹⁷ Se bland annat studierna *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market 2013*, Evaluation support study on Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed protected in the EU 2020, s. 231, *Economic aspects of geographical indication protection at EU level for non-agricultural products in the EU 2020*. Ingen av dessa behandlar ingående behovet av att skydda kulturarv och tradition, utan nämner ämnet endast i sin korthet.

²¹⁸ Se diskussion i bl.a. *Zafrilla Díaz-Marta, Kyrylenko 2021*, s. 447 om geografiska ursprungsbeteckningar och förhållandet till fri konkurrens.

med tanke på de geografiska ursprungsbeteckningarnas natur, som delvis även är en omtvistad och kritiserad form av immateriell rättighet.²¹⁹

Systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar är också nära kopplat till frågan om skydd av kulturarv och lokal kunskap. Så som ovan argumenterats är det inte helt klart vilken roll ett immaterialrättsligt skydd spelar i bevarandet av kulturarv. Skydd av kulturellt betydelsefulla verk och traditioner är därmed en diskussion som behöver föras även i förhållande till immaterialrätten. Det är även möjligt att ett skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar är ett effektivt sätt att skydda lokala traditioner och kultur. Frågan har emellertid förbisetts i de utredningar unionen hittills publicerat i samband med diskussionen om ett utvidgat skydd av geografiska ursprungsbeteckningar. Därmed verkar syftet med en utvidgning av systemet bygga främst på andra grunder, så som att hindra missbruk av geografiska namn i allmänhet, främja tillgången till information, samt stöda rural produktion.

Med hänsyn till den problematik skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar är befast med finns det skäl att utreda vilket skydd nuvarande lagstiftning kan erbjuda för icke-jordbruksprodukter. EU:s nuvarande system för geografiska ursprungsbeteckningar utgår i huvudsak från syftet att hindra missbruk, informera konsumenter samt tillföra mervärde för kvalitetsprodukter. Om dessa ändamål redan kan uppnås genom existerande unionslagstiftning, så som reglering av otillbörliga förfaranden i näringsverksamhet eller varumärkesrättslig reglering, uppstår frågan om huruvida ett utvidgat system för geografiska ursprungsbeteckningar är ändamålsenligt.

Syftet med följande kapitel är att utreda vilket skydd reglering om otillbörliga förfaranden i affärsverksamhet samt varumärkesrättslig reglering kan erbjuda icke-jordbruksprodukter. Om ett grundläggande skydd mot missbruk och annan otillbörlig användning redan kan garanteras kan behovet av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter ifrågasättas. I nästa kapitel analyseras därför de befintliga rättsliga instrument som i nuläget kan skydda produkter som faller utanför EU:s nuvarande *sui generis*-system för geografiska ursprungsbeteckningar. Syftet är att jämföra dessa möjligheter med det skydd som systemet för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar omfattar.

---

²¹⁹ För kritisk diskussion om ett omfattande skydd av geografiska ursprungsbeteckningar, se till exempel Heath 2008 s. 954; Raustiala – Munzer 2007; Kamperman Sanders 2015, s. 757 f;

4 Skydd av icke-jordbruksprodukter genom befintlig reglering

4.1 Inledning

I rättslitteraturen riktas fokus ofta till de potentiella fördelarna med en utvidgning av systemet för geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta icke-jordbruksprodukter. Möjliga positiva effekter av en sådan utveckling har även kartlagts av olika EU-instanser.²²⁰ Däremot har frågan om vilka andra, redan befintliga rättsliga instrument som potentiellt kan skydda produkter enligt deras geografiska ursprung ägnats betydligt mindre uppmärksamhet. Därmed är frågan vilken nivå icke-jordbruksprodukter kan uppnå genom andra, redan befintliga rättsliga instrument. Tänkbara alternativ för att uppnå en nivå av skydd är bland annat varumärkeslagstiftning, reglering av otillbörlig konkurrens eller övrig sektorsspecifik lagstiftning.²²¹ Dessa instrument överlappar till viss del med skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar, bland annat med hänvisning till syftet att hindra missbruk och vilseledande av konsumenter. Om det redan finns rättslig reglering som kan uppfylla de huvudsakliga funktioner som eftersträvas med skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar, kan behovet av en utvidgning av skyddssystemet för geografiska ursprungsbeteckningar ifrågasättas.

Syftet med detta kapitel är därför att analysera de redan befintliga instrument som kan erbjuda skydd på EU-nivå för geografiska icke-jordbruksprodukter. Inledningsvis utreds möjligheten att begränsa missbruk av geografiska namn genom EU:s reglering om otillbörliga förfaranden i affärsverksamhet. Därefter utreds det skydd unionens varumärkesrättsliga reglering kan erbjuda för att skydda icke-jordbruksprodukter. Slutligen analyseras dessa skyddsmetoder i ljuset av diskussionen om en utvidgning av EU:s nuvarande *sui generis*-system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till att omfatta även icke-jordbruksprodukter.

4.2 Skydd genom förbud mot otillbörliga affärsmetoder

På EU-nivå regleras illojal konkurrens och otillbörliga förfaranden i näringsverksamhet främst genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga

---

²²⁰ Se exempelvis rapporten Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market från 2013, gjord för EU-kommissionen.

²²¹ Moretti 2016, s. 686.

affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (härefter *direktivet om otillbörliga affärsmetoder*). Förordningens syfte är enligt artikel 1 att främja smidig handel på den inre marknaden samt att försäkra ett starkt konsumentskydd i unionen. I direktivet fastställs ramarna för vilka förfaranden som ska definieras som otillbörliga affärsmetoder i EU. Målsättningen med direktivet är att uppnå full harmonisering mellan medlemsstaterna inom direktivets tillämpningsområde.²²² I direktivet fastställs även gränserna för vilken nationell lagstiftning som kan antas inom området.

Direktivet om otillbörliga affärsmetoder kräver att medlemsländerna ska upprätthålla ett effektivt skydd mot olika former av otillbörliga affärsmetoder. Hur detta försäkras i praktiken är emellertid långt upp till medlemsstaterna att avgöra genom nationell lagstiftning.²²³ I artikel 11 i direktivet om otillbörliga affärsmetoder föreskrivs vidare att personer och organisationer, inklusive konkurrenter, ska ha möjlighet att vidta rättsliga åtgärder och/eller anmäla otillbörliga affärsmetoder till en behörig myndighet, som sedan kan besluta att inleda ett rättsligt förfarande i ärendet. I artikel 6 i direktivet fastställs att handlingar som ska anses vara vilseledande är bland annat affärsmetoder som innehåller falsk information, eller som sannolikt kommer vilseleda en genomsnittskonsument.²²⁴ Samtidigt måste handlingen medföra, eller sannolikt komma att medföra, att konsumenten fattar ett köpbeslut som hen annars inte skulle ha fattat. Till de faktorer som kan utgöra vilseledande information hör enligt artikel 6.1 bland annat indikationer om en produkts ursprung. Bestämmelsen innebär ett förbud mot både falska och vilseledande indikationer om var en produkt tillverkats.

Förordningens förbud mot otillbörliga affärsmetoder verkar därmed kunna förhindra att geografiska namn används felaktigt av aktörer på marknaden. Detta skydd mot missbruk av geografiska namn har beskrivits som ett automatiskt skydd som tillkommer alla produkter.²²⁵ Detta innebär att även icke-jordbruksprodukter åtnjuter ett grundläggande skydd mot att tredje

---

²²² Mål C-540/08, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, p. 27. Se även Duivenvoorde B. 2015, s. 14, se även Howells – Micklitz – Wilhelmsson 2006, s. 50.

²²³ Artikel 11 i direktivet. Se även Duivenvoorde B. 2015, s. 15 f., samt Howells, Micklitz, Wilhelmsson 2006, s. 2017-2018.

²²⁴ Konsumentbegreppet introducerades först genom mål C-210/96 *Gut Springenheide*, p. 31. Se även Arbetsdokument från kommissionens avdelningar vägledning om genomförandet/tillämpningen av direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder följedokument till meddelandet från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén ett helhetsgrepp på gränsöverskridande e-handel till nytta för enskilda och företag i EU, swd/2016/0163 final, kap. 2.5.

²²⁵ Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, s. 34.

män använder sig av geografiska namn om deras tillverkning i praktiken inte sker i det nämnda området. Förbudet mot otillbörliga affärsmetoder har också jämförts med artikel 10bis i Pariskonventionen, som utgjorde den första internationella regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar. I artikeln antogs ett skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i form av förbud mot illojal konkurrens, där länderna själva kan besluta om genomförande.²²⁶ Förbudet mot falska eller vilseledande uppgifter om geografiskt ursprung kan därmed ses som en form av grundläggande skydd av geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter.

Direktivets praktiska effekt för att skydda icke-jordbruksprodukter begränsas ändå av ett antal faktorer. Bland annat omfattar direktivet endast sådana handlingar som på ett direkt sätt är till skada för konsumenter.²²⁷ Handlingar som endast skadar konkurrenters ekonomiska intressen faller därmed utanför direktivets tillämpningsområde, vilket har lett till att direktivets praktiska effekt ifrågasatts.²²⁸ Vid användning av felaktiga eller vilseledande uppgifter om en produkts geografiska ursprung är det ändå sannolikt att handlingen i många situationer inverkar på konsumenters möjlighet att göra informerade köpbeslut. En sådan situation kunde vara exempelvis att det på en tvålförpackning felaktigt framgår att produkten härstammar från Marseille, som har ett särskilt gott rykte och tradition gällande tvålproduktion. I situationer där ett geografiskt namn har uppnått en viss välkändhet och renommé verkar förbudet mot otillbörliga affärsmetoder ha betydelse, eftersom konsumenter sannolikt påverkas vid köpbeslutet om sådana namn används felaktigt. Därmed borde direktivet som utgångspunkt vara tillämpligt i situationer där geografiska namn används på felaktiga eller vilseledande sätt åtminstone då namnen i fråga väcker en association till kvalitet eller särskilt ursprung för en produkt.

En grundläggande skillnad mellan skydd av geografiska ursprungsbeteckningar och förbud mot otillbörliga affärsmetoder är att det förstnämnda systemet bygger på förhandsregistrering av produktnamn. I motsats till detta har förbud mot otillbörliga affärsmetoder beskrivits som en form av efterhandsansvar, som innebär att bedömningen av vad som ska anses utgöra otillåten användning avgörs först inför eller i en potentiell rättsprocess.²²⁹ Därmed avgörs de avgörande faktorerna, så som hur en geografisk region ska avgränsas, hur konsumenters uppfattat det geografiska namnet samt vilka aktörer som är berättigade att använda sig av namnet, i dessa

---

²²⁶ Gangjee 2012, s. 52. Se även jämförelse i WIPO/GEO/MVD/01/1, Symposium on the international protection of geographical indications, s. 5.

²²⁷ Skäl (6) till direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005. Se även Wadlow 2012, s. 8.

²²⁸ Wadlow 2012, s. 23f.

²²⁹ Nakano och Caenegem 2021, s. 18.

fall först i efterhand.²³⁰ Att förlita sig på förbud mot otillbörliga affärsmetoder kan därmed möjligtvis leda till större osäkerhet för producenter om när ett geografiskt namn används på ett otillåtet sätt. Detta kan vara ett hinder för att försäkra skydd mot missbruk av geografiska produktnamn. Detta gäller särskilt mindre producenter, som ofta kan sakna ekonomiska medel för att vidta rättsliga åtgärder.²³¹ I motsats till detta kan ett system som bygger på förhandsregistrering medföra större rättssäkerhet för producenter, då en produkts särskilda skyddsvärdhet fastställs redan vid registreringsskedet.

I litteraturen direktivet om otillbörliga affärsmetoders lämplighet för att skydda produkter med geografisk anknytning också ifrågasatts med hänvisning till den bristande harmonisering mellan EU-länderna. Tillnärmandet av ländernas lagstiftning som eftersträvas i direktivet har beskrivits som svår att uppnå, till följd av att de allmänt utformade bestämmelserna i direktivet kan implementeras och tolkas på olika sätt i de nationella rättssystemen.²³² Direktivets tillämpningsområde är brett, vilket innebär att de nationella domstolarna har en betydande diskretion i att avgöra vad som utgör förbjudna handlingar.²³³ Också begreppet ”affärsmetod” ska enligt EU-domstolen ha en mycket vid omfattning.²³⁴ De nationella skillnaderna i implementering kan gälla bland annat förfaranden för hur klagomål enligt direktivet kan lämnas in. I vissa medlemsstater är det endast konsumenter som har denna rätt, medan det i andra är organisationer eller en myndighet som har ålagts ansvaret.²³⁵ Vidare kan processer och tidsramar för behandling av klagomål variera.²³⁶ Detta kan i praktiken medföra svårigheter för aktörer som vill invända mot användningen av ett geografiskt namn på ett annat medlemslands nationella marknad. Samtidigt har nivån av harmonisering ändå förbättrats mellan EU-länderna efter att direktivet om otillbörliga affärsmetoder antogs.²³⁷

Vidare utgår förbudet mot otillbörliga affärsmetoder i direktivet i huvudsak från konsumentens uppfattning för att bedöma vad som ska utgöra förbjudna handlingar. Detta kan i praktiken leda till att producenter har sämre möjligheter att åberopa missbruk av geografiska namn, eftersom

---

²³⁰ Nakano och Caenegem 2021, s. 18.

²³¹ Nakano och Caenegem 2021, s. 18.

²³² Stuyck 2015, s. 751

²³³ Wilhelmsson 2006, s. 476 och 496. Wilhelmsson framhåller att nationella traditioner och tillvägagångssätt sannolikt inverkar på hur direktivet i praktiken tillämpas i medlemsstaterna. Se även Leistner 2008, s. 750.

²³⁴ Mål C-388/13 *UPC Magyarország*, p. 34.

²³⁵ Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, s. 33.

²³⁶ Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market, s. 34.

²³⁷ Stuyck 2015, s. 723. Före direktivets tillkomst reglerades endast jämförande marknadsföring genom full harmonisering i unionen, medan övrig lagstiftning om vilseledande marknadsföring endast reglerades genom minimibestämmelser

det kan vara svårt att i praktiken bevisa att konsumenter vilseletts gällande en produkts geografiska ursprung.²³⁸ Detta hinder är sannolikt relevant särskilt om en producent vill ingripa mot användning av ett geografiskt namn på en annan medlemsstats marknad, vilket kräver information om hur konsumenter på denna marknad uppfattat den geografiska benämningen.

Samtidigt finns det exempel på hur geografiskt anknutna namn kunnat skyddas från missbruk av tredje män, utan att produktnamnet i fråga registrerats som en geografisk ursprungsbeteckning. Ett exempel på nationell tillämpning av lagstiftning om otillbörliga affärsmetoder i förhållande till användningen av geografiska namn är den svenska marknadsdomstolens mål MD 2003:13 *Moraknäcke*.²³⁹ I avgörandet förbjöd domstolen användning av namnet "Mora" på knäckebröd som inte härstammade från området i fråga, eftersom namnet ansågs skapa ett felaktigt intryck av produktens verkliga geografiska ursprung.²⁴⁰ Målet exemplifierar hur ett geografiskt namn har ett visst skydd mot missbruk, utan att vara registrerat som en geografisk ursprungsbeteckning. Förutsatt att EU-medlemsstaterna tillhandahåller effektiva rättsmedel vid jämförbara situationer verkar regleringen av otillbörliga förfaranden i affärsverksamhet kunna medföra ett skydd mot felaktig användning av geografiska produktnamn.

Sammanfattningsvis erbjuder reglering av otillbörliga affärsmetoder en grundläggande nivå av skydd för icke-jordbruksprodukter med geografisk koppling. Direkt oriktiga och vilseledande uppgifter om en produkts ursprung förhindras genom direktivets förbud, förutsatt att den nationella rättstillämpningen är effektiv och tillgänglig. Samtidigt innebär ett skydd som bygger på förbud mot otillbörliga affärsmetoder att ett stort ansvar ligger hos berörda producenter att i efterhand försäkra att geografiska namn inte missbrukas, exempelvis genom domstolsprocess. Hinder för att effektivt kunna utnyttja ett sådant system förekommer särskilt vad gäller att upprätthålla skydd på ett annat lands nationella marknad och för producenter med begränsade ekonomiska medel.

Det verkar ändå klart att det skydd reglering av otillbörliga affärsmetoder erbjuder inte kan jämföras med ett separat, immaterialrättsligt skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar. Detta särskilt eftersom förfaranden och tillämpning av bestämmelserna

---

²³⁸ Gangjee 2012, s. 53.

²³⁹ MD 2003:13, Dom 2003-04-29, Dnr C 4/01.

²⁴⁰ MD 2003:13 s. 17. I målet förelåg ingen registrerad geografisk ursprungsbeteckning, utan istället tillämpades bestämmelser om otillbörliga affärsmetoder och konsumentskydd för att avgöra om användningen av ett geografiskt namn på en produkt var godtagbart. I målet tillämpades den svenska marknadsföringslagen (2008:486) som implementerar EU-förordning nr 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder.

kan variera mellan unionens medlemsstater. Detta betyder däremot inte att ett system som bygger främst på förbud mot illojal konkurrens är utan betydelse för skyddet av geografiskt kopplade produktnamn. Tvärtom kan direktivet om förbud mot otillbörliga affärsmetoder förhindra att geografiska namn missbrukas och används felaktigt. Därmed omfattas även icke-jordbruksprodukter av ett grundläggande skydd mot missbruk i unionen.

4.3 Skydd genom EU:s varumärkesreglering

Ett ytterligare sätt att skydda namn på icke-jordbruksprodukter som faller utanför EU:s system för geografiska ursprungsbeteckningar är genom varumärkesrätten. Geografiska ursprungsbeteckningar jämförs ofta med varumärken, eftersom de till stor del bygger på liknande funktioner och ändamål. Dessa gemensamma syften är bland annat att försäkra korrekt användning av produktnamn samt ge skydd mot felaktig användning.²⁴¹ Varumärkesrätten syftar också till att förhindra att tredje män drar nytta av den ”goodwill” ett varumärke uppnått, vilket kan beskrivas som en form av producentskydd.²⁴²

Samtidigt förmedlar både geografiska ursprungsbeteckningar och varumärken viktig information om ursprung åt konsumenter.²⁴³ Flera EU-länder skyddar i nuläget geografiska icke-jordbruksprodukter genom nationell varumärkeslagstiftning.²⁴⁴ Som exempel kan nämnas diamanter från Antwerpen i Belgien (*Diamant van Antwerpen*), mekaniska urverk från Schwarzwald i Tyskland (*Schwarzwälder Kuckucksuhr*) och tvål från Marseille (*Savon de Marseille*). Utöver varumärkesregistrering på nationell nivå finns det även icke-jordbruksprodukter vars namn skyddas som EU-varumärken eller EU-kollektivmärken. I följande avsnitt utreds dessa instrument i förhållande till skydd av geografiska icke-jordbruksprodukter.

4.3.1 Registrering av EU-varumärken

Trots vissa grundläggande skillnader har det skydd som tillmäts geografiska ursprungsbeteckningar respektive EU-varumärken ansetts vara jämförbara.²⁴⁵ Därmed finns det skäl att utreda om EU-varumärket kan utgöra ett fungerande alternativ för att skydda icke-

---

²⁴¹ Evaluation support study on Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed protected in the EU, Kommissionens rapport 2020, s. 9.

²⁴² Agdomar 2008, s. 581.

²⁴³ Evans 2010, s. 648, Meus 2014, s. 229.

²⁴⁴ Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market 2013, s. 41.

²⁴⁵ Evaluation support study on Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed protected in the EU, Kommissionens rapport 2020, s. 9.

jordbruksprodukter, istället för att införa ett system för geografiska ursprungsbeteckningar för dessa produkter. Eftersom varumärkesrätten i EU:s medlemsstater under de senaste decennierna genomgått en process av harmonisering kan systemet tänkas medföra ett bättre skydd icke-jordbruksprodukter än ett nät av separata kvalitetssystem på nationell nivå.

Harmoniseringen av EU-ländernas varumärkesrättsliga lagstiftning inleddes genom varumärkesdirektivet från 1988.²⁴⁶ Därefter har vidare integration skett, särskilt genom introduktionen av EU-varumärket.²⁴⁷ I dagsläget regleras EU-varumärkesrätten i första hand genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2436 av den 16 december 2015 för tillnärmning av medlemsstaternas varumärkeslagstiftning (härefter *varumärkesdirektivet*) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001 av den 14 juni 2017 om EU-varumärken (härefter *varumärkesförordningen*). Vid sidan om unionens varumärkesreglering och möjligheten att registrera ett EU-varumärke tillämpar medlemsstaterna nationell varumärkeslagstiftning.²⁴⁸ Därmed finns fortfarande skillnader i hur varumärkesrätten utformats mellan medlemsländerna, trots den ökande harmoniseringen inom området.

Enligt EU-domstolens praxis är den huvudsakliga funktionen med varumärken att försäkra konsumenter om en tjänst eller varas ursprung, genom att garantera att en produkt försedd med en viss märkning har sitt ursprung hos ett visst företag och därmed kan särskiljas från andra varor eller tjänster.²⁴⁹ Samtidigt fyller varumärken också kommunikations-, investerings- och marknadsföringsfunktioner.²⁵⁰ Dessa funktioner överensstämmer långt med skyddade geografiska ursprungsbeteckningar, med skillnaden att dessa visar en varas geografiska ursprung, istället för kommersiellt ursprung som varumärken.

Innehavaren av ett EU-varumärke kan enligt artikel 9 i varumärkesförordningen hindra utomstående aktörer från att använda sig av det registrerade varumärket i många sammanhang. Innehavaren av ett EU-märke har enligt artikel 9 i varumärkesförordningen rätt att hindra en tredje man från att använda sig av tecknet i näringsverksamhet i många situationer. I praktiken har innehavaren av ett EU-varumärke rätt att förhindra att en tredje man använder sig av ett identiskt tecken med det registrerade EU-varumärket för identiska varor som de varor

---

²⁴⁶ Rådets första direktiv 89/104/EEG av den 21 december 1988 om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar.

²⁴⁷ Rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken.

²⁴⁸ Se skäl 7 och 8 till förordning 1001/2017.

²⁴⁹ Se bl.a. de förenade målen de förenade målen C-673/15 P–C-676/15 P *Darjeeling*, p. 52, samt mål C-409/12 *Kornspitz* p. 20.

²⁵⁰ Se exempelvis C-482/09 *Budějovický Budvar*, p. 71

registreringen gäller för. Användning kan också hindras gällande tecken som är identiska eller liknar EU-varumärket och används för identiska eller liknande produkter, ifall det finns risk för förväxling eller att allmänheten associerar tecknet med det registrerade varumärket. Slutligen kan innehavaren av märket också förhindra att en tredje man använder ett tecken som är antingen identiskt med eller liknar EU-varumärket, även för produkter som inte liknar de som varumärket omfattar. För att förhindra sådan användning krävs det enligt artikel 9.2 c i förordningen att EU-varumärket är känt inom unionen, och att användningen leder till att en tredje man drar fördel av eller skadar det registrerade EU-varumärkets renommé eller särskiljningsförmåga.²⁵¹

Med hänvisning till bestämmelsen i artikel 9.2 åtnjuter kända varumärken ett starkare skydd än övriga varumärken. För varumärken som inte är kända krävs istället en risk för förväxling hos allmänheten, vilket kan vara svårare att bevisa för en producent. I jämförelse med detta liknar skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar enligt förordning nr 1151/2012 närmast det förhöjda skydd som tillmäts kända EU-varumärken. Detta eftersom skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar inte förutsätter en risk för förväxling eller vilseledande för att förbjuden användning ska kunna föreligga. Detta avspeglar EU:s inställning till geografiska ursprungsbeteckningar som särskilt skyddsvärda immateriella rättigheter.

I praktiken begränsas möjligheten att registrera namn för geografiska icke-jordbruksprodukter som EU-varumärken av kravet på särskiljningsförmåga, som är ett av de absoluta registreringshindren i artikel 7.1 i varumärkesförordningen. Geografiska ursprungsbeteckningar ses i praktiken ofta som deskriptiva för en geografisk plats.²⁵² Kravet på särskiljningsförmåga kan vara svårt att uppnå exempelvis för produktnamn som bygger endast på ett namn för en viss produktgrupp i kombination med ett ortnamn. Registrering av geografiska namn kan ändå vara möjlig ifall det geografiska namnet är okänt bland konsumenter, om konsumenter inte kan antas associera namnet med en viss geografisk plats.²⁵³

I artikel 7 fastställs samtidigt att välkända geografiska namn i vissa fall kan registreras, om de till följd av deras användning kan anses ha uppnått särskiljningsförmåga för de produkter de representerar. Detta förutsätter i praktiken att ett geografiskt namn fått en ytterligare betydelse utöver att endast beskriva en geografisk plats, som gör att konsumenter kan identifiera

---

²⁵¹ Se även diskussion i González 2012, s. 254.

²⁵² Nakano och Caenegem 2021, s. 17.

²⁵³ Seville 2016, s. 295f.

produktens kommersiella ursprung.²⁵⁴ Kravet på en sådan särskiljningsförmåga uppfylls sannolikt ändå bara av en liten grupp produkter. Till följd av detta har möjligheten att registrera geografiskt kopplade namn på EU-nivå i många fall ansetts vara svårtillgänglig.²⁵⁵

Möjligheten att skydda produkter med en särskild geografisk anknytning som EU-varumärken begränsas vidare av artikel 7.1 c i varumärkesförordningen, där det framgår att tecken som endast hänvisar till geografiskt ursprung inte kan få skydd som varumärken. Syftet med förbudet mot att registrera geografiska namn är att trygga det allmänna intresset, det vill säga att beskrivande geografiska termer ska kunna användas fritt av alla och inte koncentreras till en viss aktör.²⁵⁶ Möjligheten att fritt använda sig av geografiska termer är betydelsefull för att kommunicera om ursprung och en produkts egenskaper, men också för att kunna ge konsumenter tillgång till den information de behöver för att fatta informerade köpbeslut.²⁵⁷ Det är likväl viktigt att geografiska namn kan användas av alla aktörer som har sin verksamhet inom området i fråga.²⁵⁸

Begränsningen av användningen av geografiska termer i varumärken gäller i praktiken registrering av märken som enbart består av ett geografiskt namn.²⁵⁹ Ett geografiskt namn kan ändå vara registrerbart om ett särskiljande element läggs till det geografiska namnet i fråga, så som en grafisk komponent.²⁶⁰ Med ett sådant tillägg kan även geografiskt kopplade produktnamn i allmänhet uppnå särskiljningsförmåga.²⁶¹ Detta innebär ändå att innehavaren inte får en individuell rätt till namnet i sig, utan endast till det sammanfogade figurmärket som registreras. Ett exempel på ett geografiskt anknutet figurvarumärke som registrerats som ett individuellt EU-varumärke är ”Morakniv”, för traditionella knivar som tillverkas i Mora enligt

---

²⁵⁴ Evans 2010, s. 656. Se även de förenade målen C-108/97 och C-109/97 *Windsurfing Chiemsee*, p. 54. I målet fastställde domstolen att det geografiska namnet ”Chiemsee” kunde registreras som ett vaurmärke, om namnet bland konsumenter börjat förstås som ett tecken för kommersiellt ursprung, och inte längre bara som ett beskrivande geografiskt namn.

²⁵⁵ Gónzales 2012, s. 256.

²⁵⁶ EU-domstolen tog ursprungligen ställning till detta i de förenade målen C-108/97 och C-109/97 *Windsurfing Chiemsee*, p. 25-26. Domstolen påpekade att ändamålet med ett förbud mot registrering av beskrivande varumärken är att beskrivande upplysningar och tecken ska kunna användas av alla, också genom exempelvis kollektivmärken eller grafiskt sammansatta varumärken. Detta gäller enligt domstolen i synnerhet för geografiska namn, som exempelvis kan signalera om en viss kvalitet eller väcka positiva associationer hos konsumenter. Se även diskussion i Gangjee 2016, s. 383 f, samt de Almeida 2008, s. 408.

²⁵⁷ Heath – Delphine 2015, s. 821.

²⁵⁸ de Almeida 2008, s. 408.

²⁵⁹ Heath – Delphine 2015, s. 821.

²⁶⁰ Evans 2010, s. 17. Se även Knaak 2015, s. 857.

²⁶¹ Gónzales 2012, s. 256.

en lång hanterverkartradition.²⁶² Namnet tillsammans med en grafisk komponent bestående av produktnamnet i rött och grått har därmed varit möjligt att registrera som ett EU-varumärke, med tillägget av en grafisk symbol för namnet.²⁶³ Därmed är begränsningen av möjligheten att registrera geografiska namn som varumärken i många fall möjlig att kringgå, vilket öppnar upp för registrering även av icke-jordbruksprodukter.

Om en geografiskt kopplad icke-jordbruksprodukt registreras som ett varumärke kan produktnamnet skyddas mot många former av användning av tredje män i likhet med skyddade geografiska ursprungsbeteckningar. Skillnaderna i nivån av skydd som tillmäts registrerade EU-varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar är ändå tydliga på vissa punkter. Exempelvis är det inte möjligt att hindra en tredje man från att använda sig av ett registrerat varumärke så länge detta sker i enlighet med god affärssed.²⁶⁴ För de geografiska ursprungsbeteckningarna finns inget motsvarande undantag för användning som överensstämmer med god sed. Som ovan redogjorts för skyddas geografiska ursprungsbeteckningar enligt artikel 13 i förordning nr 1151/2012 mot indirekt eller direkt kommersiell användning av utomstående för liknande produkter, samt mot alla former av anspelningar av tredje män. Detta innebär att skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar som utgångspunkt är mer absolut för än för individuella EU-varumärken, med undantag för välkända varumärken som åtnjuter ett utökat skydd.

En annan grundläggande skillnad mellan registreringen av ett EU-varumärke respektive geografisk ursprungsbeteckning är att varumärken medför en individuell rättighet till ägaren av märket i fråga.²⁶⁵ Geografiska ursprungsbeteckningar är i sin tur kollektiva rättigheter, som ger alla aktörer inom ett visst geografiskt område rätt att använda sig av ursprungsbeteckningen, om de uppfyller kraven på kvalitet som fastställts.²⁶⁶ De geografiska ursprungsbeteckningarna möjliggör även att producenter senare får ansluta sig till den krets som har rätt att använda beteckningen i fråga.

---

²⁶² Morakniven tillverkas på ett begränsat geografiskt område med kunskap och traditioner som bygger på en lång hantverkarhistoria i regionen. Se Moraknivens historia, www.morakniv.se/foretaget/var-historia/, hämtad 10.8.2021.

²⁶³ Se namnet "Morakniv" i EUIPO:s databas eSearch plus.

²⁶⁴ Bedömningen av vad som utgör god affärssed ankommer på den nationella domstolen att avgöra, se mål C-245/02 *Anheuser-Busch*, p. 84. Godtagbar användning kan vara exempelvis vissa former av beskrivande användning i syfte att informera konsumenter, i dekorativt syfte, eller i syfte att beskriva hur en produkt eller tjänst ska användas.

²⁶⁵ Maus 2014, s. 226.

²⁶⁶ Se artikel 12.1 i förordning nr 1151/2012.

En annan särfunktion hos geografiska ursprungsbeteckningar enligt förordning nr 1151/2012 är att skyddet av dessa är oändligt då det en gång inrättats. För varumärken kräver upprätthållandet av rättigheten mer aktivitet, eftersom varumärkesskyddet måste förnyas med tio års intervall.²⁶⁷

En annan betydande skillnad är att registrerade geografiska ursprungsbeteckningar är skyddade mot att gå förlorade om de börjar användas som generiska namn. Dessa skillnader i skyddets omfattning visar att geografiska ursprungsbeteckningar fått en särställning inom immaterialrätten och ett nära på absolut skydd.

Vid skydd av en icke-jordbruksprodukt som ett EU-varumärke finns det också skillnader ansökningsförfaranden och processer för efterföljande av regleringen. Varumärkesrätten i EU grundar sig på i första hand ett privat genomförande och tillämpning, där den som ansöker om ett märke är ansvarig för registrering och bevakning av rättigheten.²⁶⁸ Varumärkesrättens skydd har därför ansetts vara svårtillgängligt för mindre aktörer, eftersom registreringen och genomförandet av dessa rättigheter är kostsamma.²⁶⁹ Skyddade geografiska ursprungsbeteckningar gynnas i sin tur av att kontroll av kvalitetskrav och bevakning av olaglig användning utförs av nationella myndigheter.²⁷⁰ Samtidigt har både EU-varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar fördelen att kunna registreras i samtliga EU-länder genom en registreringsansökan, vilket ger ett betydligt smidigare skydd än nationell varumärkesregistrering.²⁷¹

Sammanfattningsvis kan registrering genom EU-varumärken vara möjlig för icke-jordbruksprodukter så länge de uppfyller kraven på särskiljningsförmåga och inte ses endast som beskrivande namn. Skyddet som uppnås genom registrering som ett EU-varumärke omfattar alla EU-medlemsstater, och kan därmed medföra ett mer heltäckande skydd än endast registrering som nationella varumärken. Samtidigt finns det vissa skillnader i nivån av skydd som tillmätts EU-varumärken och skyddade geografiska ursprungsbeteckningar, så som visats ovan. Förespråkare av ett starkt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar hänvisar ofta till dessa olikheter för att visa att varumärken inte kan erbjuda ett tillräckligt skydd av geografiskt anknutna produkter.

---

²⁶⁷ Se artikel 52 i varumärkesförordningen samt Seville 2016, s. 268.

²⁶⁸ Gonzáles 2012, s. 262.

²⁶⁹ Knaak 2015, s. 861.

²⁷⁰ Se artikel 13.3 i förordning nr 1151/2012.

²⁷¹ Evans 2010, s. 649.

Å andra sidan kan varumärkesskydd medföra mer flexibilitet än registrering av en geografisk ursprungsbeteckning.²⁷² Likväl är en relevant fråga varför geografiska ursprungsbeteckningar ska tillmätas ett mer absolut skydd än varumärken, till en nivå som gör det nära på omöjligt för tredje män att använda de registrerade produktnamnen även för kommunikativa syften. Frågan om varumärkesrätten kan erbjuda ett tillräckligt skydd för icke-jordbruksprodukter beror på vilka ändamål som eftersträvas med skyddet. Det verkar ändå klart att varumärkesrätten kan bidra till att ge ett skydd även för namn på geografiska icke-jordbruksprodukter i EU, om än med vissa begränsningar och möjliga hinder vid registreringsskedet.

4.3.2 Registrering av EU-kollektivmärken

Skydd av geografiska icke-jordbruksprodukter kan också uppnås genom registrering av EU-kollektivmärken. Denna möjlighet har även använts som ett kompletterande skydd för de produkter som redan omfattas av skydd enligt förordning nr 1151/2012 om geografiska ursprungsbeteckningar.²⁷³ Möjligheten att registrera EU-kollektivmärken utnyttjas bland annat för Muranoglas från Italien och Solingenknivar från Tyskland.²⁷⁴ Skydd genom kollektivmärken har många likheter med skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Bland annat förutsätter båda formerna av skydd en registreringsprocess, samt utgår ifrån att en kollektiv grupp av aktörer ska ha rätt att använda sig av märket.²⁷⁵ En ytterligare likhet är att kollektivmärken inte heller kan överlåtas eller licensieras fritt.²⁷⁶

Kollektivmärkets funktion liknar individuella varumärken, men syftar enligt artikel 74.1 i varumärkesförordningen till att särskilja varor eller tjänster enligt den sammanslutning av producenter de härstammar ifrån, istället för en enskild rättighetsinnehavare. Innehavaren av ett kollektivmärke kan enligt artikel 74.1 vara sammanslutningar av tillverkare, producenter eller handelsmän som har rätt att ingå bindande rättshandlingar i eget namn. Då ett EU-kollektivmärke registrerats omfattas det enligt artikel 74.3 i varumärkesförordningen i huvudsak av samma bestämmelser och nivå av skydd som individuella EU-varumärken, om inte annat framgår av förordningen. Detta gäller även allmänna principer för genomförande rättigheterna som kollektivmärket innebär, med skillnaden att ansvaret att vidta rättsliga

---

²⁷² Maus 2014, s. 227.

²⁷³ Knaak 2015, s. 857. Se även Evans 2010, s. 2.

²⁷⁴ Moretti 2020, s. 349.

²⁷⁵ González, s. 258.

²⁷⁶ Se artikel 89 i varumärkesförordningen. Kollektivmärken kan överlåtas endast till en aktör som uppfyller kraven för kollektivmärket i fråga. Detta skiljer sig ändå från geografiska ursprungsbeteckningar som inte är överlåtbara över huvud taget, se Gonzáles 2012, s. 258.

åtgärder i allmänhet tillfaller sammanslutningen och inte en individuell varumärkesinnehavare.²⁷⁷ Den aktör som ansöker om ett EU-kollektivmärke har enligt artikel 75 i varumärkesförordningen rätt att fastställa de krav för vilka producenter som sedan ska ha rätt att använda sig av kollektivmärket, samt de särskilda villkor som måste uppfyllas. Den som ansöker om kollektivmärket kan i stort sett fritt bestämma vilken typ av krav och förutsättningar som ska gälla.²⁷⁸

Så som ovan visats är ett av de huvudsakliga hindren för att registrera icke-jordbruksprodukter med geografisk anknytning som individuella varumärken att geografiska namn som utgångspunkt inte kan registreras som EU-varumärken. För EU-kollektivmärken verkar möjligheten att registrera namn enligt geografiskt ursprung vara mer tillgänglig. För kollektivmärkenas del har ett uttryckligt undantag från förbudet mot registrering av geografiska namn antagits i artikel 74.2 i varumärkesförordningen. Enligt bestämmelsen kan ett kollektivmärke därmed registreras i syfte att identifiera en producentsammanslutning enligt geografisk tillhörighet. Också EU-domstolen har tagit fasta på att förutsättningarna för registrering av kollektivmärken har gjorts mer flexibla än villkoren för individuella varumärken på denna grund.²⁷⁹ Domstolen har även fastställt i de förenade målen C-673/15 P – C-676/15 P *Darjeeling* att användning av geografiska termer i ett kollektivmärke inte strider mot det allmänna intresset att hålla termerna tillgängliga för alla.²⁸⁰ Enligt varumärkesförordningen är det alltså möjligt att registrera tecken eller uppgifter som i första hand hänvisar till det geografiska ursprunget för en vara eller tjänst som EU-kollektivmärken.

I praktiken skyddas vissa välkända geografiska produktnamn både som EU-kollektivmärken och genom systemet för geografiska ursprungsbeteckningar. Ett exempel på detta är beteckningen *Parmigiano Reggiano*.²⁸¹ Namnet är registrerat som en skyddad ursprungsbeteckning (SUB) för kvalitetsosten med ursprung i ett avgränsat område i norra Italien. Beteckningen har samtidigt också registrerats som ett kollektivmärke i form av ett figurvarumärke av konsortiet *Consorzio del formaggio parmigiano reggiano*, som alla producenter av osten tillhör.²⁸² Ett sådant dubbelskydd kan bidra till att göra en produkt känd

---

²⁷⁷ Knaak 2015, s. 861.

²⁷⁸ Knaak 2015, s. 859.

²⁷⁹ Mål T-624/13 p. 41-42.

²⁸⁰ Se de förenade målen C-673/15 P–C-676/15 P *Darjeeling* p. 60.

²⁸¹ Se namnet *Parmigiano Reggiano* i EUIPO:s databas eSearch plus för kollektivmärken, samt i EU:s register för geografiska ursprungsbeteckningar eAmbrosia.

²⁸² Artikel 10 i *Consorzio del formaggio parmigiano reggianos* bolagsordning, hämtad 10.8.2021. Se även *Parmigiano Reggiano* i EUIPO:s eSearch plus-databas, www.euipo.europa.eu/eSearch/.

bland konsumenter, men utnyttjas ändå i praktiken av få aktörer.²⁸³ Detta visar att det i praktiken är möjligt att skydda geografiskt anknutna produkter också genom kollektivmärken.

Även om namn på icke-jordbruksprodukter med geografisk anknytning är möjliga att registrera som kollektivmärken har denna möjlighet också beskrivits som ett begränsat skydd i jämförelse med geografiska ursprungsbeteckningar.²⁸⁴ Ett registrerat EU-kollektivmärke medför enligt artikel 74.2 i förordningen ingen exklusiv rätt för en innehavare av märket att förbjuda en tredje aktör att använda sig av tecknet i fråga på sina egna produkter eller på annat sätt i sin näringsverksamhet, så länge användningen sker i enlighet med god affärssed.²⁸⁵ Detta har ansetts försvaga kollektivmärkets skyddsnivå i jämförelse med geografiska ursprungsbeteckningar, som erbjuder ett mer absolut skydd mot användning av utomstående.²⁸⁶

En annan problematik som lyfts fram gällande registrering av geografiska namn som kollektivmärken är frågan om vem som ska anses vara en legitim representant för ett visst geografiskt kopplat produktnamn.²⁸⁷ Vid registrering av kollektivmärken är det upp till den aktör som ansöker om märket att definiera kollektivmärkets krav, omfattning och geografiska avgränsning, vilket möjligen kan leda till att producenter godtyckligt utesluts från en sammanslutning.²⁸⁸ Detta kan i värsta fall ha skadliga inverkningar på konkurrensen mellan producenter.²⁸⁹ Förfarandet skiljer sig från registrering av geografiska ursprungsbeteckningar, där statliga myndigheter i större utsträckning ansvarar för att övervaka vilka producenter och produkter som kan omfattas av en beteckning.²⁹⁰ I allmänhet utförs även kontroller och åtgärder vid missbruk av geografiska ursprungsbeteckningar av nationella myndigheter.²⁹¹ Detta kan tänkas medföra en viss ökad transparens och rättssäkerhet för producenter.

Registrering av icke-jordbruksprodukter genom kollektivmärken medför därmed ett stort ansvar och beslutsrätt åt den privata aktör som ansökt om registreringen. Samtidigt har liknande

---

²⁸³ Evans 2010, s. 2.

²⁸⁴ Song 2018, s. 443, Knaak 2015, s. 861.

²⁸⁵ Se även mål T-534/10 p. 50.

²⁸⁶ Gonzáles 2012, s. 260.

²⁸⁷ Sathyarajan 2018, s. 735.

²⁸⁸ Knaak 2015, s. 859. Samtidigt måste ett kollektivmärke som särskiljer en sammanslutning enligt geografiskt ursprung vara öppet för användning för alla producenter som fyller kravet på ursprung, vilket fastställs i artikel 75.2 i varumärkesförordningen. Därmed kan kollektivmärkets innehavare inte utan grunder neka producenter tillträde till en sammanslutning, så länge de krav som fastställts uppfylls. Detta utesluter ändå inte risken för att den som ansöker om ett kollektivmärke på ett godtyckligt sätt avgränsar det geografiska området i fråga, vilket i praktiken kan skada konkurrensen.

²⁸⁹ Knaak 2015, s. 859.

²⁹⁰ Sathyarajan 2018, s. 735.

²⁹¹ Brocza 2018, s. 95

problem med representation för identifierats även vid registrering av geografiska ursprungsbeteckningar, i och med att den producentgrupp som ansöker om registreringen har en betydande diskretion i att fastställa produktspecifikation och krav för de produkter som ska skyddas.²⁹² Samtidigt måste ett kollektivmärke som visar geografiskt ursprung vara öppet för användning för alla producenter som fyller kravet på ursprung, vilket fastställs i artikel 75.2 i varumärkesförordningen.

Det bör vidare understrykas att den grundläggande funktionen med kollektivmärken inte är att definiera geografiskt ursprung, till skillnad från geografiska ursprungsbeteckningar.²⁹³ Det huvudsakliga syftet med skyddet är fortfarande att särskilja produkter som härstammar från en viss sammanslutning av tillverkare från andra produkter.²⁹⁴ Till följd av detta har kollektivmärkets funktion som en kvalitetsgaranti för geografiskt anknutna produkter ansetts vara svagare än geografisk ursprungsbeteckningar. Geografiska ursprungsbeteckningar bygger som nämnts på en särskild koppling mellan geografisk plats och produkt, som gett produkten en särskild kvalitet eller egenskaper.²⁹⁵ Kontrollen av produkternas kvalitet ska utföras av behöriga nationella myndigheter.²⁹⁶ För registrering av kollektivmärken förutsätts i motsats till detta ingen särskild nivå av kvalitet, utan det enda som måste specificeras vid ansökan om märket är vilka aktörer som ska ha rätt att tillhöra den sammanslutning som märket gäller. Det är därmed möjligt att ett kollektivmärke inte omfattar av någon särskild kvalitetsnivå, utan endast kräver att aktörer i en sammanslutning ska tillverka sina produkter i ett visst geografiskt område.²⁹⁷ Å andra sidan kan den som ansöker om ett kollektivmärke samtidigt ställa höga krav på kvalitet, vid sidan om kravet på geografiskt ursprung. Ur en konsumentsskyddssynvinkel är kollektivmärken därmed inte lika tillförlitliga kvalitetsmärkningar som geografiska ursprungsbeteckningar.²⁹⁸ Samtidigt bör det poängteras att varumärken och kollektivmärken

---

²⁹² Delphine m.fl. 2019, s. 3004. I artikeln betonas problematiken med att producentgrupperna långt är självreglerande, även om myndigheter har en viktig roll vid registreringen av en geografisk ursprungsbeteckning. Detta ger producenter möjlighet att besluta om användningen av en geografisk ursprungsbeteckning, på sätt som kan leda till att vissa aktörer utesluts från möjligheten att använda en skyddad beteckning. Även brist på transparens gällande den producentgrupp som upprätthåller beteckningen kan leda till problem gällande representationen, se s. 3006.

²⁹³ Se mål T-624/13, p. 41.

²⁹⁴ De förenade målen C-673/15 P–C-676/15 P *Darjeeling*, p. 54. Se även Clark – Schmitz – Zalewska 2018, s. 202.

²⁹⁵ González 2012, s. 259.

²⁹⁶ Se artikel 36 i förordning 1151/2012, där det föreskrivs att länderna på nationell nivå ska utse behöriga myndigheter för kontroll av efterlevnad av krav för de geografiska ursprungsbeteckningarna. Den behöriga myndigheten ansvarar för att kontrollera att produkten i fråga uppfyller de krav som fastställts i dess produktspecifikation, samt för att övervakning av hur registrerade produktnamn används i enlighet med förordningen.

²⁹⁷ González 2012, s. 259.

²⁹⁸ Se diskussion i de Almeida 2008, s. 408.

också i praktiken fungerar som garantier för kvalitet, som uppnås genom att de producenter som tillhör kollektivmärkets sammanslutning håller en viss kvalitetsnivå för sina produkter.²⁹⁹

Trots de potentiella brister som framhållits har kollektivmärken samtidigt beskrivits som det mest lämpliga alternativet för att skydda produkter enligt geografisk anknytning om separat lagstiftning för geografiska ursprungsbeteckningar inte finns tillgänglig. Möjligheten att använda geografiskt ursprung som ett av kriterierna för användning av ett kollektivmärke möjliggör att kollektiva grupper av producenter samarbetar och skyddar sina produkter under samma registrerade märke. Detta kan sannolikt medföra fördelar bland annat i marknadsföringssammanhang samt för att skapa mervärde för produkterna i fråga. I dessa fall kan kollektivmärken med geografisk anknytning också fungera som en indikation gentemot konsumenter om ursprung, även om samma kvalitetskontroller som för geografiska ursprungsbeteckningar inte kan försäkras. Kollektivmärket är likväl mer flexibelt än geografiska ursprungsbeteckningar, eftersom dessa medför en frihet för producenterna i en sammanslutning att besluta om produktionsmetoder och kvalitet.³⁰⁰

Registrering av kollektivmärken är därmed ett möjligt alternativ för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter, trots de skillnader i skyddets omfattning som ovan redogjorts för. De hinder som identifierats för användningen av kollektivmärken för att skydda icke-jordbruksprodukter kunde ändå beaktas i framtida revideringar av varumärkeslagstiftningen i EU. På så sätt kunde kollektivmärken utvecklas till att bättre tillgodose behovet av att skydda produkter med ett särskilt geografiskt ursprung.

4.3.3 EU-kontrollmärken

Certifieringsmärken har ansetts vara ett fungerande instrument för att skydda produkter enligt geografiskt ursprung i situationer där ingen specifik lagstiftning om geografiska beteckningar antagits.³⁰¹ En del länder använder certifieringsmärken som den huvudsakliga metoden för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar, så som exempelvis USA.³⁰² I EU går dessa märken under benämningen kontrollmärken, och regleras genom varumärkesförordningen. Syftet med certifieringsmärken är att visa att en produkt uppfyller en viss kvalitet och vissa förutbestämda standarder, istället för att signalera kommersiellt ursprung eller tillhörighet till en viss

---

²⁹⁹ Seville 2016, s. 361.

³⁰⁰ Evans 2010, s. 667.

³⁰¹ González 2012, s. 253f.

³⁰² Repas – Keresteš 2018, s. 310. Se även Gervais 2013, s. 142. Som exempel på geografiska certifieringsmärken som registrerats i USA nämner Gervais bl.a Idaho Potatoes, Washington-äppel och Stilton-ost.

sammanslutning.³⁰³ En del EU-länder tillämpar också någon form av nationella certifieringsmärken för att skydda icke-jordbruksprodukter enligt geografiskt ursprung.³⁰⁴

Inom EU:s varumärkesrätt är EU-kontrollmärken ett relativt nytt instrument som infördes genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001 av den 14 juni 2017 om EU-varumärken. Kontrollmärken definieras i artikel 83.1 som ett

”EU-varumärke som har förmåga att särskilja varor eller tjänster som certifierats av innehavaren av märket vad gäller material, tillverkningsätt för varor eller utförande av tjänster, kvalitet, tillförlitlighet eller andra egenskaper, med undantag av geografiskt ursprung, från varor och tjänster som inte är certifierade på detta sätt.”.

I definitionen undantas alltså uttryckligen märken som endast har som syfte att visa det geografiska ursprunget för en produkt. Artikel 83.1 i samband med artikel 85 om avslag på ansökan medför ett uttryckligt förbud mot att registrera kontrollmärken vars ändamål endast är att särskilja produkter enligt deras geografiska ursprung. Detta innebär att EU-kontrollmärken inte kan användas för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter i unionen. I beredningen av EU:s nya varumärkesförordning diskuterades i själva verket möjligheten att införa geografiskt ursprung som en av faktorerna i definitionen av ett kontrollmärke i artikel 83.1.³⁰⁵ I den slutliga versionen av förordningen fick denna möjlighet däremot inget genomslag. Istället antogs ett uttryckligt förbud mot att registrera kontrollmärken som endast hänvisar till geografiskt ursprung.

Orsaken till att registrering av kontrollmärken som hänvisar till geografiskt ursprung har begränsats har ansetts vara att EU redan har ett *sui generis*-system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar.³⁰⁶ Detta verkar i sig vara en logisk förklaring, men innebär samtidigt att begränsningen också omfattar produkter som inte kan registreras som geografiska ursprungsbeteckningar i unionen. Därmed kan producenter inte använda sig av möjligheten att skydda icke-jordbruksprodukter genom EU-kontrollmärken, trots att detta hade kunnat utgöra ett lämpligt sätt att skydda produkter med enligt deras geografiska ursprung. En mer flexibel lösning hade varit att endast utesluta möjligheten att registrera geografiska namn för sådana

---

³⁰³ González 2012, s. 254.

³⁰⁴ González 2012, s. 253.

³⁰⁵ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 207/2009 om gemenskapsvarumärken, COM/2013/0161 final - 2013/0088 (COD).

³⁰⁶ Repas – Keresteš 2018, s. 310.

produkter som redan omfattas av EU:s system för geografiska ursprungsbeteckningar. Istället har möjligheten till att registrera geografiska kontrollmärken fullständigt utesluts.

Ifall EU-regleringen utgått ifrån att tillåta registrering av kontrollmärken med geografiskt ursprung som särskiljande faktor, hade kontrollmärket sannolikt kunnat vara ett fungerande alternativ för att skydda icke-jordbruksprodukter enligt geografiskt ursprung. Kontrollmärket utgår också ifrån en konsumentskyddande funktion, i och med att dess syfte är att visa att en produkt håller en viss kvalitet. Dess funktion som kvalitetsgaranti har därför ansetts vara starkare än för kollektivmärken. Som nämnts är huvudsyftet med kontrollmärken att försäkra konsumenter om en viss kvalitet, medan kollektivmärkets huvudsakliga syfte är att informera om tillhörighet till en viss sammanslutning av producenter.³⁰⁷ Samtidigt bygger EU-kontrollmärket på privat genomförande och övervakning, och det ankommer på ägaren av ett kontrollmärke att övervaka att produkterna som omfattas uppfyller kraven för certifiering.³⁰⁸

4.4 Ett tillräckligt skydd av icke-jordbruksprodukter genom befintliga rättsliga instrument?

Så som redogjorts för ovan finns det redan i nuläget rättsliga instrument som kan skydda geografiska icke-jordbruksprodukter i EU mot missbruk och otillbörlig användning. Ett grundläggande skydd verkar kunna uppnås genom reglering om förbud mot otillbörliga affärsmetoder, som syftar till att förhindra användning av geografiska namn felaktigt eller på sätt som vilseleder konsumenter. Samtidigt kan EU:s varumärkeslagstiftning ge ett ytterligare skydd för icke-jordbruksprodukter, genom registrering som EU-varumärken eller EU-kollektivmärken. Varumärkesskyddet kan också bidra till att skapa ett mer känt namn och mervärde för de produkter som registreras, samt signalera om produktens kvalitet.

Det skydd som icke-jordbruksprodukter kan tillmätas genom reglering av otillbörliga affärsmetoder och varumärkeslagstiftning är emellertid mindre omfattande än det skydd EU:s nuvarande system för geografiska ursprungsbeteckningar medför. Det verkar också klart att reglering av otillbörlig konkurrens och varumärkesrätten delvis utgår ifrån andra grundfunktioner än ett *sui generis*-skydd för geografiska ursprungsbeteckningar. Ett mindre långtgående skydd kan ändå inte likställas med ett obefintligt skydd. Om det huvudsakliga syftet med geografiska ursprungsbeteckningar anses vara att hindra missbruk samt att informera

---

³⁰⁷ Repas – Keresteš 2018, s. 302.

³⁰⁸ Artikel 84 i förordning nr 2017/1001, se även Repas – Keresteš 2018, s. 300.

konsumenter, kan förbud mot otillbörliga affärsmetoder samt skydd genom varumärkesrätt ses som möjliga alternativ för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter.

Även EU-kommissionen har identifierat varumärkesrätten som en alternativ skyddsform istället för ett *sui generis*-skydd för icke-jordbruksprodukter. För att göra detta alternativ mer tillgängligt skulle det krävas en revidering av unionens varumärkesrättsliga reglering, för att göra kollektiv- och kontrollmärken bättre lämpade för att skydda geografiskt anknutna produkter.³⁰⁹ Icke-jordbruksprodukter kan som nämnts redan i nuläget registreras som kollektivmärken, om än med vissa begränsningar. Kollektivmärkets roll för att skydda icke-jordbruksprodukter kunde stärkas ytterligare, bland annat genom att utreda hur märket bättre kan garantera kvalitet gentemot konsumenter samt försäkra en rättvis representation för ett visst geografiskt område.

Samtidigt finns det outnyttjad potential i EU-kontrollmärket som ett verktyg för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter. I teorin skulle kontrollmärken kunna utgöra ett fungerande verktyg för att skydda geografiskt anknutna produkter, eftersom de syftar till att garantera att en produkt har vissa fastställda egenskaper. Samtidigt lämpar sig kontrollmärken för användning av en kollektiv grupp, vilket är viktigt då det handlar om att skydda produkter med stark koppling till en geografisk plats. Användning av EU-kontrollmärket för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter skulle ändå kräva en revidering av hur kontrollmärken definieras i artikel 83.1 i varumärkesförordningen, för att möjliggöra registrering av märken som särskiljer produkter enligt geografiskt ursprung. En sådan ändring av den nuvarande definitionen skulle öppna upp för ett mer flexibelt skydd av geografiskt anknutna icke-jordbruksprodukter. Detta skulle även medföra större valmöjlighet för producenter gällande hur de hanterar sina immateriella tillgångar. Denna möjlighet har däremot inte utretts närmare i de EU-dokument som publicerats gällande initiativet att införa geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter.

En fördel med att utnyttja varumärkesrätten för att skydda icke-jordbruksprodukter är att systemet redan är etablerat och välkänt.³¹⁰ Varumärkesrätten medför också flexibilitet i hur registrerade namn kan användas av tredje män. EU-varumärken garanterar endast ensamrätt till

---

³⁰⁹ Kommissionens inledande konsekvensbedömning Ares(2020)7158775, s. 4. Alternativet utreds inte närmare i konsekvensbedömningen, utan nämns endast i sin korthet.

³¹⁰ Maus 2014, s. 229, Beresford 2007, s. 997. Maus och Beresford framhåller att varumärkesrätten kan vara fördelaktig i jämförelse med skydd genom geografiska ursprungsbeteckningar, om ett varumärkessystem redan finns tillgängligt och är känt bland producenter.

det specifika tecken som registrerats, som ofta kombineras med en symbol för att uppnå särskiljningsförmåga. Därmed hindras inte tredje män från att använda det geografiska namnet i fråga.³¹¹ Samtidigt kan skydd genom varumärkesrätten medföra bättre möjligheter att ändra och utveckla en produkt, utan att rätten att använda ett skyddat namn går förlorad. Detta är fördelaktigt i jämförelse med skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar, som kritiserats för att hindra innovation och utveckling och istället uppmuntra kostsam, mindre effektiv artesanproduktion.³¹²

Trots de fördelar EU-varumärkesrätten kan medföra för skyddet av icke-jordbruksprodukter anses denna möjlighet ofta vara otillräcklig. I litteraturen hänvisas ofta till de särskilda intressen som geografiska ursprungsbeteckningar grundar sig på, för att visa att reglering om illojal konkurrens eller varumärkesrätt endast medför ett otillräckligt skydd av geografiskt anknutna produkter.³¹³ Att skydda icke-jordbruksprodukter med hjälp av geografiska ursprungsbeteckningar har ansetts ha fler fördelar än att hindra imitation och förfalskning samt signalera om kvalitet. Beteckningarna har bland annat ansetts bidra till att skapa arbetstillfällen i ekonomiskt svaga regioner, underlätta möjligheter att få investeringsstöd för producenter, skapa publicitet samt bidra till ökad turism för en geografisk ort.³¹⁴ Det är möjligt att de alternativa skyddsmöjligheter som idag är tillgängliga för icke-jordbruksprodukter inte i samma utsträckning kan uppfylla dessa funktioner.

I många analyser om fördelarna med geografiska ursprungsbeteckningar förbises emellertid den grundläggande frågan om huruvida den höga skyddsnivån som ursprungsbeteckningarna omfattas av är berättigad och nödvändig. På vilka grunder ska geografiska ursprungsbeteckningar tilldelas ett mer omfattande skydd än varumärken? Vem gynnas av ett starkt skydd för geografiska ursprungsbeteckningar och för vilka aktörer är systemet mindre fördelaktigt? Dessa frågeställningar verkar ha fallit i skymundan i den pågående diskussionen om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter i EU, där fokus ofta riktas till de potentiella fördelar ett sådant system kan medföra.³¹⁵

Ett nytt instrument för registrering av icke-jordbruksprodukter skulle sannolikt medföra fördelar för producenter som tillverkar välkända, geografiskt anknutna hantverk eller

---

³¹¹ Giovannucci m.fl 2009, s. 83.

³¹² Nakano – Caenegem 2021, s. 21.

³¹³ Kireeva – Vergano 2006, s. 107f.

³¹⁴ Kommissionens grönbok 2014, s. 9f.

³¹⁵ Se exempelvis Moretti 2020, s. 352, Covarrubia 2019, s. 464.

industriella produkter. Samtidigt finns det alltid aktörer som inte gynnas av en utökad reglering. Då nya geografiska ursprungsbeteckningar registreras förekommer alltid en risk att producenter vars tillverkning sker precis utanför ett avgränsat geografiskt område missgynnas, om de utesluts från användning av kvalitetsmärkningen i fråga.³¹⁶ Samma problematik gäller producenter som exempelvis av ekonomiska skäl inte kan upprätthålla en viss produktionsmetod som förutsätts för registrering under en viss geografisk ursprungsbeteckning.³¹⁷ Detta kan i sin tur ha negativa effekter för konkurrensen på en marknad. Likväl kan frågan om hur ett visst geografiskt område ska avgränsas vara socialt och politiskt känslig.³¹⁸

Ett system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter skulle även innebära ytterligare begränsningar av hur geografiska namn kan användas inom EU, även vad gäller användning som sker i beskrivande syfte.³¹⁹ En sådan utveckling skulle innebära ökade krav på producenter att kontrollera att deras produktnamn inte står i konflikt med registrerade geografiska ursprungsbeteckningar. Det bör samtidigt poängteras att det allmänna intresset av att behålla geografiskt anknutna namn fria för alla att använda är starkt.³²⁰

Användning av geografiska ursprungsbeteckningar medför också kostnader för producenter som vill använda sig av systemet. Dessa omfattar bland annat kostnader för ansökningsprocesser, upprätthålla särskilda produktionsmetoder samt uppfylla krav på råmaterial i produktionsprocessen.³²¹ Likväl innebär registreringen av ursprungsbeteckningar också i de flesta fall ökade kostnader till följd av övervakning av rättigheterna, samt för eventuella rättsliga åtgärder.³²² Dessa kostnader sprids sannolikt ut längs med distributionskedjan och kan i sista hand resultera i högre kostnader för konsumenter.³²³

Det råder även varierande uppfattningar om vilken betydelse reglering av geografiska ursprungsbeteckningar kan ha för konkurrensen på en marknad. Bland annat *Marette* har

---

³¹⁶ Nakano – Caenegem 2021, s. 19. ’

³¹⁷ Delphine m.fl. 2019, s. 3002.

³¹⁸ Giovannucci m.fl 2009, s. 22.

³¹⁹ Om ett framtida skydd för icke-jordbruksprodukter skulle utgå ifrån samma skyddsnivå som förordning nr 1151/2012 för livsmedel och jordbruksprodukter, innebär detta att användning av produktnamn som registrerats begränsas betydande, se artikel 13 i förordning 1151/2012 samt diskussion ovan under rubrik 3.2.2.

³²⁰ Se bland annat mål C- T-379/03 *Cloppenburg*, p. 33, samt förenade målen C-108/97 och C-109/97 *Windsurfing Chiemsee*, p. 26, där domstolen fastställde att det ligger i allmänhetens intresse att geografiska namn kan användas fritt.

³²¹ Giovannucci m.fl 2009, s. 23f.

³²² Giovannucci m.fl 2009, s. 23f.

³²³ Giovannucci m.fl 2009, s. 24.

betonat att EU:s geografiska ursprungsbeteckningar i vissa fall kan begränsa marknadens effektivitet, eftersom användning av beteckningarna omfattas av omfattande detaljreglering.³²⁴ Samtidigt lyfts geografiska ursprungsbeteckningar ofta upp som exempel på ett mervärdesskapande instrument, som kan vara till nytta både för konsumenter och producenter. Så som *Bowen* och *Zapata* lyfter fram finns det ändå begränsat med information och forskning om hur kostnaderna och fördelarna med system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar fördelas i praktiken.³²⁵

Enligt en EU-rapport från 2019 kunde ett system för geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter innebära positiva effekter för sysselsättning, rural utveckling samt handel inom EU.³²⁶ Enligt rapporten är potentiella negativa följder av ett sådant system minskad import av produkter från tredje länder, samt risk för monopolistiska begränsningar av marknaden.³²⁷ Sådana konkurrensbegränsande tendenser kan uppstå till följd av att endast producenter inom ett visst geografiskt område som uppfyller vissa produktionskrav kan använda sig av en mervärdesskapande beteckning. Trots att rapportens slutsats är att geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter överlag skulle leda till positiva effekter för handeln på unionens inre marknad, verkar en utvidgning av systemet också kunna medföra vissa negativa följder.

Så som ovan visats finns det fortfarande många öppna frågor gällande vilka effekter ett införande av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter skulle ha. Därmed finns det skäl att grundligt utreda de alternativa möjligheter som i nuläget finns tillgängliga för att skydda icke-jordbruksprodukter i EU. I första hand kunde möjligheten att utnyttja varumärkesrätten utredas närmare, innan andra lagstiftningsåtgärder vidtas. Det bör understrykas att geografiska icke-jordbruksprodukter redan i nuläget kan omfattas av ett grundläggande skydd genom befintliga rättsliga instrument.

Vilken form av reglering som kan anses vara tillräcklig för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter är sist och slutligen beroende av vilka intressen och mål som eftersträvas

---

³²⁴ Marete m.fl 2008, s. 461. Marete hänvisar även till en utredning av Zago och Pick, som lyfter fram att höga administrativa kostnader för kvalitetsbeteckningar i kombination med små skillnader i kvalitet, kan leda till att effekterna av regleringen är negativa för den ekonomiska välfärden. Zago och Pick ifrågasätter även de geografiska ursprungsbeteckningarnas faktiska roll i att stöda rurala och ekonomiskt svaga områden, eftersom en sådan effekt kräver att dessa områden är producenter av särskilda, kvalitativa produkter – vilken inte alltid är fallet. Se Zago – Pick 2004, s. 163.

³²⁵ Bowen – Zapata 2009, s. 117.

³²⁶ Geographical indications for non-agricultural products, Cost of non-Europé report 2019, s. II.

³²⁷ Geographical indications for non-agricultural products, Cost of non-Europé report 2019, s. II och 34.

med regleringen. Så som *Schovsbo* och *Wennersten* lyfter fram bygger immaterialrättens logik på en balans mellan rättighetsinnehavarens, brukarens, konkurrenternas, myndigheternas och samhällets intressen.³²⁸ Denna grundtanke behöver också betonas i kommande utredningar om att utvidga skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Samtidigt bör de grundläggande EU-rättsliga principerna om fri rörlighet för varor och fri konkurrens ligga till grund för utvecklingen av EU:s system för geografiska ursprungsbeteckningar.³²⁹

---

³²⁸ Wennersten 2014 s. 30, Schovsbo 2006 s. 532.

³²⁹ Zafrilla Díaz-Marta – Kyrylenko 2021, s. 449.

5 Avslutning

Frågan om vilka rättsliga instrument som är lämpliga och tillräckliga för att skydda geografiska icke-jordbruksprodukter är komplex. Den sträcker sig längre än att endast omfatta rättsliga övervägningar, och har en nära anknytning till ekonomiska och sociala aspekter. Ett skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter har ansetts kunna främja produktion av kvalitetsprodukter, skapa mervärde för lokal produktion, bevara traditionell kunskap samt öka producenters konkurrenskraft.³³⁰

En utvidgning av det nuvarande systemet för geografiska ursprungsbeteckningar i EU har beskrivits som en möjlig lösning för att råda bot på det fragmenterade läge som råder för icke-jordbruksprodukter.³³¹ Att införa geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter skulle emellertid innebära en betydande utvidgning av det nuvarande systemet, samtidigt som unionens reglering i en global jämförelse redan är omfattande.³³² Enligt min mening finns det därför skäl att grundligt utreda effekterna av en sådan utvidgning av systemet, samt kartlägga vilka alternativa modeller som kan ge skydd för geografiskt anknutna produkter. Analysen i denna avhandling visar att ett grundläggande skydd kan uppnås både genom befintlig reglering av otillbörliga affärsmetoder samt unionens varumärkeslagstiftning.

En annan fråga som kräver mer uppmärksamhet innan geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter införs är frågan om systemets lämplighet för att skydda traditionell kunskap och kulturarv. Ifall framtida utredningar skulle visa att EU:s system för geografiska ursprungsbeteckningar är det mest fördelaktiga tillvägagångssättet för att skydda kultur, skulle detta utgöra ett klart incitament för en utvidgning av skyddssystemet till att inkludera icke-jordbruksprodukter. I nuläget förblir denna frågeställning däremot obesvarad i unionens utredningar om en utvidgning av de nuvarande kvalitetsordningarna.

Slutligen bör en utvidgning av det rådande systemet för geografiska ursprungsbeteckningar föregås av en transparent diskussion om vilka effekter regleringen en skulle ha för producenter, konsumenter men också för konkurrensen på marknaden. Det bör poängteras att det saknas internationell konsensus om hur geografiska ursprungsbeteckningar ska definieras och

---

³³⁰ Kommissionens inledande konsekvensbedömning Ares(2020)71587752020, s. 4f.

³³¹ Moretti 2020, s. 352.

³³² Brocza 2018, s. 72.

skyddas.³³³ Hur regleringen av geografiska ursprungsbeteckningar utvecklas i EU kan samtidigt ha mer långtgående effekter än att endast påverka unionens inre marknad, bland annat genom unionens förhandlingar om bilaterala handelsavtal med tredje länder. Frågan är känslig, inte minst med tanke på att skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar ofta är knutet till lokala traditioner och en stolthet hos invånarna inom en viss geografisk region.

Frågan om vad som ska anses vara en tillräcklig skyddsnivå för geografiska icke-jordbruksprodukter är i grund och botten en fråga om politisk vilja. I vilken riktning EU:s system för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar utvecklas återstår att se. Under slutet av 2021 väntas EU-kommissionen publicera ett åtgärdsförslag om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för icke-jordbruksprodukter, vilket förhoppningsvis kan ge en indikation om vägen framåt.

---

³³³ Miribung 2020, s. 26.